ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΕΣΠΑ 2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΜΟΥ

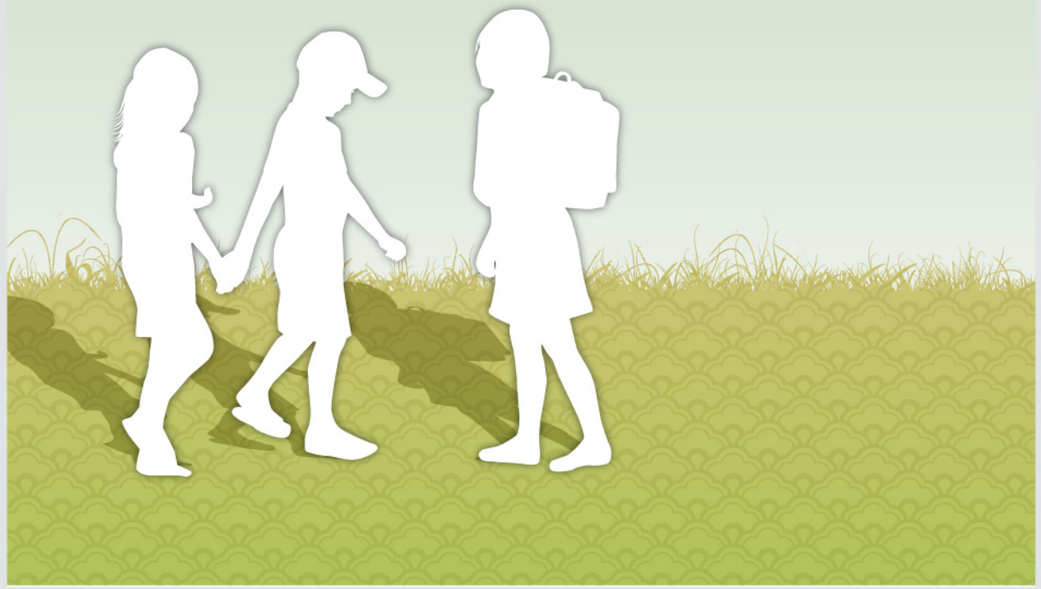

Πράξη «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών»

Δράση 2 «Ενίσχυση της ελληνομάθειας»

Επιστημονικά υπεύθυνη: Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη

Συγγραφείς: Βενετσιάνα Αστάρα, Σπυριδούλα Μπέλλα

ISBN 978-618-81491-4-4

Copyright Υ.ΠΑΙ.Θ.

Θεσσαλονίκη 2014

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του ελληνικού νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα)και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας: Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εξώφυλλο:

Kitchen.Was]Design & Ad Agency

Το παρόν συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους στο πλαίσιο της Πράξης «Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»

Ελληνικά
μέσα από τα μαθήματά μου

Ενδεικτικό υλικό για την αξιοποίηση των σχολικών γνωστικών αντικειμένων στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

(Δημοτικό - Γυμνάσιο)

Βενετσιάνα Αστάρα & Σπυριδούλα Μπέλλα

2014

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το μικρό αυτό εγχειρίδιο αποτελεί μια προσπάθεια δημιουργίας ενδεικτικού υλικού επικεντρωμένου στην αξιοποίηση των σχολικών γνωστικών αντικειμένων και εγχειριδίων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.

Θεωρητικά η προσπάθεια αυτή θα μπορούσε να ενταχθεί στο πλαίσιο της θεματοκεντρικής διδακτικής προσέγγισης (content-based language instruction). Πρόκειται για μια προέκταση της επικοινωνιακής προσέγγισης που άρχισε να κερδίζει έδαφος στο τέλος της δεκαετίας του '90. Στη βάση της βρίσκεται η αντίληψη ότι οι ιδανικές συνθήκες γλωσσικής εκμάθησης διασφαλίζονται μέσω του συνδυασμού της δεύτερης γλώσσας με περιεχόμενο και θεματολογία που αφορούν άμεσα τους διδασκόμενους και που συνήθως προέρχονται από το ίδιο το πρόγραμμα σπουδών τους και σχετίζονται με τα γνωστικά πεδία που τους αφορούν (βλ. Dueñas 2004: 75). Με αυτή την έννοια, η «γλωσσική ικανότητα επιτυγχάνεται μέσω της μετακίνησης του ενδιαφέροντος από την εκμάθηση της γλώσσας *per se* στην εκμάθηση συγκεκριμένου περιεχομένου» (Leaver & Stryker 1989: 270). Σύμφωνα με τον Short (1993: 629) «στο πλαίσιο της θεματοκεντρικής προσέγγισης, αντί για κανόνες γραμματικής και λίστες λεξιλογίου, η ίδια η θεματολογία και το περιεχόμενό της χρησιμοποιούνται ως θεμέλιοι λίθοι της διδακτικής καθοδήγησης».

Οι εφαρμογές της διδασκαλίας της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο υλοποιούνται πλέον σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, δεδομένου ότι η εν λόγω προσέγγιση φαίνεται ότι ενισχύει την ανταπόκριση των μαθητών της δεύτερης γλώσσας στις απαιτήσεις όλων των γνωστικών αντικειμένων του σχολείου και συμβάλλει στην ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γλωσσικής τους ικανότητας (συγκεκριμένα για την Ελληνική βλ. Ζάγκα 2007 και 2008).

Η θεματοκεντρική προσέγγιση, όπως οι περισσότερες διδακτικές *προσεγγίσεις* (κατ' αντιδιαστολή με τις διδακτικές *μεθόδους*), δεν υπόκειται σε αυστηρές αρχές, αλλά αποτελεί ένα αδρομερές πλαίσιο το οποίο επιτρέπει αρκετά μεγάλη ευελιξία. Είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι οι (λίγες) συγκεκριμένες δραστηριότητες που προτείνονται στη σχετική βιβλιογραφία, ενσωματώνουν χαρακτηριστικά διαφορετικών διδακτικών προσανατολισμών και είναι προσαρμοσμένες στις εκάστοτε διδακτικές ανάγκες διαφορετικών τύπων κοινού, σε

σημείο που, πέρα από την περικειμενοποιημένη διδασκαλία και τη χρήση ακαδημαϊκής θεματολογίας, είναι δύσκολο να εντοπίσει κανείς συστηματικά σημεία τομής μεταξύ τους.

Το παρόν υλικό αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό την ευελιξία του πλαισίου της θεματοκεντρικής προσέγγισης, χωρίς να μπορεί κανείς, ωστόσο, να ισχυριστεί ότι πρόκειται για αντιπροσωπευτικό δείγμα της. Η κατασκευή του, εξάλλου, δεν αποσκοπούσε στην πρακτική εφαρμογή θεωρητικών επιταγών συγκεκριμένων διδακτικών προσεγγίσεων. Αντίθετα, στόχος μας εδώ ήταν να συμβάλουμε στην κατεύθυνση της επίλυσης ενός πρακτικού διδακτικού προβλήματος: τη δημιουργία υλικού που θα καλλιεργήσει την επίγνωση των διδασκόντων σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους η γλωσσική διδασκαλία μπορεί να συνδυαστεί με τη διδασκαλία συγκεκριμένων γλωσσικών αντικειμένων. Η επιλογή του ρήματος "να συνδυαστεί" εδώ δεν είναι τυχαία. Το υλικό αυτό αποβλέπει σε μια αμφίδρομη διδασκαλία γλώσσας και γνωστικού αντικειμένου. Απευθύνεται σε αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία και αντιμετωπίζουν ένα διπλό πρόβλημα: την κατάκτηση μιας γλώσσας που δεν είναι η μητρική τους και την παράλληλη προσπάθεια να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες ενός σχολικού συστήματος στο πλαίσιο του οποίου η γλώσσα αυτή αποτελεί το βασικό επικοινωνιακό και διδακτικό όχημα. Οι δύο διαδικασίες είναι δυνατόν να δυσχεράνουν η μία την άλλη, καθώς αυξάνουν σημαντικά το γνωστικό φορτίο το οποίο εναποτίθεται στον μαθητή. Το υλικό που παρουσιάζεται εδώ επιδιώκει να παράσχει στους διδάσκοντες ενδεικτικές λύσεις για το πώς να μειώσουν το αυξημένο γνωστικό φορτίο και να ωθήσουν τις δύο διαδικασίες, ώστε να λειτουργούν ενισχυτικά η μία για την άλλη. Με λίγα λόγια, επιδιώκεται να αναδειχθούν τρόποι με τους οποίους η γλώσσα υποβοηθεί την εκμάθηση του περιεχομένου και το περιεχόμενο παρέχει αφορμήσεις για γλωσσική ανάπτυξη.

Το υλικό δομείται σε δύο ενότητες. Η πρώτη βασίζεται στα διδακτικά εγχειρίδια του Δημοτικού και η δεύτερη σε αυτά του Γυμνασίου. Με αφορμή συγκεκριμένα στοιχεία και κείμενα από τα διδακτικά εγχειρίδια διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων (Ιστορία, Γεωγραφία, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή κλπ.), δομούνται διαφορετικές διδακτικές ενότητες οι οποίες αποσκοπούν στην επίτευξη της αμφίδρομης διδακτικής προσέγγισης που αναλύθηκε πιο πάνω. Οι ενότητες σε πολλές περιπτώσεις συμπληρώνονται με περαιτέρω υλικό, κυρίως κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων, συναφές προς τη θεματολογία τους.

Δεδομένου ότι τα ίδια τα σχολικά βιβλία παρέχουν αρκετές δυνατότητες για συνεργατικές και ομαδικές δραστηριότητες και για επικοινωνιακή διεπίδραση μεταξύ των μαθητών, επιλέξαμε να επικεντρωθούμε στο λεξιλόγιο και την κατανόηση γραπτού λόγου, θεωρώντας τα ιδανικά μέσα για την επίτευξη των στόχων μας. Παρόλα αυτά, το υλικό δίνει δυνατότητες και για εξάσκηση στους τρόπους δόμησης πιο σύνθετων και γνωστικά απαιτητικών κειμένων (όπωςαυτά των εγχειριδίων του Γυμνασίου) καθώς και για την καλλιέργεια άλλων δεξιοτήτων, όπως η παραγωγή γραπτού και/ ή προφορικού λόγου.

Παρόλο που, όπως ήδη αναφέρθηκε, το εν λόγω υλικό δεν προτείνεται ως απαραιτήτως αντιπροσωπευτικό της θεματοκεντρικής προσέγγισης, διέπεται από τα βασικά χαρακτηριστικά της. Συγκεκριμένα: α) οργανώνεται γύρω από το γνωστικό αντικείμενο και τη σχολική θεματολογία, β) προωθεί την απόκτηση νέων γνώσεων, γ) αξιοποιεί αυθεντικά κείμενα, και δ) ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες μαθησιακές ανάγκες του συγκεκριμένου κοινού (βλ. Dueñas 2004).

Κλείνοντας τον πρόλογο αυτό θα θέλαμε να τονίσουμε ότι το υλικό που παρατίθεται εδώ δεν φιλοδοξεί σε καμία περίπτωση να αποτελέσει συνεκτικό και ολοκληρωμένο εγχειρίδιο. Συγκροτείται από ενδεικτικές ενότητες που περιλαμβάνουν ενδεικτικές δραστηριότητες για τη διδασκαλία της γλώσσας μέσω σχολικών γνωστικών αντικειμένων και για την ενίσχυση της κατανόησης των γνωστικών αυτών αντικειμένων μέσω της γλωσσικής ανάπτυξης. Ευελπιστούμε ότι θα αποτελέσει αφόρμηση για περισσότερες, πιο στοχευμένες και εκτενέστερες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή.

Βενετσιάνα Αστάρα &Σπυριδούλα Μπέλλα

Βιβλιογραφικές αναφορές

Dueñas, M., 2004. The *what*, *whys*, *hows* and *whos* of content-based instruction in second/ foreign language education. *International Journal of English Studies* 4: 73-96.

Leaver, B. L. & Stryker, S. B., 1989. Content-based instruction for foreign language classrooms. *Language Annals* 22: 269-275.

Short, D., 1993. Assessing integrated language and content instruction. *TESOLQuarterly* 27: 627-656.

Ζάγκα, Ε., 2008. «Εργασία και Επαγγέλματα»: μία θεματικά οργανωμένη διδασκαλία για την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. *Οδηγός επιμόρφωσης. Διαπολιτισμική εκπαίδευση και αγωγή.*Πράξη «Ένταξη παιδιών πολιννοστούντων & αλλοδαπών στο σχολείο για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)». Ζ. Παπαναούμ. (επιστημ. υπεύθ.). Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.

Ζάγκα, Ε., 2007. *Η συμβολή των μαθημάτων ειδικότητας στη γλωσσική αγωγή: η διδασκαλία της ΝΕΓ2 με έμφαση στο περιεχόμενο των γνωστικών αντικειμένων του ΑΠΣ.* Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Φιλοσοφική Σχολή ΑΠΘ - Ενυάλειο Κληροδότημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΗΜΟΤΙΚΟ 7

- Λογοτεχνία 8
- Μελέτη περιβάλλοντος 18
- Γεωγραφία 22
- Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή 39
- Φυσική Αγωγή 45

2. ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΥΜΝΑΣΙΟ 51

- Γεωλογία - Γεωγραφία 52
- Ιστορία 74
- Οικιακή Οικονομία 84
- Τεχνολογία 96

Μέρος Α΄
ΔΗΜΟΤΙΚΟ

Λογοτεχνία

❖ Ανθολόγιο Γ' και Δ' Δημοτικού (*Η Δόνα Τερηδόνα* - Ευγένιος Τριβιζάς)

κείμενο σχολικού βιβλίου

Ζούσε κάποτε στην Ισπεπονία μια πεντάμορφη κυρά που τη λέγανε Δόνα Τερηδόνα. Η Δόνα Τερηδόνα είχε το πιο γλυκό και φωτεινό χαμόγελο του κόσμου. Όσο γλυκό και φωτεινό όμως ήταν το χαμόγελό της, τόσο μοχθηρή και ύπουλη ήταν η ψυχή της.

Κάθε πρωί η Δόνα Τερηδόνα ρωτούσε τον καθρέφτη της, έναν αστραφτερό καθρέφτη με χρυσή, γυαλιστερή κορνίζα:

– Καθρέφτη, καθρεφτάκι, ποια στον κόσμο αυτό έχει το χαμόγελο το πιο γλυκό;

– Αναμφισβήτητα εσείς, Δόνα Τερηδόνα, και αυτό δεν το λέω για να σας κολακέψω, απαντούσε ο καθρέφτης.

Μια μέρα [...]

➢ **Διαβάζουμε το κείμενο από το Ανθολόγιό μας και διαλέγουμε τη σωστή απάντηση:**

1. Η Δόνα Τερηδόνα είχε:
α. γλυκό χαμόγελο και καλή ψυχή
β. φωτεινό χαμόγελο και ευγενική ψυχή
γ. γλυκό χαμόγελο και κακή ψυχή
δ. στραβό χαμόγελο και κακή ψυχή

2. Η Λουκία αγόρασε από το ζαχαροπλαστείο της Δόνας Τερηδόνας:
α. ένα γλειφιτζούρι και μισό κιλό τρούφες
β. τρία γλειφιτζούρια και μισό κιλό τρούφες
γ. ένα γλειφιτζούρι και ενάμισι κιλό τρούφες
δ. τρία γλειφιτζούρια και ενάμισι κιλό τρούφες

3. Μετά την επίσκεψη στο ζαχαροπλαστείο τα δόντια της Λουκίας δεν χάλασαν γιατί:
α. είναι πολύ έξυπνη
β. πλένει τα δόντια της κάθε βράδυ
γ. ξέχασε να φάει αυτά που αγόρασε
δ. έφαγε μόνο τις τρούφες

4. Στο τέλος η Λουκία ξεγέλασε τη Δόνα Τερηδόνα
α. τρώγοντας μόνο μια κουταλιά από την τούρτα
β. με τη βοήθεια ενός ποντικού
γ. ακολουθώντας τη συμβουλή του οδοντίατρου
δ. με τη βοήθεια του οδοντίατρου και του ποντικού

- **Οι παρακάτω προτάσεις προέρχονται από το κείμενο που διαβάσαμε. Ποια λέξη από τις επιλογές που μας δίνονται έχει το ίδιο νόημα με την υπογραμμισμένη;**

1. Όσο γλυκό και φωτεινό ήταν το χαμόγελό της, τόσο <u>μοχθηρή</u> και ύπουλη ήταν η ψυχή της.
α. χαιρέκακη *β. μικρή* *γ. οργισμένη*

2. Αναμφισβήτητα εσείς, Δόνα Τερηδόνα, κι αυτό δεν το λέω για να σας κολακέψω, απαντούσε ο καθρέφτης.
α. αντίθετα *β. σίγουρα* *γ. μάλλον*

3. Μια μέρα συνέβη κάτι το εντελώς <u>αναπάντεχο</u>.
α. επικίνδυνο *β. απροσδόκητο* *γ. ασήμαντο*

4. Την άλλη μέρα η Δόνα Τερηδόνα έβαλε σε εφαρμογή το <u>σατανικό</u> της σχέδιο.
α. πανέξυπνο *β. περίπλοκο* *γ. πονηρό*

5. Τα <u>λιγουρεύτηκε</u> και μπήκε μέσα.
α. λιμπίστηκε *β. σιχάθηκε* *γ. κοίταξε*

6. Ε, δεν είπαμε; <u>αποκρίθηκε</u> ο καθρέφτης. Η Λουκία!
α. είπε *β. απάντησε* *γ. φώναξε*

7. Επειδή η Λουκία δεν είναι καμιά χαζούλικη μικρούλα. Είναι <u>τετραπέρατη</u>.
α. πονηρή *β. πανέξυπνη* *γ. ώριμη*

8. Μόλις τη δείτε να στρίβει τη γωνία, <u>ριχτείτε</u> της, αρπάξτε την και κουβαλήστε την εδώ.
α. πλησιάστε *β. ορμήξτε* *γ. πετάξτε*

9. Δεν θα τ' <u>αγγίξω</u>, έλεγε μέσα της.
α. ακουμπήσω *β. πετάξω* *γ. πλησιάσω*

10. Για να δω τα δοντάκια σου, είπε <u>μελιστάλαχτα</u> η Δόνα Τερηδόνα.
α. φωναχτά *β. πονηρά* *γ. γλυκά*

11. Και αν θες τη συμβουλή μου, μην πολυχαμογελάς, γιατί, αν τύχει και σε δει κανείς, θα του κοπεί η χολή του, και ποιος τον σώζει!
α. θα γελάσει *β. θα τρομάξει* *γ. θα αρχίσει να τρέχει*

12. Έτσι που έγιναν τα δόντια της χαζούλας, δε θεραπεύονται με τίποτα.
α. ασπρίζουν *β. πέφτουν* *γ. γιατρεύονται*

«...έναν ***αστραφτερό*** καθρέφτη...», «...δεν το λέω για **να** σας ***κολακέψω***...»:
Ξέρουμε λέξεις που έχουν την ίδια ρίζα με τις λέξεις "αστραφτερός" και "κολακεύω";

- **Φτιάχνουμε προτάσεις με τις λέξεις** *αστράφτω* **και** *αστραπή* **και με τις λέξεις** *κολακεία* **και** *κόλακας***.**

αστραφτερός	***αστράφτω***	
	αστραπή	*π.χ. Δεν πρόλαβα να του πω τίποτα, έφυγε σαν* ***αστραπή****!*
κολακεύω	***κολακεία***	
	κόλακας	

- **Συμπληρώνουμε τον πίνακα που ακολουθεί με τις παρακάτω προτάσεις του κειμένου σε *Προστακτική*.**

- *Βάλτε μου* τότε μισό κιλό ή μάλλον ενάμισι.
- *Πηγαίνετε* στο σχολείο της Λουκίας.
- Μόλις τη δείτε να στρίβει τη γωνία, *ριχτείτε* της, *αρπάξτε* την και *κουβαλήστε* την εδώ.
- *Διάβασέ* το και θα δεις.
- *Κάνε* ό,τι σου πει ο Ποντικοσουρταφέρτας, το έμπιστο ποντίκι που σου έφερε το μήνυμα.
- Για *άνοιξε* το στοματάκι σου!
- *Δίνε* του τώρα.
- *Αφήστε* την ελεύθερη, έδωσε εντολή στους γορίλες.

προστακτική β' ενικό	προστακτική β' πληθυντικό	προστακτική β΄πληθυντικό (ευγένεια)

Χρησιμοποιούμε τις πληροφορίες που δίνονται παρακάτω και:

(α) γράφουμε ένα δικό μας μικρό κείμενο σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση της τερηδόνας,

(β) δίνουμε συμβουλές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της τερηδόνας, όπως στο παράδειγμα: *καθημερινό καλό βούρτσισμα των δοντιών → Να βουρτσίζεις κάθε μέρα καλά τα δόντια σου.*

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση της τερηδόνας που είναι μια από τις πιο συνηθισμένες ασθένειες στα παιδιά παγκοσμίως. Η πρόληψη και η αντιμετώπισή της γίνεται με τους ακόλουθους τρόπους:

- καθημερινό καλό βούρτσισμα των δοντιών
- καθάρισμα των δοντιών μετά από κάθε γεύμα
- συχνές επισκέψεις στον οδοντίατρο
- φροντίδα του στόματος από πολύ μικρή ηλικία
- καλή και υγιεινή διατροφή
- κατανάλωση πολλών φρούτων και λαχανικών
- αποφυγή γλυκών και άλλων τροφών που περιέχουν ζάχαρη
- χρήση οδοντόκρεμας που περιέχει μεγάλες ποσότητες φθορίου.

πηγή πληροφοριών*: http://health.in.gr/kid/news/article/?aid=1231194690*

α)

_____

_____

_____

_____

_____

β)

_____

_____

_____

_____

_____

❖ Ιστορία Γ' Δημοτικού (*Ο Μινωικός πολιτισμός*)

➢ **Διαβάζουμε πρώτα τον μύθο του Μίνωα και προσπαθούμε να απαντήσουμε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.**

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 115)

Ο μύθος του Μίνωα

Σύμφωνα με την Ελληνική μυθολογία, ο Μίνωας ήταν γιος του Δία και της Ευρώπης. Ο Δίας άρπαξε την Ευρώπη από τη Συρία και τη μετέφερε στην Κρήτη. Εκεί απέκτησε μαζί της τρεις γιους, το Μίνωα, το Ραδάμανθυ και το Σαρπηδόνα. Τα αγόρια μεγάλωσαν στην αυλή του βασιλιά της Κρήτης που λεγόταν Αστέριος.

Όταν ο Αστέριος πέθανε, ο Μίνωας πήρε τον θρόνο του λέγοντας στους Κρήτες ότι αυτό ήταν το θέλημα των θεών. Για να τον πιστέψουν μάλιστα τους είπε ότι οι θεοί θα του έστελναν ότι τους ζητούσε. Ζήτησε λοιπόν από τον Ποσειδώνα να βγει από τη θάλασσα ένας λευκός ταύρος και υποσχέθηκε να θυσιάσει τον ταύρο στο θεό. Όταν όμως ο Ποσειδώνας έστειλε πραγματικά τον ταύρο, ο Μίνωας μαγεύτηκε τόσο από την ομορφιά του ζώου που δεν κράτησε το λόγο του. Αντίθετα, προσπάθησε να ξεγελάσει το θεό της θάλασσας θυσιάζοντας έναν άλλο ταύρο στη θέση του.

Η τιμωρία του Μίνωα δεν άργησε να έρθει. Ο Ποσειδώνας έκανε τη γυναίκα του Μίνωα, την Πασιφάη, να ερωτευτεί τον ταύρο. Από την ένωση του ταύρου και της Πασιφάης γεννήθηκε ένα παιδί-τέρας, το οποίο ονομάστηκε Αστερίων, αλλά λόγω της μορφής του έγινε γνωστό ως Μινώταυρος.

➢ **Τι μάθαμε από τον μύθο;**

1. Ποιοι ήταν οι γονείς του βασιλιά Μίνωα;
2. Πώς βρέθηκε ο Μίνωας στην Κρήτη;
3. Πώς ξεγέλασε ο Μίνωας τον Ποσειδώνα;
4. Ποια ήταν η τιμωρία του Μίνωα;
5. Τι ήταν ο Μινώταυρος;

- **κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 115)**

Ο Μινωικός Πολιτισμός

Την εποχή που ο Κυκλαδικός πολιτισμός βρισκόταν σε μεγάλη ανάπτυξη, ένας άλλος λαμπρότερος πολιτισμός γεννήθηκε στην Κρήτη. Ονομάστηκε Μινωικός από το μυθικό βασιλιά Μίνωα, το γιο της Ευρώπης και του Δία. Στην πραγματικότητα Μίνωες λέγονταν όλοι οι βασιλιάδες της Κρήτης για πολλούς αιώνες.

Η Κρήτη που βρίσκεται στη μέση της Μεσογείου, λόγω της θέσης της, έγινε γρήγορα μεγάλη ναυτική και εμπορική δύναμη. Πολλά λιμάνια υπήρχαν στο νησί και αμέτρητα κρητικά καράβια διέσχιζαν το Αιγαίο. Ταξίδευαν σε όλες τις Κυκλάδες κι έφταναν μέχρι την Ανατολή, την Αίγυπτο, την Τροία και την Κύπρο. Οι Κρήτες ή Μινωίτες πουλούσαν εκεί τα προϊόντα τους, λάδι, μέλι και κρασί, αγγεία, κοσμήματα και σφραγίδες κι έφερναν στην Κρήτη χαλκό, ασήμι, χρυσάφι, ελεφαντόδοντο και πολύτιμες πέτρες.

Την εποχή εκείνη λοιπόν γεννήθηκε η «μινωική θαλασσοκρατία» και οι Κρήτες έγιναν «θαλασσοκράτορες». Οι πόλεις της Κρήτης δεν είχαν τείχη. Ήταν τόσο μεγάλη η ναυτική της δύναμη, που κανείς εχθρός δεν τολμούσε να την απειλήσει. Στο νησί βασίλευε ειρήνη.

Ο Άγγλος αρχαιολόγος Έβανς ήταν ο πρώτος που έκανε ανασκαφές και ανακάλυψε την Κνωσό.

- ***Σωστό* ή *Λάθος*;**

1. Ο Μινωικός πολιτισμός δημιουργήθηκε πριν από τον Κυκλαδικό πολιτισμό.
2. Η μεγάλη δύναμη της Κρήτης σχετιζόταν με τη γεωγραφική της θέση.
3. Το όνομα «Μίνωας» το είχαν πολλοί βασιλιάδες της Κρήτης.
4. Ο πλούτος της Κρήτης προερχόταν σε μεγάλο βαθμό από το εμπόριο.
5. Οι πόλεις της Κρήτης είχαν τεράστια τείχη για να προστατεύονται από τους εχθρούς.
6. Οι πόλεμοι ήταν συνηθισμένο φαινόμενο στην Κρήτη.

- **Βρίσκουμε λέξεις και εκφράσεις στο κείμενο που έχουν την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία με τις παρακάτω:**

1. *πιο σημαντικός*
2. *ονομάζονταν*
3. *εξαιτίας*
4. *δημιουργήθηκε*
5. *δεν είχε το θάρρος*
6. *επικρατούσε*
7. *βρήκε*

- **Τώρα διαβάζουμε το κείμενο για τον Κυκλαδικό Πολιτισμό και το συγκρίνουμε με το προηγούμενο. Ποιες διαφορές και ποιες ομοιότητες ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς βρίσκουμε στα δύο κείμενα;**

κείμενο σχολικού βιβλίου 3 (σελ. 108)

***Ο Κυκλαδικός Πολιτισμός* (απόσπασμα)**

Πριν από πέντε χιλιάδες χρόνια, ένας σπουδαίος πολιτισμός αναπτύχθηκε στα νησιά του κεντρικού Αιγαίου που λέγονται Κυκλάδες.
Οι κάτοικοι των νησιών αυτών ήταν δεμένοι με τη θάλασσα, γι' αυτό έγιναν σπουδαίοι ναυτικοί, έμποροι και ψαράδες. Με τα μικρά τους πλοία ταξίδευαν στο Αιγαίο, αντάλλασσαν τα προϊόντα τους και γνώριζαν κι άλλους πολιτισμούς. Ήταν όμως και κτηνοτρόφοι, κυνηγοί και γεωργοί. [...]
Κατοικούσαν σε μικρές πόλεις κοντά στη θάλασσα ή στις πλαγιές μικρών λόφων. Πολλές φορές έκτιζαν γύρω από τις πόλεις τους τείχη, γιατί φοβούνταν τους πειρατές.[...]
Δεν ήξεραν να γράφουν. Για τη ζωή τους μαθαίνουμε από τα αγγεία, τα όπλα, τα εργαλεία και τα μικρά αγάλματα, που βρίσκουν οι αρχαιολόγοι στις ανασκαφές που κάνουν σε σπίτια και κυρίως σε τάφους.

- **Οι παρακάτω υπογραμμισμένες φράσεις προέρχονται από τα δύο κείμενα που διαβάσαμε και δηλώνουν την *αιτία*. Μπορούμε να σκεφτούμε άλλους τρόπους για να δηλώσουμε την *αιτία* στα Ελληνικά;**
  - Η Κρήτη που βρίσκεται στη μέση της Μεσογείου, <u>λόγω</u> της θέσης της, έγινε γρήγορα μεγάλη ναυτική και εμπορική δύναμη.

    _____

  - Οι κάτοικοι των νησιών αυτών ήταν δεμένοι με τη θάλασσα, <u>γι' αυτό</u> έγιναν σπουδαίοι ναυτικοί, έμποροι και ψαράδες.

    _____

....και λίγα λόγια για τον Άρθουρ Έβανς

Ο Άρθουρ Έβανς είναι ο άνθρωπος που το 1900, γοητευμένος από το μύθο του Μινώταυρου, έφερε στο φως την πόλη της Κνωσού....

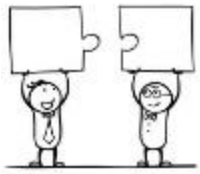

Συνεργαζόμαστε με τον διπλανό μας. Χρησιμοποιούμε τις παρακάτω πληροφορίες για να φτιάξουμε ένα μικρό κείμενο για τη ζωή του Έβανς.

Όνομα:	Άρθουρ Έβανς
Ημερομηνία γέννησης:	8 Ιουλίου 1851
Τόπος γέννησης:	Μεγάλη Βρετανία
Βασικά γεγονότα:	Σπουδές στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης
	(1874-1878) Εργασία ως δημοσιογράφος στα Βαλκάνια
	(1878) Γάμος με τη Μάργκαρετ Φρίμαν
	(ως το 1908) Εργασία στο Βρετανικό Αρχαιολογικό μουσείο Ασμόλιαν
	(1894) Πρώτη επίσκεψη στην Κρήτη
	(1897) Ξεκίνημα των ανασκαφών στο Ηράκλειο της Κρήτης
	(1903) Ανακάλυψη του ανακτόρου της Κνωσού

Μελέτη περιβάλλοντος

❖ Μελέτη περιβάλλοντος Δ' Δημοτικού (*Η ρύπανση του αέρα*)

➢ **Διαβάζουμε πρώτα τα κείμενα 1 και 2 και αποφασίζουμε σε τι μοιάζουν μεταξύ τους.**

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 72)

Η ρύπανση του αέρα είναι ένα πρόβλημα που αντιμετωπίζουν αρκετές περιοχές, όχι μόνο της Ελλάδας αλλά και ολόκληρου του πλανήτη. Τέτοιες περιοχές είναι συνήθως αυτές των μεγάλων πόλεων. Η ατμοσφαιρική ρύπανση είναι αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων των ανθρώπων. Την μεγαλύτερη ρύπανση προκαλούν οι μηχανές των τροχοφόρων που χρησιμοποιούμε για να μετακινηθούμε και οι μηχανές των εργοστασίων. Επειδή η ατμοσφαιρική ρύπανση αυξάνεται συνεχώς, αναζητούμε λύσεις για το πρόβλημα αυτό. Μία από αυτές είναι να χρησιμοποιούμε για τις μετακινήσεις μας μεταφορικά μέσα που είναι "φιλικά στο περιβάλλον" που ρυπαίνουν δηλαδή λιγότερο ή καθόλου την ατμόσφαιρα. Τέτοια μέσα είναι το ποδήλατο αλλά και ορισμένα δημόσια μέσα συγκοινωνίας, όπως το τραμ και ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος.

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 72)

Η ατμοσφαιρική ρύπανση προκαλεί προβλήματα στο περιβάλλον. Όταν ο αέρας ενός τόπου δεν είναι καθαρός, δημιουργούνται προβλήματα στους ανθρώπους, στα ζώα, στα φυτά, αλλά και στα κτήρια. Για παράδειγμα οι άνθρωποι δεν μπορούν να αναπνεύσουν καλά, αισθάνονται ζάλη και έχουν πονοκεφάλους. Επίσης, μνημεία του πολιτισμού, όπως η Ακρόπολη, χρόνο με το χρόνο καταστρέφονται. Αυτό συμβαίνει, γιατί το νερό της βροχής, καθώς πέφτει, μεταφέρει μαζί του από την ατμόσφαιρα ουσίες, με αποτέλεσμα να γίνεται βλαβερό για τα μάρμαρα.

➢ **Διαβάζουμε πάλι τα κείμενα 1 και 2 και φτιάχνουμε ένα μικρό κατάλογο με τα προβλήματα που προκαλεί η ατμοσφαιρική ρύπανση. Προσπαθούμε να σκεφτούμε και άλλα τέτοια προβλήματα για να συμπληρώσουμε τον κατάλογο.**

➢ **Διαλέγουμε με ποια από τις λέξεις του πίνακα μπορεί να αντικατασταθεί η κάθε υπογραμμισμένη λέξη των κειμένων 1 και 2.**

τον αέρα	*γίνεται*	*συνέπεια*	*δημιουργεί*	*νιώθουν*
μόλυνση	*να ανασάνουν*	*ψάχνουν*		

- **Διαβάζουμε τώρα το κείμενο 3 και αποφασίζουμε σε τι διαφέρει από τα δύο προηγούμενα κείμενα και ποια σχέση έχει μαζί τους.**

κείμενο βιβλίου 3 (σελ. 85)

Μερικές πόλεις είναι χτισμένες κοντά σε δάσος. Μέσα στις πόλεις οι άνθρωποι φρόντισαν να φτιάξουν πάρκα και κήπους ή να διατηρήσουν κάποια απ' αυτά που υπήρχαν από παλιά. Αυτό το έκαναν για πολλούς λόγους.
Ένας λόγος είναι ότι τα φυτά είναι "εργοστάσια" που παράγουν οξυγόνο, το οποίο είναι αναγκαίο για την αναπνοή. Πέντε ή έξι μεγάλα δέντρα μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες που έχει ένας άνθρωπος σε οξυγόνο. Τα φυτά των πόλεων γίνονται σύμμαχοί μας στην αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Τα πάρκα, τα άλση, οι κήποι, οι πλατείες με πράσινο ομορφαίνουν τις πόλεις μας και είναι τόποι χαράς και ξεκούρασης για τους κατοίκους.
Το πράσινο στις πόλεις είναι απαραίτητο. Γι' αυτό φροντίζουμε να δημιουργούμε περισσότερους χώρους πρασίνου στο δήμο μας, στο σχολείο και στο σπίτι μας.

- **Το κείμενο 3 αναφέρει τέσσερις λόγους για τους οποίους το πράσινο είναι απαραίτητο στις πόλεις. Τους βρίσκουμε και συμπληρώνουμε τον παρακάτω κατάλογο.**

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

- **Οι λέξεις στον πίνακα που ακολουθεί προέρχονται από τα κείμενα 1, 2 και 3. Τις χρησιμοποιούμε για να συμπληρώσουμε τις παρακάτω προτάσεις με την κατάλληλη λέξη στον σωστό τύπο.**

αντιμετώπιση παράγω αυξάνομαι δραστηριότητα αισθάνομαι απαραίτητος μετακίνηση αναπνέω ρύπανση προκαλώ

1. Τα προβλήματα που δημιουργεί η ατμοσφαιρική ρύπανση στον πλανήτη μας _____ συνεχώς.
2. Σε μια πόλη, όπως η Αθήνα, όπου τα αυτοκίνητα είναι πάρα πολλά, _____ είναι εξαιρετικά δύσκολες.
3. Τα δέντρα και τα φυτά μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην _____ της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
4. Όταν ο αέρας δεν είναι καθαρός, οι άνθρωποι _____ πνιγμένοι από το νέφος.
5. Οι μηχανές των εργοστασίων _____ ρύπους που μολύνουν συστηματικά την ατμόσφαιρα.
6. _____ του περιβάλλοντος είναι καταστροφική για τα ζώα και για τα φυτά.
7. Ο μολυσμένος αέρας _____ σημαντικές καταστροφές στα μάρμαρα και τα μνημεία.
8. Η δημιουργία χώρων πρασίνου στην πόλεις είναι _____ για την υγεία και την ψυχική ηρεμία των κατοίκων.
9. Οι ανθρώπινες _____ είναι η βασική αιτία της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
10. Οι χώροι πρασίνου είναι οι μοναδικοί, όπου οι άνθρωποι μπορούν _____ καθαρό αέρα.

- **Διαβάζουμε τώρα το κείμενο «Έκτακτα μέτρα στη Λιλιπούπολη για το νέφος» από το Ανθολόγιο Γ'/Δ' δημοτικού και απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις:**

1. Τι σχέση έχει το κείμενο αυτό με τα κείμενα Α, Β και Γ;
2. Πώς δημιουργήθηκε το νέφος στη Λιλιπούπολη;
3. Τι συμβουλές δίνει ο Χαρχούδας στους Λιλιπουπολίτες για να καταπολεμήσουν το νέφος;
4. Γιατί είναι παράλογες οι συμβουλές αυτές και τι θα έπρεπε πραγματικά να γίνει;

Γεωγραφία

❖ Γεωγραφία Ε' Δημοτικού (*Οι ποταμοί της Ελλάδας*)

➢ **Πριν διαβάσουμε το κείμενο του βιβλίου μας, ρίχνουμε μια ματιά στις παρακάτω λέξεις. Συζητάμε με τον δάσκαλο/τη δασκάλα μας και τους συμμαθητές μας και αποφασίζουμε ποιες μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να χαρακτηρίσουμε ένα ποτάμι και ποιες όχι.**

επίπεδος ορμητικός βαθύς ψηλός στρογγυλός αλμυρός κατάφυτος φουσκωμένος άδειος πέτρινος μολυσμένος ρηχός

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 67)

Η Ελλάδα έχει πολλούς ορμητικούς ποταμούς, οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν μικρό μήκος. Η ορμητικότητά τους οφείλεται στο γεγονός ότι διασχίζουν μικρή απόσταση ξεκινώντας από το βουνό μέχρι να φτάσουν χαμηλότερα στο επίπεδο της θάλασσας. Η ποσότητα νερού που μεταφέρουν είναι διαφορετική από εποχή σε εποχή. Πολύ νερό μεταφέρουν κυρίως το φθινόπωρο και το χειμώνα, όταν παρατηρούνται έντονες βροχοπτώσεις. Οι πηγές των μεγαλύτερων ποταμών βρίσκονται στην οροσειρά της Πίνδου, η οποία καθορίζει την κατεύθυνση της ροής τους προς το Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος.

➢ ***Σωστό* ή *Λάθος*;**

1. Οι περισσότεροι ποταμοί της Ελλάδας έχουν μεγάλο μήκος.
2. Οι ποταμοί της Ελλάδας είναι πολύ ορμητικοί γιατί η απόσταση που διασχίζουν από τις πηγές ως τις εκβολές τους είναι μικρή.
3. Το νερό των ποταμών είναι περισσότερο το φθινόπωρο και το χειμώνα.
4. Η κατεύθυνση της ροής των περισσότερων ελληνικών ποταμών είναι προς την οροσειρά της Πίνδου.
5. Κανένα ελληνικό ποτάμι δεν εκβάλλει στο Ιόνιο πέλαγος.

➢ **Τα βασικά μέρη ενός ποταμού είναι τα ακόλουθα:** *πηγές, εκβολές, όχθες, κοίτη*. **Διαβάζουμε το 19ο κεφάλαιο του βιβλίου της Γεωγραφίας και λέμε τι ξέρουμε για το καθένα από αυτά.**

➢ **Λέμε ότι έχουμε** *βροχόπτωση* (***βροχ-ό-πτωση***) **όταν πέφτει βροχή. Τι έχουμε:**

- ✓ **όταν πέφτει *χαλάζι*; →**
- ✓ **όταν πέφτει *χιόνι*; →**

- **Χρησιμοποιούμε τις ακόλουθες λέξεις για να φτιάξουμε δικές μας προτάσεις.**

πηγές εκβάλλω ρέω ορμητικός φαράγγι εργοστάσιο υδροηλεκτρικό μήκος διασχίζω βροχόπτωση κατεύθυνση οροσειρά

- **Για να δούμε κι αυτό!**

- ✓ **Η Ελλάδα έχει πολλούς ορμητικούς ποταμούς, οι περισσότεροι από τους οποίους έχουν μικρό μήκος.**
- ✓ **Οι πηγές των μεγαλύτερων ποταμών βρίσκονται στην οροσειρά της Πίνδου, η οποία καθορίζει την κατεύθυνση ροής τους προς το Αιγαίο και το Ιόνιο πέλαγος.**

Παρακάτω μάς δίνονται μερικές πληροφορίες για ορισμένα ποτάμια της Ελλάδας. Τις χρησιμοποιούμε και φτιάχνουμε μικρά κείμενα, σαν αυτό που ακολουθεί σχετικά με τον Αλιάκμονα, για τρία ακόμα ποτάμια: τον *Αχελώο*, τον *Πηνειό* και τον *Έβρο* (ή αλλιώς *Μαρίτσα* στα Βουλγαρικά)

*Ο Αλιάκμονας είναι το μεγαλύτερο ποτάμι της Ελλάδας. Ο ποταμός **πηγάζει** από τα βουνά Βέρνο και Γράμμο στα σύνορα της χώρας μας με την Αλβανία και **εκβάλλει** στο Αιγαίο πέλαγος ανάμεσα στη Θεσσαλονίκη και την Κατερίνη.*

Αχελώος

- δεύτερος σε μήκος στην Ελλάδα
- πηγές: οροσειρά Πίνδου
- ροή: μήκος 220 χιλιομέτρων
- εκβολές: Ιόνιο πέλαγος

_____
_____
_____

Πηνειός

- ροή: Θεσσαλία
- πηγές: Πίνδος
- εκβολές: Θερμαϊκός κόλπος

_____
_____
_____

Έβρος

- δεύτερος σε μέγεθος ποταμός στη Νοτιοανατολική Ευρώπη
- πηγές: όρη Ρίλα, δυτική Βουλγαρία
- ροή: ελληνοβουλγαρικά σύνορα, Τουρκία, Θράκη
- εκβολές: Βόρειο Αιγαίο Πέλαγος (Θρακικό πέλαγος)

_____
_____
_____

- **Διαβάζουμε την ιστορία, συνεργαζόμαστε με τον διπλανό μας και φτιάχνουμε ένα άλλο, διαφορετικό τέλος.**

Το ποτάμι που κυλάει στον ουρανό

Μια φορά, ήταν ένα μικρό ποτάμι. Ξεκινούσε γοργά γοργά από την πηγή ψηλά στο βουνό και κατέβαινε στην πεδιάδα χοροπηδώντας, πεντακάθαρο και βουερό. Οσο συνέχιζε να κατεβαίνει, όλο και πλάταινε, μέχρι που έγινε ένα μεγάλο ποτάμι. Τα νερά του δεν βουίζαν πια, ήταν ήρεμα και κυλούσαν αθόρυβα και απαλά. Σιγά σιγά, με τον καιρό, έφτασε κοντά σε μια πολιτεία και άρχισαν να το στεφανώνουν γεφύρια πέτρινα και γεφύρια σιδερένια. Περνούσαν άνθρωποι πάνω στα γεφύρια και πηγαίναν από τη μιαν όχθη στην άλλη περπατώντας ή καβάλα στα ζώα.

Περνώντας ο καιρός, φανήκαν τα αυτοκίνητα και τα μηχανάκια -βρουμ βρουμ- να περνούν από πάνω του. Πολύς ο θόρυβος, το ποτάμι ζαλιζόταν, το συνεχές πέρα δώθε του χάλαγε την ησυχία. Άρχισαν να κόβουν δέντρα από τις όχθες του οι άνθρωποι, να ρίχνουν σκουπίδια στο νερό του, που όλο και θόλωνε. Μερικές φορές, το ποτάμι φούσκωνε κι έδιωχνε τους ανεπιθύμητους, αλλά όλο κι ερχόντουσαν και διορθώναν τα γεφύρια και ξανά πάλι τα ίδια, μέχρι που το ποτάμι θύμωσε και είπε μέσα του «τι θέλω 'γω εδώ πέρα, κοντεύω να γίνω βαλτότοπος και θέλω να παραμείνω καθαρό ποτάμι» κι έδωσε μια και ξεκόλλησε από τη γης και ανέβηκε στον ουρανό και μην το είδατε! Εκεί ψηλά, τώρα που μιλάμε, εκεί ψηλά γαργαρίζει πεντακάθαρο τραγουδώντας με τα σύννεφα, χαϊδεμένο από τις ηλιαχτίδες κι ασημωμένο από το φως του φεγγαριού.

odia.wordpress.com/2011/02/10/river-on-the-sky

_____

_____

_____

_____

_____

_____

τέλος

- **Χαρακτηρίζουμε «*βουερό* *ποτάμι*», ένα ποτάμι που κάνει μεγάλη *βο(υ)ή* όταν κυλάει. Πώς χαρακτηρίζουμε:**

  - ✓ ένα χωράφι που βγάζει πολλούς *καρπούς*; →
  - ✓ μια κατάσταση που μας προκαλεί *θλίψη*; →
  - ✓ ένα πρόσωπο που *αστράφτει*; →
  - ✓ έναν άνθρωπο που έχει μεγάλη *τύχη*; →
  - ✓ ένα δωμάτιο με πολλή *δροσιά*; →

- ***Το ποτάμι*** *πλατ**αίνει** (γίνεται πλατύ)**. Το νερό** θολ**ώνει** (γίνεται θολό)**.***
  Συμπληρώνουμε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με τα ρήματα που παράγονται από τα επίθετα στις παρενθέσεις.
  1. Όταν προχωρήσεις λίγο, η λίμνη _____ **(βαθύς)** απότομα.
  2. Όλα μου τα ρούχα _____ **(παλιός)** σιγά σιγά. Πρέπει να αγοράσω καινούργια.
  3. Στην αρχή, ο δρόμος είναι στενός και γεμάτος στροφές, αλλά μετά _____ **(φαρδύς)**.
  4. Είναι ένα πολύ περίεργο ποτάμι. Γενικά είναι βαθύ και ορμητικό, αλλά σε μερικά σημεία _____ **(ρηχός)** και μπορείς να κολυμπήσεις.
  5. Τα μαλλιά της Ελένης _____ **(κατσαρός)** τρομερά από την υγρασία.

- **Ένα γεφύρι από πέτρα είναι ένα «*πέτρ**ινο** γεφύρι*», ενώ ένα γεφύρι από σίδερο είναι ένα «*σιδερ**ένιο** γεφύρι*».**
  Προσπαθούμε με τον ίδιο τρόπο να χαρακτηρίσουμε τα παρακάτω, ανάλογα με το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένα:
  - ✓ σκάλα από *ξύλο* →
  - ✓ νεύρα από *ατσάλι* →
  - ✓ σφαίρα από *γυαλί* →
  - ✓ βραχιόλι από *διαμάντια* →
  - ✓ σταυρός από *ασήμι* →
  - ✓ λουλούδι από *χαρτί* →
  - ✓ σκεύος από *χαλκό* →
  - ✓ δίσκος από *πλατίνα* →

Το ποτάμι γαργαρίζει πεντακάθαρο… **Προσπαθούμε να σκεφτούμε και άλλα ρήματα που μιμούνται ήχους και τελειώνουν σε *-ίζω*.**

- **Διαβάζουμε το κείμενο και συμπληρώνουμε τα ρήματα που λείπουν στον σωστό τύπο.**

Πάρε με μαζί σου...

Ζούσε μια φορά κι έναν καιρό μια φλόγα μικρή και παιχνιδιάρα.http://stagona.pblogs.gr/files/f/194187-5132185-lg.jpg
Όμορφη και ανέμελη με τα πυρόξανθα μαλλιά της πλεγμένα στεφάνι γύρω από το κεφαλάκι της.
Όλη μέρα _____ **(γυρνάω)** κι _____ **(παίζω)** με τα δέντρα, τα πουλιά, τον άνεμο, τα λουλούδια, τους ανθρώπους..
Κι όλα την ήθελαν κοντά τους, κι όλα την αγαπούσαν..
Και η φλόγα _____ **(καμαρώνω)** και _____ **(χαμογελάω)** μα πάντα κράταγε από όλους μια μικρή απόσταση..
Ήταν ευτυχισμένη για την αγάπη που _____ **(παίρνω)** κι αυτό έμοιαζε να της ήταν αρκετό..
Μια μέρα η φλόγα καθώς έπαιζε ξεχάστηκε και απομακρύνθηκε πολύ.. ως που _____ **(συναντάω)** ένα μικρό ποτάμι.
Το _____ **(πλησιάζω)** και καθρεφτίστηκε μες στα νερά του.. κάτι περίεργο _____ **(νιώθω)** τότε.. κάτι σαν να τη μάγεψε..
Πήγε ξανά την άλλη μέρα και το ποτάμι την _____ **(περιμένω)**...
Και οι μέρες _____ **(κυλάω)** και η Φλόγα όλο και πιο συχνά αντάμωνε το ποτάμι για να καθρεφτιστεί στα νερά του και να το δει _____ **(αγκαλιάζω)** τρυφερά το είδωλό της. Και λικνιζόταν λίγες σπιθαμές πάνω από την επιφάνειά του και κοκκίνιζαν τα μαγουλάκια της κι ένας άνεμος παράξενος _____ **(φυσάω)** μέσα της και την _____ **(αναστατώνω)**...
Γεμάτος ευτυχία κι ο ποταμός _____ **(τραγουδάω)** κι ένιωθε τα χαλικάκια στο βυθό του να μετατοπίζονται και να χοροπηδούν στο πέρασμά της. Και όλο και έκανε μεγαλύτερους κυματισμούς στην προσπάθειά του να την τραβήξει ακόμα πιο κοντά του..
Και η Φλόγα σιγά σιγά απομακρύνθηκε απο όλα..
Δεν _____ **(βλέπω)** τίποτε άλλο εμπρός της παρά μόνο το μικρό ποτάμι και το είδωλό της _____ **(μεγαλώνω)** και _____ **(ομορφαίνω)** στην αγκαλιά του.. να παίρνει μια μορφή που ως τώρα ούτε η ίδια είχε ξαναδεί.. ούτε φανταζόταν ..ήταν σαν να γνώριζε τον εαυτό της απ' την αρχή..
Αυτά σκεφτόταν εκείνη την ηλιόλουστη μέρα που παραδομένη στο όνειρό της _____ **(νιώθω)** τον εαυτό της αδύναμο να γλιστράει αργά στο νερό..

«Δεν έπρεπε ποτέ _____ **(φτάνω)** ως εδώ» της φώναξε η φίλη της η λεύκα τη στιγμή που η Φλόγα έσβηνε με ένα αχνό χαμόγελο ευτυχίας στα χείλη...
«Για κάθε επιλογή μας υπάρχει ένα τίμημα» πρόλαβε να ψιθυρίσει η μικρή Φλόγα προτού χαθεί εντελώς..
Και απο τότε κανείς δεν την ξανάδε..
Και ο μικρός ποταμός _____ **(συνεχίζω)** το ταξίδι του και ακόμα ως τώρα _____ **(ταξιδεύω)...** Και αν πλησιάσει κανείς και κοιτάξει προσεχτικά θα δει στα νερά του να σχηματίζονται κάτι μικρούλες κόκκινες ανταύγειες..

http://stagona.blogs.gr/tags/paramythi-gr.html (με αλλαγές)

➢ **Συμπληρώνουμε το παρακάτω κείμενο με τις λέξεις που μας δίνονται στο πλαίσιο**

άθλημα	*ήρεμα*	*βροχοπτώσεις*	*ορμητικά*	
πλωτός	*φύση*	*φούσκωσαν*	*τοπία*	*περιπέτεια*

Αθλήματα στο... *ποτάμι*

Οι έντονες _____ των τελευταίων ημερών _____ τα ποτάμια της Ελλάδας. Αυτό βέβαια είναι πολύ καλό νέο για όσους αγαπούν το Ράφτινγκ, ένα ομαδικό _____ περιπέτειας που απαιτεί συνεργασία ανάμεσα σε όσους συμμετέχουν. Μπορεί να πραγματοποιηθεί σε κάθε είδους ποταμό, αρκεί να είναι _____. Η κατάβαση μπορεί να γίνει σε _____ ποτάμια προσφέροντας με αυτό τον τρόπο μια όμορφη περιήγηση στα _____ της περιοχής. Μπορεί όμως να γίνει και σε _____ ποτάμια με δυσκολίες όπως καταρράκτες και βράχους. Τότε γίνεται αληθινή _____. Το άθλημα αυτό αποτελεί ιδανικό τρόπο να πλησιάσετε σε άγριες περιοχές και να θαυμάσετε την ελληνική _____.

❖ Γεωγραφία Στ΄ Δημοτικού (Α΄ενότ., κεφ. 1 & 2)

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 14)

Το δίσεκτο έτος

Κάθε τέσσερα έτη έχουμε μια ημέρα επιπλέον, την οποία προσθέσαμε στο μήνα Φεβρουάριο. Το έτος με τις 366 μέρες λέγεται δίσεκτο. Παλαιότερα ο λαός μας δεν γνώριζε την εξήγηση αυτή και, επειδή είχε την τάση να προικίζει με υπερφυσικές ιδιότητες οτιδήποτε δεν μπορούσε να εξηγήσει, έπλασε διάφορους μύθους και δοξασίες γύρω από τη "δίσεχτη χρονιά".

➢ **Οι λέξεις και εκφράσεις που βρίσκονται μέσα στον πίνακα μπορούν να αντικαταστήσουν κάποιες λέξεις / φράσεις του κειμένου χωρίς να αλλάξει το νόημα. Βρίσκουμε ποιες λέξεις είναι αυτές και ξαναγράφουμε το κείμενο.**

ονομάζεται	*δημιούργησε*	*χρόνια*	*ερμηνεία*	*καθώς*	*δεισιδαιμονίες*
σχετικά με	*ήξερε*	*χαρακτηριστικά*	*παραπάνω*	*ιστορίες*	

Φλεβάρης

Ο Φεβρουάριος, ο δεύτερος μήνας του χρόνου, αλλά και ο πιο μικρός, έχει μόνο 28 μέρες. Κάθε τέσσερα χρόνια όμως παίρνει μια ακόμα μέρα και τότε η χρονιά λέγεται δίσεκτη. Ο λαός, ακολουθώντας την παράδοση, πιστεύει ότι μια δίσεκτη χρονιά είναι κακότυχη και αποφεύγει στη διάρκειά της να θεμελιώνει σπίτια και να κάνει γάμους. Ο Φεβρουάριος είναι ο μήνας ο Κουτσός, ο Κούντουρος, ο Κούτσουρος, όπως τον λένε στον Πόντο, δηλαδή με την κομμένη ουρά. Όλοι βέβαια τον λέμε Κουτσοφλέβαρο.

Ο καιρός τον Φεβρουάριο είναι κρύος, χειμωνιάτικος. Κάποιες μέρες όμως έχουμε ξαφνικές λιακάδες, που τις ακολουθούν χιονιάδες.

Το δεύτερο μήνα του χρόνου, τον Φεβρουάριο αρχίζουν οι δουλειές των γεωργών. Στις δύο του μήνα γιορτάζουμε την Υπαπαντή του Χριστού και γίνονται τα μαντέματα για τον καιρό, ανάλογα με τα σημεία της φύσης.

Αλλά ο Φεβρουάριος είναι και μήνας ξέγνοιαστος, γιατί αυτόν τον μήνα συνήθως αρχίζει η Αποκριά. Έρχονται χοροί και καρναβάλια που τελειώνουν την Καθαρή Δευτέρα.

Μαθητικός Λόγος, Μηνιαία Εφημερίδα των Ε' και ΣΤ' τάξεων Δημοτικού Σχολείου Ριζού, Φεβρουάριος 2004

1. Ποια σχέση έχει ο Φεβρουάριος με το δίσεκτο έτος;
2. Ποια λέξη που συναντήσαμε στο κείμενο Α μπορεί να χαρακτηρίσει τις πεποιθήσεις ότι δεν πρέπει να κάνουμε γάμους και να θεμελιώνουμε σπίτια κατά τη διάρκεια των δίσεκτων ετών;
3. Με ποιο χαρακτηριστικό του Φεβρουαρίου που αναφέρει το κείμενο σχετίζεται το καθένα από τα παρακάτω;

Αν της Υπαπαντής δεν φανεί ήλιος,
θα βρέχει σαράντα μέρες.
Αν φανεί, θα' ρθει καλή χρονιά.

(λαϊκό ρητό)

Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίσει,
καλοκαίρι θα μυρίσει.
Μα αν τύχει και θυμώσει,
μες στο χιόνι θα μας χώσει.

(παραδοσιακό τραγουδάκι)

- **Διαβάζουμε τώρα το παρακάτω κείμενο και απαντάμε στις ακόλουθες ερωτήσεις:**

1. Ποιο ρόλο έπαιξε ο Ιούλιος Καίσαρας στον καθορισμό του δίσεκτου έτους;
2. Ποιος ήταν ο Σωσιγένης;
3. Τι ακριβώς έκανε ο Σωσιγένης για να διορθώσει το πρόβλημα που παρουσιάζε το ημερολόγιο ως το 46 μ.χ.;
4. Από που προήλθε η ονομασία «δίσεκτο» έτος;

Η ιστορία του δίσεκτου έτους

Η ετήσια περιφορά της γης γύρω από τον ήλιο θεωρείται ότι δε διαρκεί μόνο 365 μέρες αλλά λίγο παραπάνω: 6 ώρες, 9 λεπτά και 9 δευτερόλεπτα κατά μέσο όρο. Οι Ρωμαίοι από το 600 π.χ. ακολουθούσαν ένα ημερολογιακό έτος 365 ημερών, το οποίο κάθε τέσσερα χρόνια προπορευόταν κατά ένα 24ωρο.

Για να διορθωθεί η ανωμαλία, το 46 π.χ. ο Ρωμαίος αυτοκράτορας Ιούλιος Καίσαρας ζήτησε τη βοήθεια του Έλληνα μαθηματικού, αστρονόμου και φιλοσόφου Σωσιγένη. Εκείνος υπολόγισε αρχικά το ηλιακό έτος σε 365 μέρες και ανέλαβε να βρει έναν τρόπο να στριμώξει κάπου τις 6 ώρες της χρονιάς που περίσσευαν.

Αφού πρώτα επιμήκυνε το έτος 46 μ.χ. φθάνοντάς το στις 445 μέρες -προκειμένου να καλύψει τη διαφορά, όρισε να προστίθεται στο νέο ημερολογιακό έτος μία ημέρα κάθε 4 χρόνια. Και επειδή αυτή η μέρα έμπαινε αρχικά 6 μέρες πριν από τη ρωμαϊκή πρωτομηνιά και ταυτόχρονα πρωτοχρονιά, ονομάστηκε δις έκτη μέρα (δεύτερη έκτη μέρα) ή αλλιώς δίσεκτη. Από εκεί προέρχεται και ο όρος "δίσεκτο έτος".

www.goldenmag.gr

- **Συμπληρώνουμε το κείμενο με λέξεις από τον πίνακα που ακολουθεί.**

περνά μετρήσεις χάρτη συμφωνήθηκε αγγλικό αποτελούσαν καθορίστηκε κέντρο διεθνές κτισμένο αποικίες

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 17)

Ο μεσημβρινός του Γκρίνουιτς

Το Βασιλικό Αστεροσκοπείο του Γκρίνουιτς, _____ λίγα χιλιόμετρα έξω από το _____ του Λονδίνου, είναι το παλιότερο _____ αστεροσκοπείο.

Το 1884 σ' ένα _____ συνέδριο Αστρονομίας _____ να θεωρείται ως ο Πρώτος Μεσημβρινός αυτός που _____ από το αστεροσκοπείο του Γκρίνουιτς. Αυτό _____ επειδή οι Άγγλοι _____ μεγάλη ναυτική δύναμη της εποχής εκείνης με _____ σε όλον τον κόσμο και χρειάζονταν στο αστεροσκοπείο τους να κάνουν τις _____ για την εύρεση ενός τόπου στο _____ της Γης.

- **Από το κείμενο για την ιστορία του Αστεροσκοπείου Αθηνών λείπουν μερικά ρήματα. Τα συμπληρώνουμε επιλέγοντας το κατάλληλο από τον πίνακα που ακολουθεί και βάζοντάς το στον σωστό τύπο.**

αποφασίζω επιλέγομαι εκφωνώ υπάρχω ολοκληρώνομαι κάνω έχω ζητάω γίνομαι παρουσιάζω

Το κτίριο του Αστεροσκοπείου Αθηνών (σχέδιο του 1842).
Πίσω αριστερά διακρίνεται η Ακρόπολη και στα δεξιά είναι ο Λόφος Νυμφών.

Ιστοσελίδα Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, *www.noa.gr*

Το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών

Γύρω στο 1840, ο Βαρώνος Γεώργιος Σίνας, τότε Πρόξενος της Ελλάδας στη Βιέννη, θέλησε _____ μια δωρεά για την ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας σε ένα από τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. _____ τη συμβουλή του φίλου του κ. Prokesh-Osten, Πρεσβευτή της Αυστρίας στην Ελλάδα, του οποίου γραμματέας τότε ήταν ο φυσικός και αστρονόμος, Καθηγητής Γεώργιος Βούρης. Κάτω από την επιρροή τους, ο Γ. Σίνας _____ να δωρίσει στο Ελληνικό Κράτος 500.000 δραχμές για την ίδρυση του Αστεροσκοπείου στην Αθήνα.

Η θεμελίωση του Αστεροσκοπείου Αθηνών _____ στις 26 Ιουνίου του 1842 κατά τη διάρκεια έκλειψης Ηλίου. Η εκδήλωση έγινε με μεγάλη επισημότητα με την παρουσία του Βασιλιά Όθωνα, μελών της κυβέρνησης και της Ιεράς Συνόδου. Πλήθος κόσμου είχε κατακλύσει τη περιοχή που _____ για την ανέγερση του Αστεροσκοπείου, στο Λόφο Νυμφών στο Θησείο, απέναντι από την Ακρόπολη. Ο Καθηγητής Γ. Βούρης _____ το πανηγυρικό της ημέρας. Κατόπιν, υπό τους ήχους μουσικής και τους κανονιοβολισμούς μιας φρεγάτας, που ήταν αγκυροβολημένη στον Πειραιά, κατατέθηκε ο θεμέλιος λίθος.

Το πρώτο κτήριο του Αστεροσκοπείου, γνωστό και ως «κτήριο Σίνα», είναι βασισμένο στα σχέδια του νέου Δανού αρχιτέκτονα Theophil Hansen, τα οποία _____ ο αρχιτέκτονας Edward Schaubert. Για το τελικό σχέδιο ζητήθηκε η γνώμη του Καθηγητή Βούρη και του Schumacher, μεγάλου αστρονόμου της εποχής. Το κτήριο _____ σταυροειδή μορφή, προσανατολισμένη με βάση τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Στο κέντρο της κατασκευής _____ ένας μικρός θόλος. Η ανέγερση του κτηρίου _____ το 1846.

- **Διαβάζουμε πάλι το κείμενο και αποφασίζουμε ποιο από τα παρακάτω είναι *σωστό* και ποιο *λάθος*.**

1. Την ίδρυση του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών χρηματοδότησε ο Γ. Σίνας.
2. Ο Γ. Βούρης ήταν πρεσβευτής της Αυστρίας στην Ελλάδα.
3. Η δωρεά για το Αστεροσκοπείο έγινε στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.
4. Παρών στην κατάθεση του θεμέλιου λίθου του Αστεροσκοπείου ήταν ο Βασιλιάς Όθων.

5. Η εκδήλωση για τα εγκαίνια του Αστεροσκοπείου έγινε στον Πειραιά.
6. Τα σχέδια για το πρώτο κτήριο του αστεροσκοπείου έκανε ο Edward Schaubert.
7. Το κτήριο του Αστεροσκοπείου έχει σχήμα σταυροειδές και είναι προσανατολισμένο στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.
8. Το κτήριο ολοκληρώθηκε το 1842.

➢ **Συμπληρώνουμε τον πίνακα που ακολουθεί με ρήματα, όπως στο παράδειγμα.**

δωρίζω	***δωρεά***
	επιρροή
	ίδρυση
	θεμελίωση
	εκδήλωση

Ο Γαλιλαίος και η κίνηση της Γης

Ο Γαλιλαίος Γαλιλέι γεννήθηκε το 1564. Σπούδασε μαθηματικά, φυσική και αστρονομία. Στα 19 του, παρατηρώντας μέσα στον καθεδρικό ναό της Πίζας μια λάμπα που πηγαινοερχόταν, καθώς την κινούσε ο αέρας, ανακάλυψε τους νόμους της ισόχρονης κίνησης του εκκρεμούς. Το 1609, σε ηλικία 45 χρόνων, κατασκεύασε στη Βενετία το πρώτο αστρονομικό τηλεσκόπιο, με το οποίο έκανε παρατηρήσεις στο φεγγάρι. Λίγα χρόνια αργότερα, είχε καταλήξει στο συμπέρασμα πως δεν είναι ο Ήλιος που γυρίζει γύρω από τη Γη, αλλά η Γη που περιστρέφεται γύρω από τον Ήλιο, όπως και όλοι οι πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος. Ανακοίνωσε περιχαρής την ανακάλυψή του, για να διαπιστώσει πως η έρευνα και η επιστήμη δεν είχαν καμιά τύχη στην εποχή του.
Η ανακοίνωσή του θεωρήθηκε φοβερή βλαστήμια κατά του θεού. Τον είπαν αιρετικό. Ο Γαλιλαίος επέμενε στην άποψή του με αποτέλεσμα στις 22 Ιουνίου του 1633, να τον συλλάβει η Ιερή Εξέταση και να τον φυλακίσει. Συνέχισε να επιμένει πως η Γη γυρίζει και πως αυτό είναι ανεξάρτητο από τη θρησκεία. Από τα μέσα Ιανουαρίου του 1634 κι ενώ

πατούσε πια τα εβδομήντα του, οι δεσμοφύλακες άρχισαν να τον υποβάλλουν σε φριχτά βασανιστήρια, μήπως και τον συνετίσουν. Άντεξε τρεις βδομάδες.
Στις 10 Φεβρουαρίου του 1634, γονατιστός μπροστά στους ιεροεξεταστές, απαρνήθηκε τη θεωρία του ως λαθεμένη και αιρετική. Λέγεται πως, την ίδια στιγμή, μουρμούρισε: «Και όμως, γυρίζει». Έζησε άλλα οκτώ χρόνια. Πέθανε το 1642, περιορισμένος και κάτω από την αυστηρή παρακολούθηση της Ιερής Εξέτασης. Ακριβώς 350 χρόνια μετά το θάνατό του, ο πάπας Παύλος ζήτησε δημόσια συγνώμη για τα όσα πέρασε ο Γαλιλαίος, αναγνωρίζοντας πως η Ιερή Εξέταση είχε κάνει λάθος.
Λάθη, όμως, είχε κάνει και ο Γαλιλαίος. Τον ίδιο με αυτόν καιρό, ο Ιωάννης Κέπλερ διατύπωνε τους τρεις θεμελιώδεις νόμους του και εξηγούσε ότι η Γη ακολουθεί ελλειπτική τροχιά γύρω από τον Ήλιο. Και λίγα χρόνια αργότερα, ο Ισαάκ Νεύτον (1642 - 1727) διατύπωνε τον νόμο της παγκόσμιας έλξης.
Σήμερα, ξέρουμε πως ούτε ο Ήλιος στέκει ακίνητος στο κέντρο του Σύμπαντος. Είναι κι αυτός ένα μέρος του όλου, ένα απειροελάχιστο σημάδι στην απεραντοσύνη του Διαστήματος. Έχει υπολογιστεί ότι σε κάθε ένα δευτερόλεπτο ο Ήλιος διανύει απόσταση περίπου είκοσι χιλιομέτρων. Που σημαίνει περίπου 1200 χλμ. το λεπτό ή 72.000 χλμ. την ώρα. Για τα ανθρώπινα μέτρα, ταχύτητα φανταστική, που παρασέρνει και τη Γη κι όλα όσα υπάρχουν στο πλανητικό μας σύστημα. Από ποια αφετηρία ξεκινήσαμε; Προς ποιο τέρμα κινούμαστε; Πού αρχίζει, πού τελειώνει το Σύμπαν και τι υπάρχει πέρα από αυτό; Υποθέσεις μόνο μπορούμε να κάνουμε. Όπως υποθέσεις μόνο μπορούν να γίνουν για την αρχή όλων αυτών.

http://www.historyreport.gr/index.php

- **Απαντάμε στις ερωτήσεις:**

1. Με ποιον τρόπο ανακάλυψε ο Γαλιλαίος τους νόμους της ισόχρονης κίνησης του εκκρεμούς;
2. Πώς αντιμετωπίστηκε από τους ανθρώπους της εποχής του η ανακάλυψη του Γαλιλαίου ότι η γη γυρίζει;
3. Σε ποιες συνθήκες λέγεται ότι ο Γαλιλαίος είπε το περίφημο: «Και όμως, γυρίζει» ;
4. Με ποιον τρόπο και πότε δικαιώθηκε τελικά ο Γαλιλαίος;
5. Ποιος διατύπωσε τον νόμο της παγκόσμιας έλξης;
6. Τι ξέρουμε σήμερα για την κίνηση του Ήλιου;
7. Τι γνωρίζουμε σήμερα για την αρχή και το τέλος του Σύμπαντος;

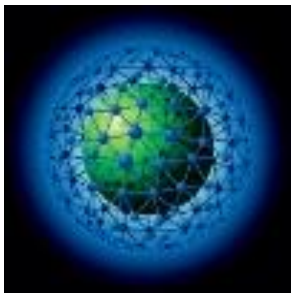

Μερικές φορές σκέφτομαι ότι είμαστε μόνοι μας στο Σύμπαν και άλλες ότι δεν είμαστε. Σε κάθε περίπτωση, η ιδέα είναι συγκλονιστική.

(Arthur Clarke, 1917-2008, Βρετανός συγγραφέας επιστημονικής φαντασίας)

- **Βρίσκουμε συνώνυμες λέξεις ή εκφράσεις για τις υπογραμμισμένες λέξεις / φράσεις του κειμένου.**

*«... μια λάμπα που **πηγαινοερχόταν**...»:* **Το ρήμα** *«πηγαινοέρχομαι»* **προέρχεται από τη σύνθεση των ρημάτων *«πηγαίνω»* και *«έρχομαι»*.**
Προσπαθούμε να σκεφτούμε κι άλλα ρήματα που παράγονται με τον ίδιο τρόπο.

- *θεμέλιο < θεμελι**ώδης***:
  Συμπληρώνουμε τις προτάσεις που ακολουθούν με επίθετα σε *-ώδης, -ώδες* που παράγονται από τα ουσιαστικά στις παρενθέσεις.

1. Κάθε χρόνο στην Ελλάδα τεράστιες _____ **(δάσος)** εκτάσεις καταστρέφονται από τις πυρκαγιές.
2. Λόγω των ισχυρών ανέμων, η θάλασσα θα είναι εξαιρετικά _____ **(κύμα)**.
3. Το αυτοκίνητο που μας προσπέρασε έτρεχε με _____ **(ίλιγγος)** ταχύτητα.
4. Όχι μόνο χάλασε το αυτοκίνητο, αλλά χάσαμε και πολλές φορές τον δρόμο. Ήταν ένα εξαιρετικά _____ **(περιπέτεια)** ταξίδι.
5. Μας έστειλε ένα _____ **(ενθουσιασμός)** γράμμα, όπου μας περιέγραφε τα ταξίδια του στην Ασία.
6. Η περιοχή ήταν γενικά ορεινή με μεγάλες εκτάσεις _____ **(θάμνος)** βλάστησης.

- **Αφού μελετήσουμε τα κεφάλαια 1 και 2 της Α' ενότητας της Γεωγραφίας της ΣΤ' Δημοτικού και τα παραπάνω κείμενα, χρησιμοποιούμε τις λέξεις που μας δίνονται για να φτιάξουμε τους ορισμούς καθεμιάς από τις έννοιες του γεωγραφικού λεξιλογίου.**

γεωειδές	σχήμα/ Γη/ συμπιεσμένο/ κορυφή/ διογκωμένο/ μέση
ελλειπτική τροχιά	νοητή/ καμπύλη/ γραμμή/ διαγράφω/ Γη/ κινούμαι/ Ήλιος
περιστροφή	κίνηση/ Γη/ άξονας
περιφορά	κίνηση/ Γη/ Ήλιος
Ισημερινός	φανταστική/ γραμμή/ χωρίζω/ Γη/ ημισφαίριο/ βόρειο/ νότιο
Μεσημβρινός	ημικύκλιο/ ενώνω/ πόλος/ Γη
Πρώτος Μεσημβρινός	μεσημβρινός/ χωρίζω/ Γη/ δυτικό/ ανατολικό/ ημισφαίριο/ περνώ/ Γκρίνουιτς/ Λονδίνο
Παράλληλος	κύκλος/ παράλληλος/ Ισημερινός
Πόλοι	βόρειο/ νότιο/ άκρο/ Γη

Κοινωνική
και
Πολιτική Αγωγή

❖ Κοινωνική και πολιτική αγωγή Ε' Δημοτικού (κεφ. 4, 5, 6)

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 22)

Η έννοια του πολίτη είναι παλιά. Στην αρχαία Αθήνα υπήρχε νόμος που όριζε ποιοι ήταν οι πολίτες της Αθήνας. Δεν ήταν όλοι οι κάτοικοι της πόλης-κράτους, αλλά ορισμένοι από αυτούς. Οι πολίτες συμμετείχαν στα κοινά, προσέφεραν μέρος της περιουσίας τους για το καλό της πόλης, την προστάτευαν από κινδύνους, έλεγαν τη γνώμη τους, έκριναν τους εκπροσώπους τους και τις πράξεις τους. Ανάλογα, στις μέρες μας πολίτες της Ελλάδας είναι όσοι έχουν τα προσόντα που ορίζει ο νόμος. Οι ΄Ελληνες πολίτες και τώρα συμμετέχουν στα κοινά, συνεισφέρουν οικονομικά, εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους και προστατεύουν την πατρίδα. Οι ΄Ελληνες, δηλαδή, ήταν και είναι ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες με δικαιώματα και υποχρεώσεις.

➢ **Βρίσκουμε λέξεις στο κείμενο που σημαίνουν το ίδιο ή περίπου το ίδιο με τις παρακάτω:**

προσδιορίζω →
μερικοί →
λαμβάνω μέρος →
προφυλάσσω →
άποψη →
με τον ίδιο τρόπο →
βοηθάω, συμβάλλω →

➢ **Σύμφωνα με το κείμενο τι σημαίνει τελικά να είναι κάποιος *ενεργός και υπεύθυνος πολίτης*;**

➢ **Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και βλέπουμε το δελτίο ταυτότητας που ακολουθεί. Συγκρίνουμε τα στοιχεία ταυτότητας του αρχαίου Αθηναίου πολίτη με τα στοιχεία που πρέπει να συμπληρωθούν σήμερα στην ταυτότητα του Έλληνα πολίτη. Στη συνέχεια συμπληρώνουμε το δελτίο ταυτότητας με τα δικά μας στοιχεία.**

Ο Κλεισθένης χώρισε τους κατοίκους της Αττικής σε 10 φυλές και 100 δήμους. Κάθε δήμος είχε τον δήμαρχό του, το ταμείο του και τους καταλόγους στους οποίους ήταν γραμμένα τα ονόματα των πολιτών. Αν κάποιος μετακόμιζε και πήγαινε να μείνει αλλού, δεν άλλαζε δήμο ούτε αυτός ούτε τα παιδιά του, όπως γίνεται σήμερα. Οι νέοι εγγράφονταν στο ληξιαρχείο (μητρώο αρρένων) του δήμου τους όταν συμπλήρωναν τα 18 τους χρόνια. Έτσι γίνονταν Αθηναίοι πολίτες και χρησιμοποιούσαν ως στοιχεία της ταυτότητάς τους: α) το όνομά τους, β) το όνομα του πατέρα τους και γ) το όνομα του δήμου τους. Για παράδειγμα: Θουκυδίδης (όνομα) Ολόρου (όνομα πατέρα) Αλιμούσιος (όνομα δήμου), Σωκράτης Σωφρονίσκου Αλωπεκήθεν, Αριστόβουλος Ξανθίππου Αθηναίος.

(Ιστορία Δ΄Δημοτικού, σ.44, Παράθεμα 2, *Η ταυτότητα του Αθηναίου πολίτη*)

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 27)

Κράτος είναι ένας λαός εγκατεστημένος μόνιμα σε μια συγκεκριμένη χώρα που προσδιορίζεται από συγκεκριμένα σύνορα, οργανώνεται με νόμους-κανόνες και ασκεί εξουσία. Το κράτος έχει την εξουσία να θεσπίζει τους νόμους, να φροντίζει για την τήρησή τους και να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ατόμων που ζουν σ' αυτό.
Έθνος είναι ένα σύνολο ανθρώπων που είναι ενωμένο με στοιχεία κοινού πολιτισμού, κοινού ιστορικού παρελθόντος, έχουν κοινές επιδιώξεις, πολλές φορές μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια θρησκεία.
Για παράδειγμα, οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στη Γερμανία, την Αγγλία, την Αμερική, την Αυστραλία και αλλού αποτελούν μέρος του ελληνικού έθνους. Ενώ οι Έλληνες που ζουν μόνιμα στην Ελλάδα, αποτελούν μέρος και του ελληνικού κράτους και του ελληνικού έθνους.

- **Αντιστοιχίζουμε τις λέξεις της αριστερής στήλης με τους ορισμούς της δεξιάς.**

1. προσδιορίζεται (προσδιορίζω)	η πιστή εφαρμογή
2. εξουσία	η προσπάθεια να πετύχει κανείς κάτι
3. τήρηση	ορίζω ακριβώς κάτι, βάζω όρια
4. υποχρεώσεις (υποχρέωση)	κομμάτι ενός συνόλου
5. επιδιώξεις (επιδίωξη)	η δύναμη που έχω πάνω σε κάτι
6. μέρος	το καθήκον, το χρέος

- **Διαβάζουμε το κείμενο 2 και συμπληρώνουμε τις προτάσεις.**

1. Για να αποτελεί κράτος ένας λαός πρέπει _____ σε μια συγκεκριμένη χώρα.
2. Κάθε κράτος το _____ συγκεκριμένα σύνορα και το οργανώνουν _____ .
4. Το κράτος είναι υπεύθυνο για την _____ και την _____ των νόμων.
5. Ο καθορισμός _____ και των υποχρεώσεων των πολιτών γίνεται από _____ .
6. Κάθε έθνος _____ από στοιχεία κοινού πολιτισμού και κοινό ιστορικό _____ .
7. Οι Έλληνες που ζουν στο εξωτερικό αποτελούν μέρος _____ αλλά όχι _____ .

- **Διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο και αποφασίζουμε ποιες από τις πληροφορίες που περιλαμβάνει αφορούν το *ελληνικό κράτος*, ποιες το *ελληνικό έθνος* και ποιες και τα *δύο*.**

Η Ελλάδα ή Ελλάς, είναι χώρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, στο νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου, στην Ανατολική Μεσόγειο. Πρωτεύουσα της Ελλάδας και μεγαλύτερη πόλη είναι η Αθήνα.

Συνορεύει στα βορειοδυτικά με την Αλβανία, στα βόρεια με τη Βουλγαρία και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (Π.Γ.Δ.Μ.) και στα βορειοανατολικά με την Τουρκία. Βρέχεται στα ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος, στα δυτικά από το Ιόνιο και νότια από τη Μεσόγειο Θάλασσα. Η Ελλάδα κατέχει την 11η θέση στις χώρες με τη μεγαλύτερη ακτογραμμή στα 13.676 χιλιόμετρα καθώς έχει πολλά νησιά (περίπου 2.500, εκ των οποίων τα 165 κατοικούνται), συμπεριλαμβανομένων της Κρήτης, των Δωδεκανήσων, των Κυκλάδων, των Επτανήσων και πολλών άλλων. Το ψηλότερο βουνό είναι ο Όλυμπος και ο μεγαλύτερος σε μήκος ποταμός ο Αλιάκμονας.

Έχει μακρά και πλούσια ιστορία κατά την οποία άσκησε μεγάλη πολιτισμική επίδραση σε τρεις ηπείρους. Σε αυτή γεννήθηκε η δημοκρατία και η φιλοσοφία. Ακόμα η Ελλάδα είναι ο τόπος γέννησης των Ολυμπιακών Αγώνων, του δράματος, της τραγωδίας και της κωμωδίας.

Η Ελλάδα έγινε ανεξάρτητο κράτος το 1830, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τότε Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) από το 1981, της Ευρωζώνης από το 2001, του ΝΑΤΟ από το 1952 και είναι ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ (1945). Είναι μια ανεπτυγμένη χώρα με υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και πολύ υψηλό δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης. Κατατάσσεται ως η 21η καλύτερη χώρα σε επίπεδο ποιότητας ζωής στον κόσμο για το 2010.

http://el.wikipedia.org/wiki/Ελλάδα

κείμενο σχολικού βιβλίου 3 (σελ. 33)

Ο Έλληνας ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει δικαίωμα να εκλέγει και να εκλέγεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μπορεί να ζει, να εργάζεται, να σπουδάζει και να ταξιδεύει ελεύθερα σ' όλες τις χώρες της Ε.Ε. και να συμμετέχει στα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Όλοι είμαστε πολίτες ενός κράτους, αλλά και πολίτες του κόσμου. Ο ένας εξαρτάται από τον άλλο, επηρεάζει τη ζωή των άλλων και επηρεάζεται από τους άλλους, όσο μακριά κι αν ζούμε (αλληλεξάρτηση).
Οι πολίτες δεν έχουν μόνο το δικαίωμα και την υποχρέωση να εκλέγουν και να εκλέγονται, αλλά πρέπει να ενδιαφέρονται και να αναλαμβάνουν δράση για την επίλυση προβλημάτων που προκύπτουν στον τόπο τους και σ' όλο τον κόσμο.

- **Απαντάμε στις ερωτήσεις με βάση το κείμενο.**

  1. Τι δικαιώματα έχει ο Έλληνας ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

  2. Τι υποχρεώσεις έχει;

  3. Τι σημαίνει "αλληλεξάρτηση", σύμφωνα με το κείμενο αυτό;

- **Ξαναδιαβάζουμε τα κείμενα του βιβλίου και αποφασίζουμε:**

  1. Ποιες υποχρεώσεις και ποια δικαιώματα είναι ίδια για τους πολίτες της Αρχαίας Αθήνας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης;

  2. Ποια από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που βρήκατε αφορούν τα μέλη ενός έθνους και ποια ενός κράτους;

Φυσική Αγωγή

❖ Φυσική Αγωγή Ε' και ΣΤ' Δημοτικού (κεφ. 5, *Η Γυμναστική*)

➢ **Αφού διαβάσσουμε προσεκτικά τις σελίδες 38-39 του βιβλίου μας που αναφέρονται στα αγωνίσματα της ενόργανης γυμναστικής, προσπαθούμε να αντιστοιχίσουμε τις περιγραφές των αγωνισμάτων στο Α με τις ονομασίες τους στο Β.**

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 38-39, με αλλαγές)

Α. Περιγραφές αγωνισμάτων

1. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει ασκήσεις δυναμικές αλλά και στατικές, για τις οποίες απαιτείται πολύ μεγάλη δύναμη. Είναι κατασκευασμένοι από ξύλο ή πλαστικό με λαβές από δέρμα και στηρίζονται σε ατσάλινα στηρίγματα. Το χαμηλότερο σημείο των λαβών απέχει από το έδαφος 2,60 μέτρα.

2. Είναι κοινό για άνδρες και γυναίκες, διαστάσεων 12×12 μέτρα. Οι γυναίκες το εκτελούν με συνοδεία μουσικής, ενώ οι άνδρες χωρίς μουσική. Η σύνθεση των προγραμμάτων χρειάζεται να καλύπτει όλο το χώρο του και επίσης να περιλαμβάνει ασκήσεις, όπως κυβιστήσεις, πόζες, ισορροπίες, στροφές και κυματισμούς. Η χρονική διάρκεια ενός προγράμματος είναι 70-90 δευτερόλεπτα.

3. Είναι μεμονωμένο όργανο (από ξύλο ή ατσάλι, καλυμμένο με δέρμα ή συνθετικό υλικό), με ύψος 1,30 μέτρα και μήκος 1,60 μέτρα πάνω στον οποίο υπάρχουν 2 χειρολαβές. Οι αθλητές εκτελούν ασκήσεις σε όλο το μήκος του οργάνου, καλύπτοντας τόσο το κέντρο όσο και τις δύο άκρες του, με ψαλιδισμούς, αλλαγές θέσεων σώματος, αιωρήσεις και συνεχείς ταλαντεύσεις. Επίσης, εκτελούν μια άσκηση πάνω στις λαβές.

4. Έχει πλάτος 95 εκατ. και μήκος 120 εκατ. Η φόρα για τα άλματα πραγματοποιείται σε ένα διάδρομο μήκους 25 μέτρων και πλάτους 1 μέτρου. Όσο περισσότερες περιστροφές εκτελούνται κατά τη διάρκεια του άλματος, τόσο πιο μεγάλο βαθμό δυσκολίας έχει. Κατά την προσγείωση δίνεται σημασία στη σταθερότητα και στο πόσο μακριά προσγειώνεται ο αθλητής.

5. Είναι μια επιφάνεια πλάτους 10 εκατοστών η οποία βρίσκεται σε ύψος 1,20 μέτρα από το έδαφος και έχει μήκος 5 μέτρα. Οι αθλήτριες εκτελούν μια σειρά ασκήσεων σε όλο το μήκος της σε χρόνο 70-90 δευτερολέπτων. Το πρόγραμμα δίνει την εντύπωση ότι η αθλήτρια εκτελεί τις ασκήσεις όπως θα τις εκτελούσε στο έδαφος.

6. Αποτελείται από μια ατσάλινη μπάρα μήκους 2,40 μέτρων και διαμέτρου μόλις 2,8 εκατοστών, η οποία βρίσκεται σε ύψος 2,60 μέτρα όπου οι αθλητές εκτελούν ασκήσεις με λαβές, άλματα και περιστροφές. Εντυπωσιακά είναι τα "γιγάντια" αιωρήματα στα οποία ο αθλητής εκτελεί πλήρη περιστροφή γύρω από την μπάρα.

7. Αποτελείται από δύο οριζόντιες μπάρες, οι οποίες βρίσκονται περίπου στα 2,4 και 1,6 μέτρα ύψος από το έδαφος. Η απόσταση ανάμεσα στις δύο μπάρες είναι στο υψηλότερο σημείο 1,43 μέτρα. Οι αθλήτριες εκτελούν σειρά ασκήσεων τόσο στην υψηλή μπάρα όσο και στη χαμηλή. Η μετάβαση από τη μία άσκηση στην άλλη και από τη μία μπάρα στην άλλη πρέπει να γίνεται χωρίς διακοπή.

8. Αποτελείται από 2 παράλληλες μπάρες με ύψος 1,80 μέτρων από το έδαφος και μήκος 3,50 μέτρα. Η απόσταση ανάμεσα στις δύο μπάρες κυμαίνεται από 42 ως 52 εκατοστά και εξαρτάται από τον σωματότυπο του αθλητή. Ο αθλητής επιδεικνύει ακροβατική ικανότητα και δύναμη. Σημαντικά στοιχεία είναι τα άλματα ανάμεσα στις μπάρες, οι οριζοντιώσεις, οι θέσεις ισορροπίας και φυσικά η ακροβατική έξοδος.

Β. Ονομασίες αγωνισμάτων

α. Έδαφος _____

β. Ίππος _____

γ. Δίζυγο γυναικών _____

δ. Δοκός ισορροπίας γυναικών _____

ε. Κρίκοι _____

στ. Μονόζυγο ανδρών _____

ζ. Δίζυγο ανδρών _____

η. Πλάγιος ίππος _____

- **Το παρακάτω κείμενο αναφέρεται στη ρυθμική αγωνιστική γυμναστική. Λείπουν, ωστόσο, κάποιες περίοδοι του κειμένου. Διαλέγουμε τη σωστή από τον πίνακα που ακολουθεί για να συμπληρώσουμε το κείμενο.**

Λίγα λόγια για το άθλημα της Ρυθμικής Αγωνιστικής Γυμναστικής

Η ρυθμική γυμναστική είναι ένα άθλημα αποκλειστικά γυναικείο και εκτελείται τόσο ατομικά όσο και ομαδικά. Στις αρχές της δεκαετίας του 40 εμφανίζεται με την αγωνιστική της μορφή στη Σοβιετική Ένωση. **[...]** Η Διεθνής Ομοσπονδία Αθλητισμού την αναγνώρισε για πρώτη φορά ως άθλημα το 1961. **[...]**

Η Ρυθμική Αγωνιστική Γυμναστική είναι καθαρά τεχνικό άθλημα με μια πληθώρα ασκήσεων του σώματος. **[...]**Τα όργανα αυτά είναι το στεφάνι, η μπάλα, οι κορύνες και η κορδέλα. Η σωστή εκμάθηση των ασκήσεων παίζει καθοριστικό ρόλο για την μετέπειτα εξέλιξη της αθλήτριας με τα όργανα.

Η Ρυθμική Αγωνιστική Γυμναστική για τις ασκήσεις σώματος, δανείζεται πολλά στοιχεία από τον κλασικό, παραδοσιακό και μοντέρνο χορό καθώς επίσης και ορισμένες γυμναστικές ασκήσεις του ενόργανου με κάποιους περιορισμούς. **[...]**

Ο διαχωρισμός των ασκήσεων σε ομάδες γίνεται βάση του διεθνούς κανονισμού. **[...]** Η ρυθμική αγωνιστική γυμναστική διακρίνεται στο ομαδικό και στο ατομικό. **[...]**

http://pali-rithmiki.blogspot.com

1. Στο πρόγραμμα των Ολυμπιακών αγώνων, όμως, εντάχθηκε μόλις το 1984.
2. Στο πρώτο, 5 αθλήτριες εκτελούν μαζί ένα πρόγραμμα, ενώ στο δεύτερο κάθε αθλήτρια αγωνίζεται σε ξεχωριστό, προσωπικό πρόγραμμα.
3. Πιο εμφανής είναι η επιρροή του κλασικού χορού, ο οποίος αποτελεί και την βάση των περισσότερων ασκήσεων.
4. Οι ασκήσεις αυτές αποτελούν την βάση των αγωνιστικών προγραμμάτων με όργανα.
5. Εκεί για πρώτη φορά το πνεύμα του αθλητισμού συνδυάστηκε με το κλασικό μπαλέτο.
6. Ο επιμέρους διαχωρισμός των ασκήσεων σε κάθε ομάδα θα γίνει σύμφωνα με τις τεχνικές ιδιαιτερότητες των ασκήσεων.

- **Βάζουμε τα ρήματα που βρίσκονται στις παρενθέσεις στον σωστό τύπο για να συμπληρώσουμε τις οδηγίες σχετικά με το τι πρέπει να προσέχουμε όταν κάνουμε κυβίστηση ή ανακυβίστηση. Αν υπάρχουν παραπάνω από μία σωστές απαντήσεις τις σημειώνουμε και τις συζητάμε στην τάξη.**

Κυβίστηση

Η κυβίστηση είναι από τις βασικότερες και ευκολότερες ασκήσεις της γυμναστική. Πρέπει, ωστόσο, να εκτελείται προσεκτικά, ώστε να μην γίνουν ατυχήματα. Πρώτα από όλα το σώμα σας πρέπει _____ (κάνω) μια μεγάλη καμπούρα. Τόσο μεγάλη που το σαγόνι σας _____ (ακουμπάω) στο έδαφος. Αφού _____ (τοποθετώ) τις παλάμες σας στο έδαφος όσο είναι το άνοιγμα των ώμων, _____ (ακουμπάω) το πίσω μέρος του κεφαλιού σας στο έδαφος. _____ (σπρώχνω) με τα πόδια σας ώστε το βάρος σας _____ (έρχομαι) στα χέρια και μετά "κυλήστε" την πλάτη σας όπως ένα κουβάρι. Για _____ (γίνομαι) αυτό πρέπει το σώμα σας να είναι πολύ μαζεμένο. Τέλος, _____ (προσπαθώ) να σηκωθείτε χωρίς τη βοήθεια των χεριών.

Ανακυβίστηση

Η ανακυβίστηση θέλει επίσης μεγάλη προσοχή. Για να την κάνετε σωστά και χωρίς κινδύνους πρέπει _____ (καμπουριάζω) τη σπονδυλική σας στήλη όσο περισσότερο μπορείτε. Το σαγόνι σας _____ (ακουμπάω) στο στήθος και το βάρος σας να είναι στο μπροστινό μέρος των πελμάτων. Οι παλάμες πρέπει _____ (βλέπω) προς τα πάνω και _____ (είμαι) κοντά στα αυτιά. Το ρολάρισμα προς τα πίσω είναι απαραίτητο _____ (γίνομαι) διαδοχικά, από τη λεκάνη, τη μέση, την πλάτη και τέλος τον αυχένα. Όταν το βάρος του σώματός σας _____ (έρχομαι) στα χέρια σας, τότε αυτά _____ (σπρώχνω) δυνατά για να μπορέσετε να ελευθερώσετε το κεφάλι σας.

- **Αφού διαβάσουμε προσεκτικά το κεφάλαιο 5 του βιβλίου μας αποφασίζουμε σε ποια άσκηση γυμναστικής ταιριάζουν οι παρακάτω περιγραφές για τον ρόλο του "βοηθού".**

κείμενο σχολικού βιβλίου 2

α. Η βοήθεια δίνεται αφού τοποθετήσει ο ασκούμενός σας τα χέρια και το κεφάλι του. Τότε πλησιάζει ο βοηθός, τοποθετεί το ένα πόδι του πίσω από το κεφάλι του συνασκούμενου, έτσι ώστε η πλάτη του συνασκούμενου να μπορεί να στηριχτεί στο γόνατό του. Ο βοηθός με τα δύο χέρια βοηθά από τη λεκάνη, ώστε να σηκωθούν τα πόδια και να παραμείνουν σε κατακόρυφη θέση. _____

β. Το ένα χέρι σπρώχνει τη λεκάνη για να "γυρίσει" ενώ το άλλο χέρι σπρώχνει τον αυχένα προς τα κάτω για να βοηθήσει την περιστροφή. _____

γ. Ο βοηθός πρέπει να στέκεται δίπλα από τον συνασκούμενο και λίγο μπροστά από την πλευρά του ποδιού αιώρησης. Όταν εκτελείται η άσκηση της αιώρησης να πιάνει το πόδι της αιώρησης από τον μηρό και να το συνοδεύει μέχρι την κατακόρυφη θέση. _____

- **Παρακάτω περιγράφονται κάποια λάθη που έκαναν κάποιοι μαθητές σε ασκήσεις γυμναστικής με αποτέλεσμα να τραυματιστούν. Αφού διαβάσουμε προσεκτικά το κεφάλαιο 5 του βιβλίου μας αποφασίζουμε σε ποια άσκηση έγινε το καθένα από τα λάθη.**

α. Δεν έκανε αναπήδηση στο πέρασμα του σχοινιού. _____

β. Δεν κράτησε τα χέρια τεντωμένα ώστε να είναι σε ευθεία με το σώμα. _____

γ. Δεν τοποθέτησε το κεφάλι ανάμεσα στα χέρια. _____

δ. Κύλησε την πλάτη του χωρίς να μαζέψει το σώμα του. _____

ε. Δεν λύγισε τα γόνατά της σε κάθε αναπήδηση. _____

στ. Δεν έσπρωξε δυνατά ώστε να μπορέσει να ελευθερώσει το κεφάλι του. _____

ζ. Οι παλάμες των χεριών της δεν ήταν κοντά στα αυτιά. _____

η. Τα χέρια και το κεφάλι του δεν σχημάτισαν τρίγωνο στο στρώμα. _____

Μέρος Β΄
ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Γεωλογία
Γεωγραφία

Άνοιξαν τον ασκό του Αιόλου

Στη ραψωδία Κ της *Οδύσσειας* του Ομήρου ο Οδυσσέας και οι σύντροφοι του φτάνουν στο νησί του Αιόλου, του θεού των ανέμων. Καλοδεχούμενος από τον Αίολο, ο Οδυσσέας του διηγείται τα γεγονότα της Τροίας και τον παρακαλεί να τον βοηθήσει στο γυρισμό του στο νησί του, την Ιθάκη. Πράγματι ο Αίολος φυλακίζει τους αντίθετους ανέμους σ' έναν ασκό, που τον δένει στο βάθος του καραβιού του Οδυσσέα, και στέλνει το Ζέφυρο, το δυτικό άνεμο, να οδηγήσει τα καράβια στην Ιθάκη. Τη δέκατη μέρα, και ενώ φαίνονταν οι ακτές της Ιθάκης, βρίσκουν ευκαιρία οι σύντροφοι του Οδυσσέα, καθώς εκείνος κοιμάται, και από απληστία και περιέργεια, ανοίγουν το δεμένο ασκί. 'Ετσι, οι φυλακισμένοι άνεμοι παρέσυραν το καράβι του Οδυσσέα μέχρι που έφτασαν στη χώρα των ανθρωποφάγων Λαιστρυγόνων… και οι περιπέτειες συνεχίζονται…

- **Τι ήταν ο *ασκός του Αιόλου*;**

- **Τι φαντάζεστε ότι εννούμε όταν λέμε σήμερα "άνοιξες τον ασκό του Αιόλου"; Είναι τυχαίο το ότι στον ασκό κρύβεται *άνεμος*; Γιατί;**

- **Τι σημαίνουν οι παρακάτω λέξεις/ φράσεις και με ποιες άλλες σημασίες τις χρησιμοποιούμε;**
  Για να απαντήσουμε, διαβάζουμε α) τους ορισμούς και β) τα παραδείγματα που ακολουθούν.

  - **πυρ (το)**= φωτιά
  - **λαίλαπα (η)** = εξαιρετικά δυνατός άνεμος σύντομης σχετικά διάρκειας και με απότομες και συνήθως μεγάλες αλλαγές στη διεύθυνσή του.

Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία η *Λαίλαπα* ήταν η σκύλα που πρόσεχε την Ευρώπη όσο ο Δίας έλειπε στον Όλυμπο.

Πύρινη λαίλαπα απειλεί σπίτια σε όλη τη δυτική Πελοπόννησο, ενώ έχει ήδη καεί ένα μεγάλο μέρος δασικής έκτασης.

- **πλημμύρα (η)** = πολύ νερό (είτε μετά από βροχή είτε λόγω κάποιας ζημιάς) που ξεχειλίζει λόγω του ότι ανεβαίνει υπερβολικά η στάθμη του.

  Κοσμοπλημμύρα σε τοπικές λαϊκές αγορές λόγω των δωρεάν προϊόντων που αποφάσισαν να μοιράσουν οι παραγωγοί.

- **καταιγίδα (η)** = φαινόμενο που χαρακτηρίζεται από αστραπές, κεραυνούς, ισχυρούς ανέμους και απότομη και δυνατή βροχή ή χαλάζι

  Έχει περάσει στη ζωή της πολλές καταιγίδες, δεν φοβάται τίποτα πια.

- **μπόρα (η)**= ξαφνική και δυνατή βροχή που διαρκεί πολύ λίγο

  Κάνε υπομονή! Μπόρα είναι, θα περάσει!

Υπάρχει στη μητρική μας γλώσσα κάποια παρόμοια φράση που να χρησιμοποιεί τον άνεμο ή κάποιο άλλο φυσικό φαινόμενο για να τονίσει τη δύναμη των αποτελεσμάτων (θετικών ή αρνητικών) μιας κατάστασης;

❖ Γεωγραφία: Α' Γυμνασίου (ενότ. Β΄, *Φυσικό περιβάλλον: Ατμόσφαιρα*)

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 43)

Οι βροχές, το κλίμα

Η θερμοκρασία, οι άνεμοι και οι βροχές είναι βασικοί παράγοντες του κλίματος μιας περιοχής. Επηρεάζουν την ανάπτυξη και την κατανομή των ζώων και των φυτών, την παραγωγή τροφίμων και την κατανομή των ανθρώπων στην επιφάνεια της Γης. Οι άνθρωποι προτιμούν να ζουν σε εύκρατες περιοχές, δηλαδή σε τόπους όπου οι θερμοκρασίες δεν είναι ούτε υψηλές ούτε χαμηλές. Επίσης, προτιμούν να ζουν σε τόπους στους οποίους δεν παρουσιάζονται έντονες μεταβολές της θερμοκρασίας τόσο κατά τη διάρκεια της μέρας όσο και κατά τη διάρκεια του χρόνου. Έτσι, αποφεύγουν τις ερήμους, τα ψηλά βουνά και τις πολικές περιοχές. Οι άνεμοι επηρεάζουν τη ζωή των ανθρώπων με πολλούς τρόπους. Οι τυφώνες, για παράδειγμα, παρασύρουν ανθρώπους και σπίτια, καταστρέφουν καλλιέργειες και ανθρώπινα έργα. Αντίθετα οι μουσώνες είναι ευλογία για την Ινδία, την Ινδοκίνα και την Ινδονησία, γιατί οι βροχές που φέρνουν κάνουν γόνιμη τη γη, η οποία δίνει τροφή σε εκατομμύρια ανθρώπους.

➢ **Στο παραπάνω κείμενο βάζουμε στη θέση των υπογραμμισμένων λέξεων λέξεις με την ίδια σημασία από τον παρακάτω πίνακα. Προσοχή: *Υπάρχει μια λέξη παραπάνω*!!!**

μέρη	*αλλαγές*	*πηγή χαράς*	*παραγωγική*	*άγονη*	*κύριοι*

➢ ***Σωστό* (Σ) ή *Λάθος* (Λ); Βρίσκουμε τι λέει το κείμενο.**

1. Το κλίμα μιας περιοχής εξαρτάται κυρίως από τη θερμοκρασία της. **(Σ/Λ)**

κείμενο: _____

2. Οι άνθρωποι αγαπούν τα μέρη όπου υπάρχουν έντονες αλλαγές θερμοκρασίας. **(Σ / Λ)**

κείμενο: _____

3. Υπάρχουν μέρη με μεγάλες αλλαγές θερμοκρασίας κατά τη διάρκεια της μέρας. **(Σ/Λ)**

κείμενο: _____

4. Όλοι οι άνεμοι είναι καταστροφικοί. **(Σ/Λ)**

κείμενο: _____

5. Οι βροχές κάνουν τη γη πλούσια. **(Σ/Λ)**

κείμενο: _____

Ξέρουμε άλλες λέξεις που έχουν την ίδια κατάληξη με τη λέξη «μετα*βολή*»;

Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα με ρήματα και ουσιαστικά ακολουθώντας τη λογική του παραδείγματος.

α΄ συνθετικό	**β΄ συνθετικό**	**(σύνθετο) ρήμα**		**(σύνθετο) ουσιαστικό**
μετά	**-βάλλω** **-βάλλομαι** ↓ **-βολή**	μετα*βάλλω*	*μεταβάλλομαι*	μετα*βολή*
προς				
από				
υπέρ			-	
ανά				
εις			-	
προ				
περί				

- **Αντιστοιχίζουμε τώρα τις λέξεις της αριστερής στήλης με αυτές της δεξιάς, για να σχηματίσουμε λογικές φράσεις.**
  Προσοχή! Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει δυνατότητα για περισσότερες από μια επιλογές.

1.	**Μεταβάλλεται**	α.	ένα ταξίδι λόγω κακοκαιρίας.
2.	**Προσβάλλουμε**	β.	μια καταπληκτική ταινία στον κινηματογράφο.
3.	**Υπερβάλλουμε,**	γ.	ένα συμμαθητή μας, όταν του λέμε κάτι που δεν είναι ευγενικό.
4.	**Αναβάλλουμε**	δ.	κάποιος από μια ασθένεια, έναν ιό.
5.	**Προβάλλεται**	ε.	την οικογένεια και τους φίλους με αγάπη.
6.	**Περιβάλλουμε**	ζ.	όταν μεγαλοποιούμε τα πράγματα είτε προς το χειρότερο είτε προς το καλύτερο.
7.	**Με αποβολή**	η.	η θερμοκρασία κατά τη διάρκεια της μέρας.
		θ.	μια απόφαση, όταν δεν είμαστε σίγουροι για τις συνέπειές της.
		ι.	κινδυνεύουν να τιμωρηθούν οι μαθητές, όταν δεν πειθαρχούν σε συγκεκριμένους κανόνες του σχολείου.
		κ.	το σπίτι ή τον κήπο μας με φράχτη για να τα προστατέψουμε από διάφορα ζώα ή και κλέφτες.

1		2		3		4		5		6		**7**	

- **κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 42)**

Η σύνθεση της ατμόσφαιρας, η θερμοκρασία, οι άνεμοι

Υπάρχουν περιοχές της Γης όπου οι άνεμοι απουσιάζουν σχεδόν εντελώς. Οι περιοχές αυτές βρίσκονται κοντά στον Ισημερινό και σχηματίζουν τη ζώνη των ισημερινών **νηνεμιών**. Η ζώνη ήταν παλαιότερα ο φόβος των ναυτικών που ταξίδευαν με **ιστιοφόρα**, επειδή τα πλοία τους μπορεί να παρέμεναν ακινητοποιημένα για εβδομάδες.

- ***νηνεμία (η)*: Ποιο σημείο του κειμένου μπορεί να μας βοηθήσει για να καταλάβουμε τη σημασία της λέξης;**
- ***ιστιοφόρο (το)*: Τι είδους πλοίο είναι, αν σκεφτούμε, μάλιστα, ότι το επηρεάζει ο άνεμος;**

  Θα βοηθηθούμε αν καταλάβουμε από ποιες λέξεις αποτελείται: ιστίο, το + φέρω (< φέρνω)

Ξέρουμε άλλες λέξεις που σχηματίζονται με τη βοήθεια του ρήματος «φέρω» / «φέρνω» και έχουν την ίδια κατάληξη με τη λέξη «ιστιοφόρο»;
Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα, για να σχηματίσουμε *ουσιαστικά* ή / και *επίθετα* που έχουν ως β΄ συνθετικό το ρήμα «φέρω».

	α΄ συνθετικό	**β΄ συνθετικό**	**ουσιαστικό**	**επίθετο**
	ιστίο, το		ιστιοφόρο,το	
	ασθενής, ο/η			
φέρω (αρχαίο) < φέρνω (νεοελληνικό)	πετρέλαιο, το	**φέρω**		
↓	τροχός, ο			
-φόρος, -α, -ο (επίθετο)	θάνατος, ο			θανατηφόρος, -α, -ο
-φόρο, το (ουσιαστικό)	αγγελία, η			
	νίκη, η			νικηφόρος, -α, -ο
	κέρδος, το			

- **Με ποιους άλλους τρόπους μπορεί να κινηθεί ένα πλοίο;**
- **Θυμόμαστε πώς λέγονται τα πλοία που χρησιμοποίησαν κατά κύριο λόγο οι αρχαίοι Έλληνες;**

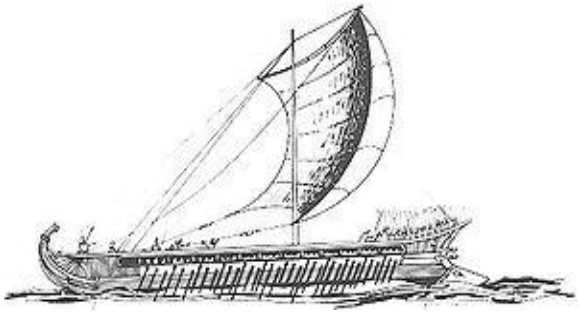

❖ Γεωγραφία: Α' Γυμνασίου (ενότ. Β΄, *Φυσικό περιβάλλον: Λιθόσφαιρα*)

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 74)

Δυνάμεις στο εσωτερικό της Γης (ενδογενείς)

Σεισμός είναι η δόνηση (το τράνταγμα) του εδάφους που οφείλεται στη θραύση πετρωμάτων. Είναι το στιγμιαίο αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας διεργασίας με την οποία συσσωρεύεται δυναμική ενέργεια σε ορισμένες περιοχές της λιθόσφαιρας, οι οποίες καταπονούνται από την πίεση που προκαλεί η μετακίνηση των λιθοσφαιρικών πλακών. Σεισμοί όμως είναι πιθανόν να προηγούνται ή να συνοδεύουν τις εκρήξεις των ηφαιστείων. Υπάρχουν σεισμοί που δε γίνονται αισθητοί, ενώ άλλοι είναι τόσο ισχυροί, που προκαλούν σοβαρές αλλαγές στην επιφάνεια του εδάφους. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα οι σεισμοί προκαλούν μετακίνηση μεγάλων βράχων και ρωγμές στο έδαφος. Η επικινδυνότητα του σεισμού οφείλεται στο ότι καταστρέφει τα έργα των ανθρώπων και προκαλεί απώλειες ανθρώπινων ζωών.

- **Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις με βάση το κείμενο του βιβλίου μας.**
  1. Τι είναι σεισμός;
  2. Πώς δημιουργούνται οι σεισμοί;
  3. Ο άνθρωπος αισθάνεται όλους τους σεισμούς;
  4. Ποιες είναι οι συνέπειές τους στη φύση και τον άνθρωπο;

- **Ξαναγράφουμε το κείμενο ακολουθώντας τις αλλαγές που σημειώνονται με μαύρα γράμματα.**
  Προσοχή! Οι αλλαγές φέρνουν κι άλλες αλλαγές! Γι΄αυτό πρέπει να αλλάξουμε ό,τι είναι υπογραμμισμένο στο νέο μας κείμενο.

Σεισμό ονομάζουμε τη δόνηση (το τράνταγμα) του εδάφους. **Αιτία αυτής της δόνησης είναι** στη θραύση πετρωμάτων. Είναι το στιγμιαίο αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας διεργασίας με την οποία συσσωρεύεται δυναμική ενέργεια σε ορισμένες περιοχές της λιθόσφαιρας. **Αυτές οι περιοχές** καταπονούνται από την πίεση που **προκαλείται** η μετακίνηση των λιθοσφαιρικών πλακών. Σεισμοί όμως είναι πιθανόν να προηγούνται ή να συνοδεύουν τις εκρήξεις των ηφαιστείων. **Κάποιους** σεισμοί **δεν τους καταλαβαίνουμε**, ενώ άλλοι είναι τόσο ισχυροί, που προκαλούν σοβαρές αλλαγές στην επιφάνεια του εδάφους. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα **από τους σεισμούς** προκαλούν μετακίνηση μεγάλων βράχων και ρωγμές στο έδαφος. Η επικινδυνότητα του σεισμού οφείλεται στο ότι καταστρέφει τα έργα των ανθρώπων και προκαλεί απώλειες ανθρώπινων ζωών.

Σεισμό ονομάζουμε _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- **Αντιστοιχίζουμε τις προτάσεις της αριστερής στήλης με τις λέξεις / φράσεις της δεξιάς στήλης, ώστε να ολοκληρωθούν οι οδηγίες προστασίας μας την ώρα του σεισμού και μετά τον σεισμό.**

την ώρα του σεισμού			
1.	Διατηρήστε	α.	στο μπαλκόνι.
2.	Προσπαθήστε να από	β.	το κεφάλι και τον αυχένα σας. http://www.oasp.gr/node/198
3.	Όσο βρίσκεστε κάτω από αυτό, να κρατάτε με τα χέρια σας	γ.	το σπίτι ή το μέρος στο οποίο βρίσκεστε.
4.	Αν δεν υπάρχει κάποιο δυνατό έπιπλο στον χώρο όπου βρίσκεστε, γονατίστε στη μέση του δωματίου και προστατέψτε με τα χέρια	δ.	το πόδι του.
5.	Μείνετε μακριά από	ε.	μεγάλες γυάλινες επιφάνειες (π.χ. παράθυρα) ή έπιπλα και αντικείμενα που μπορεί να σας τραυματίσουν.
6.	Μην προσπαθήσετε να απομακρυνθείτε από	ζ.	την ψυχραιμία σας.
7.	Σε καμία περίπτωση μη βγείτε	η.	ένα έπιπλο αντοχής (π.χ. γραφείο, τραπέζι, θρανίο). 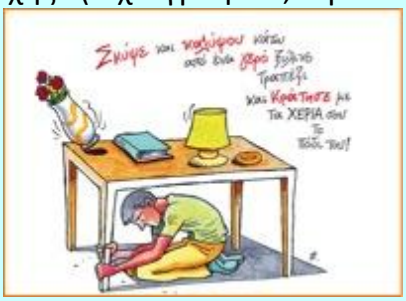 http://www.oasp.gr/node/198

μετά τον σεισμό			
1.	Να είστε προετοιμασμένοι, γιατί ίσως ακολουθήσουν	α.	το τηλέφωνό σας, κινητό ή σταθερό, γιατί υπερφορτώνονται οι γραμμές.
2.	Αν και όταν αποφασίσετε να βγείτε από το σπίτι, μη χρησιμοποιήσετε	β.	χώρο, μακριά από κτήρια.
3.	Πηγαίνετε σε έναν ανοιχτό και ασφαλή	γ.	μετασεισμοί.
4.	Μη χρησιμοποιείτε χωρίς σημαντικό λόγο	δ.	το ασανσέρ, προτιμήστε τις σκάλες.

http://www.gscp.gr/ggpp/site/home/ws/promote/odigies/sismi.csp,
http://www.fireservice.gr/pyr/site/home/Various/advices/se+periptosi+sismu/se+periptosi+sismu.csp

1		2		3		4		5		6		**7**	
1		2		3		4							

- **Συμβουλευόμαστε τον παρακάτω πίνακα, για να μάθουμε βασικές λέξεις (παράγωγες και σύνθετες) που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τη λέξη «σεισμός».**

σείω	= κουνάω με φοβερή δύναμη / τραντάζω
σείομαι (σείστηκα)	= κουνιέμαι πολύ δυνατά / τραντάζομαι
↓	
σεισμός, ο	= τράνταγμα / δόνηση της επιφάνειας της γης που οφείλεται σε φυσικά αίτια
↓	
***μετα*σεισμός, ο**	= σεισμός που ακολουθεί έναν (μεγάλο) σεισμό
σεισμικός, -ή, -ό	= αυτός, -ή, -ό που αναφέρεται στον σεισμό ή προέρχεται από αυτόν
↓	
***αντι*σεισμικός, -ή, -ό**	= αυτός, -ή, -ό που αντέχει στους σεισμούς
μετασεισμικός, -ή, -ό	=αυτός, -ή, -ό που αναφέρεται στον μετασεισμό / στους μετασεισμούς
↓	
σεισμικότητα, η	= ο βαθμός της συχνότητας και του μεγέθους των σεισμών μιας περιοχής

➢ **Τώρα συμπληρώνουμε τις προτάσεις με τις λέξεις του παραπάνω πίνακα.**

1. Μετά από έναν μεγάλο σεισμό δεν πρέπει κανείς να επαναπαύεται, γιατί οι _____ δονήσεις μπορεί να είναι το ίδιο επικίνδυνες με τον βασικό σεισμό.
2. Μια από τις συχνότερες αιτίες φυσικών καταστροφών στην Ελλάδα είναι οι _____.
3. Ο έλεγχος μιας _____ μιας περιοχής παίζει σημαντικότατο ρόλο στον τρόπο κατασκευής των κτηρίων.
4. Η δόνηση ήταν πάρα πολύ ισχυρή, _____ ο τόπος!
5. Έπρεπε να γίνει τόσο μεγάλη καταστροφή και να χαθούν τόσες ζωές, για να αποφασίσει το κράτος να κατασκευάσει _____δημόσια κτήρια;

- **Τι σημαίνουν οι σύνθετες λέξεις που εμφανίζονται στην αριστερή στήλη του παρακάτω πίνακα;**
  Κοιτάζουμε προσεκτικά το β΄ συνθετικό της κάθε λέξης και βρίσκουμε τον ορισμό της στη δεξιά στήλη του πίνακα.

1.	**σεισμο*γενής*, -ής, -ές**	α.	= άνθρωπος που έχει χτυπηθεί από σεισμό
2.	**σεισμο*παθής*, -ής, -ές**	β.	= ο επιστήμονας που ασχολείται με τη μελέτη των σεισμών
3.	**σεισμο*λόγος*, ο / η**	γ.	= όργανο μέτρησης των σεισμών
4.	**σεισμο*γράφος*, ο**	δ.	= αυτός που γεννιέται / δημιουργείται από τον σεισμό ή / και αυτός στον οποίο συμβαίνουν συχνά σεισμοί

- **Τι μπορεί να είναι *ευλογία* και τι *κατάρα* για έναν τόπο και τους ανθρώπους του; Συμπληρώνουμε τον πίνακα βάζοντας τα παρακάτω στη σωστή θέση.**

πλημμύρες μουσώνες τσουνάμι βροχές
ξηρασία τυφώνες σεισμοί
έντονες μεταβολές θερμοκρασίας μέσα στη μέρα
ηφαιστειακές εκρήξεις κυκλώνες καταιγίδες χιονοθύελλες
εύκρατο κλίμα

ευλογία	**κατάρα** 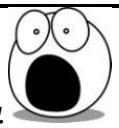

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 77)

Η ζωή στις ορεινές και στις πεδινές περιοχές

Διάβασε παρακάτω τα επιχειρήματα των ανθρώπων που ζουν σε ορεινές περιοχέςκαι αυτών που ζουν σε πεδινές περιοχές σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της ζωής στα βουνά και στις πεδιάδες. Στη συνέχεια χωριστείτε σε δύο ήπερισσότερες ομάδες και βρείτε και άλλα επιχειρήματα σχετικά με τη ζωή στα βουνά και στις πεδιάδες. Ενισχύστε τα επιχειρήματά σας με χάρτες, καθώς και με εικόνες που παρουσιάζουν τη ζωή των ανθρώπων σε τέτοιες περιοχές.

Τα επιχειρήματα των ορεσιβίων…	**Τα επιχειρήματα των πεδινών…**
• Από τα βουνά ξεκινούν τα ποτάμια, επειδή εκεί πέφτουν περισσότερες βροχές. • Τα βουνά διαφοροποιούν το κλίμα των περιοχών. • Εμποδίζουν τους ανέμους να περάσουν στο εσωτερικό της ηπείρου και υποχρεώνουν τα σύννεφα να αφήσουν τις βροχές τους σε συγκεκριμένες περιοχές.	• Οι πεδιάδες κάνουν πιο εύκολη την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. • Διευκολύνουν την κατασκευή συγκοινωνιακών δικτύων, άρα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών. • Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι συγκεντρωμένοι σε πεδινές περιοχές με μέσες θερμοκρασίες και αρκετές βροχές. • Συχνά οι πεδιάδες διαρρέονται από ποτάμια που προσφέρουν νερό για τις καλλιέργειες και αποτελούν τους πιο φτηνούς δρόμους μεταφοράς των προϊόντων.

➢ **Για να είναι τα επιχειρήματά μας πιο ξεκάθαρα και πιο πειστικά, τα οργανώνουμε χρησιμοποιώντας τις εξής λέξεις / φράσεις. Μετά είμαστε έτοιμοι να παίξουμε είτε στη μία είτε στην άλλη ομάδα.**

Ορεσίβιοι	**Πεδινοί**
επιπλέον, τέλος, κατ' αρχάς, εξάλλου	*επίσης, εκτός από όλα αυτά, δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι, είναι δεδομένο ότι*
• _____ από τα βουνά ξεκινούν τα ποτάμια, επειδή εκεί πέφτουν περισσότερες βροχές. • _____ τα βουνά διαφοροποιούν το κλίμα των περιοχών. • _____ εμποδίζουν τους ανέμους να περάσουν στο εσωτερικό της ηπείρου και,_____, υποχρεώνουν τα σύννεφα να αφήσουν τις βροχές τους σε συγκεκριμένες περιοχές.	• _____ οι πεδιάδες κάνουν πιο εύκολη την παραγωγή αγροτικών προϊόντων και την ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. • _____ διευκολύνουν την κατασκευή συγκοινωνιακών δικτύων, άρα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών. • _____ οι περισσότεροι άνθρωποι είναι συγκεντρωμένοι σε πεδινές περιοχές με μέσες θερμοκρασίες και αρκετές βροχές. • _____ συχνά οι πεδιάδες διαρρέονται από ποτάμια που προσφέρουν νερό για τις καλλιέργειες και αποτελούν τους πιο φτηνούς δρόμους μεταφοράς των προϊόντων.

❖ Γεωγραφία: Α' Γυμνασίου (ενότ. Γ΄, *Ανθρωπογενές περιβάλλον: Πληθυσμός - Πόλεις*)

κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 92)

Η κατανόηση της πληθυσμιακής πυκνότητας έχει μεγάλη σημασία, επειδή δείχνει πόσο χώρο έχει περίπουστη διάθεσή του κάθε άνθρωπος. Ο υπολογισμός αυτού του χώρου, σε συνδυασμό με ορισμένα οικονομικάστοιχεία, μας επιτρέπει να προβλέψουμε ποια είναι τα κύρια προβλήματα που θα αντιμετωπίσει στο μέλλονο συγκεκριμένος πληθυσμός και ποιες ενέργειες πρέπει να κάνουμε, για να καλύψουμε τις ανάγκες του. Εύκολα βέβαια καταλαβαίνει κανείς ότι σημασία δεν έχει μόνο ο διαθέσιμος χώρος, αλλά και η σύνθεση τουπληθυσμού ως προς τις ηλικίες. Τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι, για παράδειγμα, χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδακαι, αν αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού μιας χώρας, τότε αυτή θα πρέπει να κατασκευάσει πολλά σχολεία, νηπιαγωγεία και νοσοκομεία. Σε άλλες αναπτυγμένες χώρες παρατηρείται αύξηση τουποσοστού των ηλικιωμένων, επειδή ο μέσος όρος ζωής αυξάνεται και οι γεννήσεις μένουν σταθερές ή μειώνονται (Δημογραφικό Πρόβλημα).

Αρκετοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι ο πλανήτης μας έχει ζωή περίπου 4,6 δισεκατομμυρίων ετών. Σήμερα υπολογίζεται ότι στη γη ζουν περίπου 6,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ραγδαία αύξηση του πληθυσμού. Δημιουργούνται νέες ανάγκες, για την κάλυψη των οποίων πρέπει να αξιοποιηθούν περισσότερα μέρη του γήινου περιβάλλοντος και να αυξηθεί η παραγωγή στις ήδη καλλιεργούμενες περιοχές.

Γεωγραφία, ΣΤ΄Δημοτικού, σελ. 66

- **Σε ποιο θέμα αναφέρονται και τα δύο κείμενα από τη Γεωγραφία της Α΄Γυμνασίου και της ΣΤ΄Δημοτικού αντίστοιχα; Διαλέγουμε τη σωστή απάντηση.**

  Και τα δύο κείμενα μιλάνε για
  α. το δημογραφικό πρόβλημα (λιγότερες γεννήσεις, περισσότεροι ηλικιωμένοι)
  β. τις αιτίες της μεγάλης αύξησης του πληθυσμού στον πλανήτη μας
  γ. την κάλυψη των νέων αναγκών που δημιουργεί ο πυκνός πληθυσμός

- **Αντιστοιχίζουμε τις φράσεις της αριστερής στήλης με τις κατάλληλες από τη δεξιά στήλη ώστε να σχηματιστούν σωστές προτάσεις με βάση το <u>πρώτο κείμενο</u> (κείμενο 5, Γεωγραφίας Α΄Γυμνασίου).**
  Προσοχή! Οι σωστές απαντήσεις είναι ΠΕΝΤΕ (5).

1.	Είναι εξαιρετικά σημαντικό το να γνωρίζουμε πόσο πυκνοκατοικημένη είναι μια περιοχή, επειδή έτσι μπορούμε	α.	και οι ηλικίες των ανθρώπων που τον αποτελούν.
2.	Ο υπολογισμός του χώρου που έχει κάθε άνθρωπος στη διάθεσή του μας δίνει τη δυνατότητα	β.	να καταλάβουμε πόσο χώρο έχει στη διάθεσή του κάθε άνθρωπος.
3.	Επίσης, ο υπολογισμός του διαθέσιμου χώρου βοηθάει	γ.	θα χρειαστεί να χτιστούν πολλά σχολεία.
4.	Μεγάλη σημασία στην κάλυψη των αναγκών ενός πληθυσμού έχουν επίσης	δ.	στο να μπορούμε να καλύψουμε τις ανάγκες ενός πληθυσμού, πριν αυτές δημιουργηθούν.
5.	Αν ο πληθυσμός μιας χώρας αποτελείται από πολλά παιδιά,	ε.	να κατασκευάσουμε πολλά νοσοκομεία.
6.	Η αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων σε μια χώρα σημαίνει ότι	ζ.	να προβλέψουμε τα βασικά προβλήματα που θα έχουν μελλοντικά οι άνθρωποι ενός συγκεκριμένου μέρους.
		η.	δεν γεννιούνται πολλά παιδιά.

1		2		3		4		5		6	

Με τη βοήθεια των σωστών απαντήσεων του παραπάνω πίνακα ξαναγράφουμε το πρώτο κείμενο του βιβλίου μας με άλλα λόγια.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- **Πώς λέγονται με μία λέξη τα δύο σημαντικά προβλήματα που συνδέονται με τον πληθυσμό μιας περιοχής;**
  - ✓ το φαινόμενο του χαμηλού αριθμού γεννήσεων =***υπο****γεννητικότητα*
  - ✓ το φαινόμενο *της υπερβολικής αύξησης του πληθυσμού μιας περιοχής;* = _____

- **Σχηματίζουμε κι άλλες σύνθετες λέξεις των οποίων το α΄ συνθετικό δείχνει ότι κάτι γίνεται είτε σε υπερβολικό βαθμό είτε σε βαθμό μικρότερο του κανονικού.**

  Πώς λέγεται η κατάσταση / το φαινόμενο:

  - ✓ της υπερβολικής κατανάλωσης; →
  - ✓ της υπερβολικής πληροφόρησης; →
  - ✓ της υπερβολικής προστασίας; →
  - ✓ της λήψης υπερβολικής ποσότητας φαγητού; →
  - ✓ της λήψης μικρότερης ποσότητας φαγητού από αυτή που πρέπει; →
  - ✓ της μη κανονικής λειτουργίας ενός ζωντανού οργανισμού ή μιας επιχείρησης; →

Φτιάχνουμε ένα κείμενο που θα παρουσιάζει τις λύσεις που σκέφτηκαν κάποια κράτη για την αντιμετώπιση των πληθυσμιακών προβλημάτων τους (υπογεννητικότητας ή υπερπληθυσμού). Και οι τρεις περιπτώσεις αφορούν ακριβώς το

ίδιο πρόβλημα;Σκεφτόμαστε πώς θα συνδέσουμε τη μια περίπτωση με την άλλη με τη βοήθεια των εξής λέξεων / φράσεων:

αντιθέτως, από τη μία πλευρά, από την άλλη πλευρά.

Ιαπωνία, Καναδάς, Αυστραλία

νεαρά ζευγάρια

χρήματα

απόκτηση παιδιών

Ινδία, περιοχή Μαχαράσταρα

νεαρά ζευγάρια

χρήματα

καθυστέρηση γέννησης πρώτου παιδιού

Κίνα

ζευγάρια αστικών κέντρων

νόμος

μέχρι ένα παιδί

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 101)

Από τα αρχαία χρόνια οι άνθρωποι είχαν ανακαλύψει ότι η ζωή στις πόλεις έχει πολλά πλεονεκτήματα,όπως περισσότερες ευκαιρίες για εργασία, διασκέδαση, εκπαίδευση, φροντίδα της υγείας τους κ.ά. Γι' αυτόν τον λόγο πολλοί εγκατέλειπαν την ύπαιθρο, για να εγκατασταθούν σε μεγάλα αστικά κέντρα, όπως ηΑθήνα, η Ρώμη, η Καρχηδόνα, οι Συρακούσες και αργότερα η Κωνσταντινούπολη. Συγκριτικά όμως με τα νεότερα χρόνια, το μέγεθος αυτών των πόλεων ήταν μέτριο (το πολύ έως 1.000.000 κατοίκους), επειδή τηνεποχή εκείνη η επιβίωση βασιζόταν απόλυτα στην αγροτική παραγωγή και ο αριθμός των ανθρώπων ήτανμικρός. Κατά τα τελευταία 250 χρόνια εντούτοις, δηλαδή από τότε που επικράτησε η βιομηχανική παραγωγή, οι πόλεις άρχισαν να αναπτύσσονται πολύ γρήγορα. Αυτό συνέβη για δύο κυρίως λόγους:Επειδή ο αριθμός των ανθρώπων αυξήθηκε πολύ και ο κλήρος (η ιδιοκτησία) των αγροτών γινότανόλο και μικρότερος. Επιπλέον, η χρησιμοποίηση των μηχανών

στη γεωργία μείωνε συνεχώς τις ανάγκες για εργατικά χέρια. Έτσι, οι νεαροί κυρίως αγρότες υποχρεώνονταν να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να αναζητήσουν στις πόλεις περισσότερες ευκαιρίες.

Το αποτέλεσμα είναι ότι σήμερα οι πόλεις με πληθυσμό 10.000.000 κατοίκους είναι κάτι πολύ συνηθισμένο σε όλες τις ηπείρους. Το φαινόμενο αυτό, δηλαδή η συγκέντρωση των ανθρώπων στις πόλεις, λέγεται αστικοποίηση και παρατηρείται σε όλες τις χώρες της Γης.

➢ **Διαλέγουμε τη σωστή απάντηση με βάση το παραπάνω κείμενο.**

1. *Από παλιά οι άνθρωποι*

α. άρπαζαν τις ευκαιρίες για δουλειά στις πόλεις

β. είχαν καταλάβει τις θετικές πλευρές της ζωής στις πόλεις

γ. διασκέδαζαν στις πόλεις

2. *Οι πόλεις των αρχαίων χρόνων*

α. είχαν μέτρια έκταση

β. ήταν πιο μικρές από τις σύγχρονες πόλεις

γ. είχαν πολύ λίγο πληθυσμό

3. *Στα αρχαία χρόνια η επιβίωση των ανθρώπων*

α. στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στη γεωργία

β. σε πολύ μικρό βαθμό βασιζόταν στη βιομηχανική παραγωγή

γ. εξαρτιόταν αποκλειστικά από τη γεωργία

4. *Η ανάπτυξη των πόλεων την εποχή της βιομηχανικής παραγωγής*

α. συνδέεται αποκλειστικά με τη μεγάλη αύξηση του πληθυσμού

β. οφείλεται, εκτός των άλλων, και στη χρήση μηχανών στη γεωργία που μείωσε την ανάγκη για εργάτες

γ. ήταν το αποτέλεσμα της επιθυμίας των νέων να αλλάξουν ζωή

5. *Στη σημερινή εποχή*

α.όλες οι μεγάλες πόλεις έχουν 10.000.000 κατοίκους

β. όλες οι ήπειροι έχουν πόλεις με πληθυσμό 10.000.000 κατοίκους

γ. οι άνθρωποι συγκεντρώνονται στις μεγάλες χώρες

- **Στον παρακάτω πίνακα διαλέγουμε την κατάλληλη λέξη για τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου.**
  Προσοχή! Κατάλληλη είναι η λέξη που:
  α) έχει περίπου την ίδια σημασία με την υπογραμμισμένη λέξη του κειμένου και
  β) μπορεί να μπει στη θέση της υπογραμμισμένης χωρίς να προκαλέσει αλλαγές στο κείμενο.

Γι΄αυτόν τον λόγο	Έτσι	Εξαιτίας
όμως	Αλλά	Ωστόσο
εντούτοις	Όμως	Παρά
Επιπλέον	Επίσης	Παραπάνω
Έτσι	Επομένως	Με αποτέλεσμα

- **Με βάση το παραπάνω κείμενο του σχολικού βιβλίου οργανώνουμε τους λόγους που οδήγησαν στο *φαινόμενο της αστικοποίησης:***

  ***α) βάζοντας σε μια λογική σειρά* τις παρακάτω φράσεις:**
  _____ το πέρασμα από την αγροτική παραγωγή στη βιομηχανική παραγωγή
  _____ η συνειδητοποίηση ότι η ζωή στην πόλη είχε πάντα πολλά πλεονεκτήματα σε σχέση μετη ζωή στο χωριό
  _____ η γενικότερη αύξηση του πληθυσμού
  _____ η αναζήτηση ευκαιριών εργασίας στις πόλεις
  _____ η μείωση της ιδιοκτησίας
  _____ η μικρότερη ανάγκη για εργατικά χέρια
  __**8**__ *η αστικοποίηση*
  _____ η χρήση μηχανών στη γεωργία

β) συμπληρώνοντας το ακόλουθο κείμενο με τις κατάλληλες λέξεις:

Καταρχάς ήδη από τα αρχαία χρόνια είχε γίνει κατανοητό ότιη ζωή στις πόλεις είχε πολλά _____. Ωστόσο, αυτό που οδήγησε στη μαζικότερη φυγή των ανθρώπων από τις αγροτικές περιοχές προς τις πόλεις ήταν η αύξηση_____και η χρήση _____ στη γεωργία, η ανάπτυξη, δηλαδή, της _____ παραγωγής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει ανάγκη για πολλά _____, αφού τη δουλειά την έκαναν πια οι _____ και όχι τόσο οι άνθρωποι. Έτσι, οι νέοι άνθρωποι άρχισαν να _____ τα χωριά και να αναζητούν πιο πολλές _____ εργασίας στις πόλεις.

Ιστορία

❖ Ιστορία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 2: *Η εποχή του χαλκού*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 18-20)

Στα παράλια της Παλαιστίνης, ήδη από την 3η χιλιετία, έχουν εγκατασταθεί οι Φοίνικες, λαός σημιτικής καταγωγής. Η εγκατάστασή τους σε παραλιακή περιοχή και η ανυπαρξία εύφορων και εκτεταμένων πεδιάδων τούς έκαναν να στραφούν προς τη θάλασσα και να γίνουν άριστοι ναυτικοί και έμποροι. Οι Φοίνικες δε σχημάτισαν ενιαίο κράτος. Κάθε πόλη τους, ανάμεσα στις οποίες, αρχικά, πρωτεύουσα θέση είχε η Βύβλος, αποτελούσε κρατική οντότητα. Κατά τη 2η χιλιετία οι φοινικικές πόλεις Σιδώνα και Τύρος έγιναν εμπορικά κέντρα ολόκληρης της Μεσογείου και ανέπτυξαν εμπορικές σχέσεις με τους Μυκηναίους. Οι Φοίνικες, πολιτιστικά, επηρεάστηκαν από τους γύρω λαούς, αλλά η μεγάλη συμβολή τους στην εξελικτική πορεία της ιστορίας ήταν η επινόηση ενός αλφάβητου, το οποίο σχηματιζόταν από 22 σύμφωνα. Εξέλιξη αυτού του αλφάβητου αποτελεί το ελληνικό αλφάβητο.

Οι Εβραίοι, σημιτικής καταγωγής και αυτοί, αφού έζησαν ως νομάδες για μεγάλο χρονικό διάστημα, εγκαταστάθηκαν τελικά στο εσωτερικό της Παλαιστίνης (Χαναάν). Κατά τα μέσα της 2ης χιλιετίας, ένα μεγάλο μέρος των Εβραίων βρίσκεται στην Αίγυπτο. Γύρω στα 1300 π.Χ. οι Εβραίοι της Αιγύπτου, με ηγέτη τον Μωυσή, αναχωρούν από την Αίγυπτο και εγκαθίστανται και αυτοί στην Παλαιστίνη. Προς το τέλος της 2ης χιλιετίας, οι Εβραίοι, με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ, ιδρύουν ένα ισχυρό κράτος με διαδοχικούς βασιλείς τον Σαούλ, τον Δαβίδ και τον Σολομώντα. Γρήγορα, όμως, το κράτος διασπάται και στο τέλος καταλύεται από τους Ασσύριους.Οι Εβραίοι είναι ο πρώτος μονοθεϊστικός λαός της ανθρώπινης ιστορίας. Πιστεύουν σε έναν παντοδύναμο θεό. Κατά τους Εβραίους ο Θεός απευθύνεται σε αυτούς με τους προφήτες. Οι προφήτες έχουν ως έργο τους να μεταφέρουν τον λόγο του Θεού στον λαό και να τον κρατούν στον δρόμο της αληθινής θρησκείας. Από τότε που οι Εβραίοι έχασαν την ανεξαρτησία τους, οι προφήτες αναγγέλλουν την έλευση ενός Μεσσία, σταλμένου από τον Θεό για να τους απελευθερώσει. Το ιερό βιβλίο των Εβραίων είναι η Εβραϊκή Βίβλος ή Παλαιά Διαθήκη. Γράφτηκε σταδιακά κατά την 1η χιλιετία, από τον 10ο έως τον 2ο αιώνα π.Χ. Διηγείται την ιστορία του εβραϊκού λαού και εκθέτει τα στοιχεία της θρησκευτικής του πίστης.

➢ **Απαντάμε με βάση το κείμενο.**

1. Ποια είναι τα κοινά στοιχεία των Φοινίκων και των Εβραίων;
2. Ποιες συνθήκες έστρεψαν τους Φοίνικες στη θάλασσα και το εμπόριο;
3. Τι χαρακτήριζε την οργάνωση του κράτους των Φοινίκων;
4. Τι πρόσφερε αυτός ο λαός στην εξελικτική πορεία του ανθρώπου;
5. Γιατί δεν μπορούμε να μιλάμε για εβραϊκό κράτος πριν από το τέλος της 2ης χιλιετίας;

6. Ποιο στοιχείο διακρίνει τους Εβραίους από τους άλλους λαούς ως προς τα θρησκευτικά πιστεύω;
7. Πού καταγράφεται η ιστορία του εβραϊκού λαού και παρουσιάζονται τα στοιχεία της θρησκευτικής του πίστης;

Φοινικό αλφάβητο, ~ 1500 π.Χ.

www.ourstory.com(free icons)

- **Συγκεντρώνουμε τις βασικές πληροφορίες του κειμένου σε μορφή υποτίτλων με τη βοήθεια των λέξεων που μας δίνονται.**
  Προσοχή! Θα πρέπει να προσθέσετε κι άλλες λέξεις για την ολοκλήρωση του νοήματος

βασικές πληροφορίες κειμένου	**υπότιτλοι**
Στα παράλια της Παλαιστίνης, ήδη από την 3η χιλιετία, έχουν εγκατασταθεί οιΦοίνικες.	***(Φοίνικες, εγκατάσταση σε, Παλαιστίνη, 3η χιλιετία)*** *η εγκατάσταση των Φοινίκων στην Παλαιστίνη ήδη από την 3η χιλιετία*
Η εγκατάσταση των Φοινίκων σε παραλιακή περιοχή και η ανυπαρξία εύφορων και εκτεταμένων πεδιάδων τούς έκαναν να στραφούν προς τη θάλασσα και να γίνουν άριστοι ναυτικοί και έμποροι.	***(Φοίνικες, στροφή προς, θάλασσα, εμπόριο, λόγω, ανυπαρξία εύφορων πεδιάδων)***
Οι Φοίνικες δε σχημάτισαν ενιαίο κράτος.	***(σχηματισμός, ενιαίο κράτος, Φοίνικες)***
[...] η μεγάλη συμβολή τους στην εξελικτική πορεία της ιστορίας ήταν η επινόηση ενός αλφάβητου [...]	***(ανάπτυξη, αλφάβητο, Φοίνικες)***
Εξέλιξη αυτού του αλφάβητου αποτελεί το ελληνικό αλφάβητο.	***(φοινικό αλφάβητο, βάση, ελληνικό αλφάνητο)***
Οι Εβραίοι, σημιτικής καταγωγής και αυτοί, αφού έζησαν ως νομάδες για μεγάλο χρονικό διάστημα...	***(Εβραίοι, λαός, νομαδική ζωή)***
[...] εγκαταστάθηκαν τελικά στο εσωτερικό της Παλαιστίνης (Χαναάν).	***(εγκατάσταση, Εβραίοι, Παλαιστίνη)***
Προς το τέλος της 2ης χιλιετίας, οι Εβραίοι, με πρωτεύουσα την Ιερουσαλήμ, ιδρύουν ένα ισχυρό κράτοςμε διαδοχικούς βασιλείς τον Σαούλ, τον Δαβίδ και τον Σολομώντα.	***(τέλος της 2ης χιλιετίας,ίδρυση, εβραϊκό κράτος, πρωτεύουσα, βασιλείς)***
Γρήγορα, όμως, το κράτος διασπάται [...]	***(μικρό χρονικό διάστημα,διάσπαση, εβραϊκό κράτος)***
[Οι Εβραίοι] πιστεύουν σε έναν παντοδύναμο θεό.	***(Εβραίοι, πίστη σε, ύπαρξη, ένας Θεός)***
Οι προφήτες [τους] έχουν ως έργο τους να μεταφέρουν τον λόγο του Θεού στον [εβραϊκό] λαό [...]	***(έργο, προφήτες, Εβραίοι, μεταφορά, λόγος Θεού)***
[Η Παλαιά Διαθήκη] διηγείται την ιστορία του εβραϊκού λαού και εκθέτει τα στοιχεία της θρησκευτικής του πίστης.	***(Παλαιά Διαθήκη, παρουσίαση, ιστορία, στοιχεία θρησκευτικής πίστης, εβραϊκός λαός)***

❖ Ιστορία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 4: *Αρχαϊκή εποχή*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 55)

Σε όλες τις εποχές οι άνθρωποι αισθάνονταν την ανάγκη να προβλέψουν το μέλλον. Την απάντηση σε αυτό το ερώτημα οι αρχαίοι την αναζητούσαν στα μαντεία. Πιο ονομαστό μαντείο υπήρξε το μαντείο των Δελφών, το οποίο ήταν αφιερωμένο στον Απόλλωνα. Ο θεός αυτός της μαντικής έδινε τους χρησμούς μέσω της ιέρειας Πυθίας. Από τα λόγια της Πυθίας συντάσσονταν οι χρησμοί, οι οποίοι πολλές φορές είχαν αμφίσημο νόημα. Οι απαντήσεις συνάγονταν με πλάγιο (μεταφορικό) τρόπο, γι' αυτό και ο Απόλλωνας ονομαζόταν Λοξίας. Το μαντείο απέκτησε μεγάλη φήμη. Βασιλείς από την Αίγυπτο και τη Λυδία, μάλιστα, είχαν ζητήσει τη βοήθειά του.

➢ **Στο παραπάνω κείμενο αντικαταθιστούμε τις υπογραμμισμένες λέξεις / φράσεις με τις παρακάτω, αφού τις βάλουμε στον κατάλληλο τύπο:**

γνωστός, ψάχνω, κερδίζω, συμπεραίνεται, μαντεύω, (είμαι) διφορούμενος

να προβλέψουν →

Αναζητούσαν →

Ονομαστό →

είχαν αμφίσημο νόημα →

Συνάγονταν →

Απέκτησε →

➢ **Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσειςπου αφορούν το κείμενο του βιβλίου μας εμπλουτίζοντας, όμως, τις απαντήσεις μας με πληροφορίες που περιέχονται στο κείμενο που ακολουθεί.**

1. Πού έβρισκαν οι Αρχαίοι απαντήσεις στις απορίες τους σχετικά με το μέλλον;
2. Το μαντείο των Δελφών ήταν το μοναδικό μαντείο στα αρχαία χρόνια;
3. Ποιοι επισκέπτονταν το μαντείο;
4. Ποια ήταν η πηγή έμπνευσης των χρησμών;
5. Ποια ήταν η Πυθία και ποιος ο ρόλος της στο μαντείο των Δελφών;

- **Καθώς διαβάζουμε το κείμενο, βάζουμε τα ρήματα στις παρενθέσεις στον σωστό τύπο. Τι χαρακτηρίζει αυτά τα ρήματα;**

Στην αρχαιότητα τα μαντεία επηρέαζαν το λαό στην καθημερινή του ζωή και τις πόλεις στις ιστορικές τους τύχες. Θεωρούνταν πύλες μέσω των οποίων οι θεοί απευθύνονταν άμεσα στους ανθρώπους και υπό αυτή την έννοια _____ **(διαφέρω)** από τους μάντεις που ερμήνευαν τα σημάδια των θεών μέσα από παρατήρηση της συμπεριφοράς των πουλιών, των εντοσθίων των ζώων ή άλλες μεθόδους.

Τον 7ο π.Χ. αιώνα υπήρχαν περίπου 100 μαντεία,αφιερωμένα στον Δία ή τον Απόλλωνα. Το πιο φημισμένο, όμως, μαντείο της Αρχαίας Ελλάδας και του τότε γνωστού κόσμου ήταν το μαντείο των Δελφών. Ήταν γνωστό από τους ομηρικούς χρόνους και μέχρι και τα τέλη του 6ου αιώνα κατακλυζόταν από προσφορές Ελλήνων και ξένων.Στα τέλη, όμως, του 5ου αι. π.Χ., με τα διδάγματα των σοφιστών και την ορθολογιστική κριτική, το κύρος του –όπως άλλωστε και των αλλων μαντείων–άρχισε να κλονίζεται.

Το μαντείο των Δελφών, αφιερωμένο στον θεό Απόλλωνα, θεωρούνταν ο ομφαλός του κόσμου, γιατί, σύμφωνα με την παράδοση, όταν ο Ζευς άφησε δύο αετούς, έναν προς την Ανατολή και έναν προς την Δύση, συναντήθηκαν στους Δελφούς.

Η Πυθία, –έτσι ονομαζόταν η κάθε Πρωθιέρεια του θεού Απόλλωνα στο Μαντείο των Δελφών–,ήταν αυτή που _____ **(μεταφέρω)** τον χρησμότου θεού προς τος ενδιαφερόμενους, με τρόπο συνήθως λακωνικό, δυσνόητο και αινιγματικό.

Πριν από κάθε χρησμοδότηση πλενόταν, έπινε νερό από την Κασταλία πηγή, μασούσε φύλλα δάφνης και ανέβαινε σ' έναν τρίποδα. Από τη βάση του τρίποδα έβγαιναν αναθυμιάσεις που παράγονταν με την καύση διαφόρων ψυχοτρόπων βοτάνων, εμπλουτισμένων με υψηλές ποσότητες μεθανίου. Η Πυθία ερχόταν σε έκσταση και έβγαζε ασυνάρτητες κραυγές και λόγους, ενώ οι ιερείς του μαντείου _____ **(μετατρέπω)** τα άναρθρα αυτά λόγια σε έμμετρους χρησμούς, σχεδόν πάντα με διφορούμενη σημασία. Για παράδειγμα, ο χρησμός που δόθηκε στους Αθηναίους πριν από τη ναυμαχία στη Σαλαμίνα σχετικά με τα ξύλινα τείχη, που θα έσωζαν την Αθήνα από τον Ξέρξη, από άλλους ερμηνεύτηκε ως καταφυγή στην Ακρόπολη και από άλλους –μεταξύ των οποίων ο Θεμιστοκλή–ως ναυμαχία, επειδή τα καράβια ήταν ξύλινα.

http://el.wikipedia.org/wiki/Μαντείο_των_Δελφών, http://el.wikipedia.org/wiki/Πυθία (με αλλαγές)

- **Στο παραπάνω κείμενο υπάρχει η λέξη *«δυσνόητο»*: Πώς μπορούμε να καταλάβουμε τη σημασία της;**
  - ✓ ψάχνουμε να βρούμε αν υπάρχει άλλη λέξη ή φράση στο πρώτο κείμενο της ενότητας (το κείμενο του βιβλίου μας) με την ίδια σημασία: _____
  - ✓ εξετάζουμε προσεκτικά το περιβάλλον μέσα στο οποίο βρίσκεται η λέξη «δυσνόητο» για να δούμε μήπως υπάρχουν άλλες λέξεις που έχουν την ίδια περίπου σημασία με αυτή: _____
  - ✓ αναλύουμε τη λέξη στα δύο συνθετικά της μέρη και προσπαθούμε να καταλάβουμε τη σημασία της:

    δυσνόητος, -η, -ο → ***δυσ*** + νόημα = _____

    ≠

    ευνόητος, -η, -ο → ***ευ*** + νόημα = _____

- **Συμπληρώνουμε τον πίνακα με λέξεις που έχουν α΄ συνθετικό τα «ευ» και «δυσ»:**

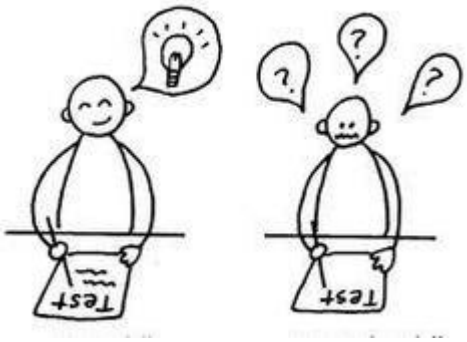

Για άλλους *εύκολο* για άλλους *δύσκολο*

ευ		δυσ
	≠	

- **Συμπληρώνουμε τον παρακάτω πίνακα –όπου είναι δυνατό– με βάση το παράδειγμα και σκεφτόμαστε τι σημαίνουν οι καταλήξεις της κάθε λεξικής κατηγορίας.**

μαντ*εύω* →	**μάντ*ης*, ο (> μάντ*ις*, αρχ.)** **μάντ*ισσα*, η**	**μαντ*εία*, η**	**μάντ*εμα*, το**	**μαντ*είο*, το**	**μαντ*ικός*, -ή, -ό**
	λάτρης, ο (> λάτρις, ο / η)				λατρευτικός, -ή, -ό
	μάγος, ο / μάγισσα, η				
		κηδεία			
(εκ)παιδεύω			παίδεμα		
	κουρέας, ο				
εκστρατεύω					
		παντρειά			
	μάγειρας, ο / μαγείρισσα, η				

- «***έμμετρους*** χρησμούς»**: Από ποιες λέξεις αποτελείται η λέξη «έμμετρος»;**

  → ***εν*** + μέτρο → έμμετρος, -η, -ο = αυτός που έχει ποιητικό μέτρο

- **Προσπαθούμε να φτιάξουμε κι άλλες τέτοιες λέξεις με τη βοήθεια των στοιχείων του παρακάτω πίνακα και παρατηρούμε πώς αλλάζει το «εν» ανάλογα με το πρώτο γράμμα της λέξης που ακολουθεί (β΄ συνθετικό).**

εν +	**χορδή**	**→**		_____ όργανο
	πείρα			_____ καθηγητής
	όργανο			_____ γυμναστική
	τέχνη			_____ μουσική
	φύση			_____ ταλέντο

❖ Ιστορία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 5: *Η ηγεμονία της Αθήνας*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 75-76)

Η μέση αθηναϊκή οικογένεια έμενε συνήθως σε ένα απλό, μονώροφο σπίτι. Τα έπιπλα, λιτά, άφηναν πολύ ελεύθερο χώρο στα δωμάτια. Η οικοδέσποινα, ακολουθώντας τις συνήθειες της εποχής, παρέμενε στο σπίτι και σπάνια εξερχόταν μόνη, κυρίως κατά τις θρησκευτικές εορτές. Το μοναδικό αξίωμα που μπορούσε να αναλάβει μια γυναίκα στην αρχαιότητα ήταν αυτό της ιέρειας. Δε λάμβανε μέρος στη δημόσια ζωή και καταγινόταν με τις οικιακές εργασίες. Επέβλεπε τους δούλους —οικιακούς βοηθούς—, φρόντιζε τον καλλωπισμό της, ύφαινε και μεριμνούσε για την ανατροφή των παιδιών. Περνούσε το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στο γυναικωνίτη, ένα ιδιαίτερο τμήμα του σπιτιού που προοριζόταν γι' αυτήν.

Ο άνδρας περνάει το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας έξω από το σπίτι. Το γλυκό κλίμα της Αττικής ευνοεί τη ζωή στην ύπαιθρο, το περιδιάβασμα, την ελεύθερη περιπατητική συζήτηση. Ο Αθηναίος, όταν δεν ασχολείται με την προσωπική του εργασία, συχνάζει στα γυμναστήρια, στα δημόσια λουτρά, στα κουρείο. Εκεί συναντά τους γνωστούς του και συζητά διάφορα, από τα μικροπροβλήματα της ζωής μέχρι πολιτικά και φιλοσοφικά θέματα. Η συμμετοχή στα κοινά τον θέλγει ιδιαίτερα και στις συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου λαμβάνει ενεργό μέρος. Το βράδυ, στο σπίτι του, οργανώνει συμπόσια με τους φίλους του. Εκεί, μόνο με τη συμμετοχή ανδρών, άναβαν οι συζητήσεις γύρω από αγαπημένα θέματα, όπως η τέχνη και η φιλοσοφία.

- **Βρίσκουμε έναν κατάλληλο τίτλο για το παραπάνω κείμενο.**
- **Τι συμπέρασμα βγάζουμε για τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας στην αρχαία Ελλάδα με βάση το παραπάνω απόσπασμα;**

- **Το κείμενο είναι οργανωμένο σε δύο παραγράφους: στην πρώτη χρησιμοποιούνται *παρελθοντικοί γραμματικοί χρόνοι*, ενώ στη δεύτερη, *παροντικοί*: Γιατί γίνεται αυτό; Τι πετυχαίνει κανείς όταν σε μια αφήγηση παρελθοντικών γεγονότων χρησιμοποιεί παροντικούς χρόνους;**
- **Ξαναγράφουμε το κείμενο κάνοντας ακριβώς το αντίθετο: χρησιμοποιούμε παροντικούς χρόνους στην πρώτη παράγραφο και παρελθοντικούς στη δεύτερη.**

Η μέση αθηναϊκή οικογένεια ***μένει*** συνήθως σε ένα απλό, μονώροφο σπίτι. Τα έπιπλα, λιτά, _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Ο άνδρας **περνούσε** _____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- **Σήμερα έχει αλλάξει κάτι στις συνήθειες των γυναικών και των αντρών; Μιλήστε για τους ρόλους των δύο φύλων στη σημερινή κοινωνία, όπως εσείς τους βιώνετε στην καθημερινή σας ζωή (σπίτι, σχολείο, ευρύτερη κοινωνία).**

_____

_____

Οικιακή Οικονομία

Η λαίμαργη φάλαινα, Ε. Τριβιζάς

(εγχειρίδιο Γλώσσας, ΣΤ΄Δημοτικού: α' τεύχος, σελ. 47)

Ας έχει η κοιλιά μου πολύ χώρο,
ποτέ δεν τρώω κατά κόρο!
Αποφεύγω τις διπλές μερίδες
και μετράω τις θερμίδες!
Όταν με γαργαλάνε
οι μεγάλες μου μασέλες
και μου 'ρχεται να κάνω τρέλες,
δεν τρώω και γόπες και σαρδέλες,
ούτε μπαρμπούνι και τσιπούρα,
όταν με πιάνει η λιγούρα!
Ή το ένα ή το άλλο,
το πιο μικρό!
Ποτέ το πιο μεγάλο!
Όταν γουστάρω ναυαγό,
από μαούνα ή θαλαμηγό,
δε ρουφάω μάνι-μάνι
και τον Πέτρο και το Γιάννη!
Ή τον Γιάννη ή τον Πέτρο!
Τρώω δηλαδή με μέτρο!

- **Στο ποίημα του Ε. Τριβιζά «Η λαίμαργη φάλαινα» συγκεντρώνουμε τις λέξεις και τις φράσεις που σχετίζονται με το θέμα διατροφή και μάλιστα κακή διατροφή, με την έννοια της υπερκατανάλωσης φαγητού.**

- **Στον παρακάτω πίνακα:**

  α) Βρίσκουμε την ακριβή σημασία ορισμένων βασικών λέξεων που αφορούν την υπερκατανάλωση φαγητού.Διαλέγουμε από τη δεξιά στήλη τον σωστό ορισμό της κάθε λέξης.

  β) Γράφουμε λέξεις της ίδιας οικογένειας (επίθετα ή ρήματα), σε όποιες περιπτώσεις είναι δυνατό.

Λέξεις	**Ορισμοί**	**Λέξεις ίδιας οικογένειας**	
		ρήματα	**επίθετα**
λιγούρα, η ___	1. η λήψη τροφής κατά ποσότητες που υπερκαλύπτουν τις διατροφικές ανάγκες του ανθρώπου		
λαιμαργία, η ___	2. η υπέρμετρη αύξηση του βάρους και του όγκου του σώματος, η οποία προκαλείται από την υπερβολική αύξηση των αποθεμάτων του λίπους		
κορεσμός, ο ___	3. αίσθημα εντονότατης πείνας που απαιτεί άμεση ικανοποίηση και οφείλεται σε ψυχοπαθολογικά αίτια		
παχυσαρκία, η ___	4. η διαρκής επιθυμία για φαγητό, η οποία εκδηλώνεται και μέσω της μεγάλης ταχύτητας με την οποία τρώει κανείς		
βουλιμία, η ___	5. η πλήρης ικανοποίηση της πείνας, η χόρταση		
υπερσιτισμός, ο ___	6. το αίσθημα της έντονης και πιεστικής πείνας που μπορεί να προκαλέσει και ζαλάδες ή και ενοχλήσεις στο στομάχι		

- **Διαβάζοντας το παρακάτω κείμενο συμπληρώνουμε με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων στις παρενθέσεις.**

Λαιμαργία και αυτοσυγκράτηση

Τι είναι η λαιμαργία;

Η λαιμαργία είναι μια εγκεφαλική περισσότερο διαδικασία που σχετίζεται με την ψυχική μας διάθεση, κατά την οποία αισθανόμαστε ότι χρειαζόμαστε τροφή άμεσα. Ωστόσο, η ευχαρίστηση που ακολουθεί, αφού φάμε, συνήθως δεν διαρκεί πολύ, ενώ είναι πολύ πιθανόν να βιώνουμε παράλληλα και αισθήματα ενοχής ή θλίψης για την αδυναμία μας να συγκρατηθούμε.

Μπορούμε να σταματήσουμε την λαιμαργία;

_____ *(ξεκινάω)*τη μάχη με τη λαιμαργία, είναι πολύ σημαντικό να μάθουμε να ξεχωρίζουμε και να αναγνωρίζουμε πότε η διάθεση μας για λήψη τροφής σχετίζεται με τη λαιμαργία και πότε με την πραγματική πείνα. Αυτό προϋποθέτει μια σειρά σκέψεων που μπορούμε να κάνουμε, _____ *(αρχίζω)* με τρεις απλές ερωτήσεις προς τον εαυτό μας, πριν καταφύγουμε στο φαγητό:

- ✓ *Πεινάω πραγματικά;*

Τις περισσότερες φορές καταναλώνουμε τροφές όχι λόγω πείνας αλλά στη θέα ή τη σκέψη και μόνο της τροφής. Μια μυρωδιά, μια εικόνα στην τηλεόραση ή ακόμα και μια διαφήμιση ενός νέου προϊόντος είναι αρκετά για να «μπερδέψουν» και να μας οδηγήσουν στην κατανάλωση τροφής. Από την άλλη πλευρά, αν είμαστε νηστικοί για πολλές ώρες, η πραγματική πείνα μπορεί να μας οδηγήσει σε λαίμαργες επιλογές. Είναι προτιμότερο, λοιπόν, να φάμε ένα κανονικό γεύμα εάν πεινάμε, πάρα ένα ανθυγιεινό σνακ ή γλυκό.
Επομένως, ρωτήστε τον εαυτό σας και βαθμολογήστε την πείνα σας από το 1 μέχρι το 10. Αν είστε πραγματικά _____ *(πεινάω)*, φροντίστε να καταναλώσετε ένα κανονικό γεύμα, παρά ένα σνακ.

✓ *Τι πραγματικά νιώθω;*

Να είστε ενήμεροι για τα συναισθήματά σας, πριν το ρίξετε στο φαγητό. Μερικές φορές μπορεί να αισθάνεστε ότι η κατανάλωση τροφής θα λύσει το πρόβλημα αν είστε _____ *(κουράζομαι)*, _____ *(θλίβομαι)*ή _____ *(απογοητεύομαι)*, αλλά αυτό φυσικά δεν είναι αλήθεια. Θα πρέπει να ξέρετε ότι αυτά τα συναισθήματα επηρεάζουν άμεσα τις διατροφικές σας επιλογές και συνήθειες, ενώ οδηγούν συχνά σε λαιμαργικά επεισόδια. Πριν λοιπόν καταναλώστε κάτι, σκεφτείτε το συναίσθημα που σας κατακλύζει και αναζητήστε την λύση στην πραγματική πηγή της και όχι στο φαγητό.

✓ *Νιώθω πλήξη;*

Η λαιμαργία και η πλήξη πάνε χέρι-χέρι. Ο πόθος σας για φαγητό είναι μεγαλύτερος, όταν έχετε περισσότερο ελεύθερο χρόνο να σπαταλήσετε. Πολλοί άνθρωποι καταναλώνουν σημαντικές ποσότητες τροφής για να «σκοτώσουν» την ώρα τους. Ένας καλός τρόπος για την καταπολέμηση αυτού του τύπου λαιμαργίας, είναι να κρατήσετε τον εαυτό σας_____*(απασχολούμαι)*. Με την απασχόληση, το μυαλό ξεφεύγει από το φαγητό και δουλεύει προς άλλες κατευθύνσεις _____*(γλιτώνω)*μας από περιττές θερμίδες. Πριν, λοιπόν, καταναλώσετε κάτι, αναρωτηθείτε αν ο λόγος που σας ωθεί εκεί είναι η πλήξη και αντί αυτού, προσπαθήστε να ασχοληθείτε με κάτι που σας αρέσει.

http://www.diaitologia.gr/lemargia (με αλλαγές)

➢ **Τι λέμε σ΄έναν φίλο μας / σε μια φίλη μας που τρώει χωρίς μέτρο κι έχει πάρει πολλά κιλά μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα;**

Χρησιμοποιούμε τις παρακάτω φράσεις του κειμένου και τις προσαρμόζουμε στο β΄ενικό πρόσωπο, ώστε να τις απευθύνουμε στον φίλο / στη φίλη μας.

✓ Είναι πολύ σημαντικό να μάθουμε να ξεχωρίζουμε και να αναγνωρίζουμε πότε η διάθεση μας για λήψη τροφής σχετίζεται με τη λαιμαργία και πότε με την πραγματική πείνα.

_____

_____

✓ Αν είμαστε νηστικοί για πολλές ώρες, η πραγματική πείνα μπορεί να μας οδηγήσει σε λαίμαργες επιλογές. Είναι προτιμότερο, λοιπόν, να φάμε ένα κανονικό γεύμα εάν πεινάμε, πάρα ένα ανθυγιεινό σνακ ή γλυκό.

_____

_____

✓ Ρωτήστε τον εαυτό σας και βαθμολογήστε την πείνα σας από το 1 μέχρι το 10. Αν είστε πραγματικά πεινασμένοι, φροντίστε να καταναλώσετε ένα κανονικό γεύμα, παρά ένα σνακ.

_____

_____

✓ Πριν καταναλώσετε κάτι, αναρωτηθείτε αν ο λόγος που σας ωθεί εκεί είναι η πλήξη και αντί αυτού, προσπαθήστε να ασχοληθείτε με κάτι που σας αρέσει.

_____

_____

➢ **Ξαναγράφουμε τις προτάσεις ξεκινώντας με τις λέξεις / φράσεις που μας δίνονται προσέχοντας να μην αλλάξουμε το νόημά τους.**

1. Ακολουθώντας μια σωστή διατροφή, διατηρούμε το βάρος μας σταθερό χωρίς να στερούμαστε τίποτα.

Όταν _____.

2. Πολλές φορές, όταν έχουμε στενοχωρηθεί, νιώθουμε ότι θέλουμε να φάμε, ενώ στην ουσία δεν πεινάμε.

Πολλές φορές, όταν είμαστε _____.

3. Απασχολώντας το μυαλό μας με κάτι ενδιαφέρον δεν σκεφτόμαστε διαρκώς το φαγητό.

Με το _____.

4.Συχνά, έχοντας φάει κάτι που δεν έπρεπε, νιώθουμε τύψεις.

Συχνά, αφού _____.

❖ Οικιακή Οικονομία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 3, *Διατροφή*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 34-35)

Διατροφική συμπεριφορά και διαιτητικές συνήθειες

Αυτοί που μας επηρεάζουν διατροφικά είναι η οικογένειά μας, οι φίλοι, το σχολείο, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας καθώς και τα πρότυπα της κάθε εποχής. Κυρίως όμως τρώμε ό,τι προτιμάμε γευστικά, δηλαδή ό,τι μας φαίνεται νόστιμο. Επίσης, δεν αρκεί η ρύθμιση του αισθήματος της πείνας ή του κορεσμού από τον εγκέφαλο, γιατί(1)τρώμε όχι μόνο όταν(1)πεινάμε αλλά και όταν είμαστε κακοδιάθετοι (ψυχολογικοί παράγοντες), όταν τρώει η παρέα μας (κοινωνικοί παράγοντες), όταν(2)έχουμε κληρονομική προδιάθεση για παχυσαρκία (βιολογικοί παράγοντες) και για άλλους υποκειμενικούς λόγους.

Από την άλλη πλευρά όμως πρέπει να απολαμβάνουμε το φαγητό, δηλαδή ό,τι τρώμε να είναι νόστιμο και να μη μας προκαλεί ούτε αίσθημα στέρησης (π.χ. η δίαιτα στο περιοδικό μου απαγορεύει να φάω μακαρονάδα) ούτε όμως και αίσθημα υπερβολής (π.χ. «φούσκωσα» από το πολύ φαγητό). Γι' αυτό τρώμε απ' όλα και σε λογικές ποσότητες, «ακούγοντας» συγχρόνως και τα μηνύματα που μας στέλνει το σώμα μας (π.χ. μη συνεχίσεις να τρως γλυκό όταν αυτό σου φέρνει λιγούρα ή πατάτες τηγανητές ενώ νιώθεις ότι χόρτασες). Καλύτερα να σταματήσουμε μόλις νιώσουμε κορεσμό και να φάμε μια άλλη ημέρα πάλι το τρόφιμο που μας άρεσε. Δε θα μας λείψει γιατί συνήθως εύκολα θα το ξαναβρούμε. Μην ξεχνάμε ότι οι Έλληνες ανήκουμε στους «τυχερούς», γιατί(2)είμαστε οικονομικά αναπτυγμένη χώρα, που σημαίνει ότι στην αγορά υπάρχει διαθεσιμότητα και επάρκεια τροφίμων.Σε περίπτωση που δεν ακολουθήσουμε από την παιδική ηλικία σωστές διατροφικές συνήθειες, θα δυσκολευτούμε να τις αλλάξουμε αργότερα όταν αποκτήσουμε διατροφική συνείδηση. Ήδη στην εφηβική ηλικία είναι πολύ δύσκολη η προσπάθεια για αλλαγή των διατροφικών συνηθειών. Συνεπώς, θεωρείται σημαντικό το παιδί να εξοικειωθεί με τη γεύση, τη μυρωδιά και την όψη των υγιεινών τροφών.

➢ **Απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις με βάση το κείμενο.**

- ✓ Ο άνθρωπος είναι ανεξάρτητος ως προς τις διατροφικές του επιλογές ή επηρεάζεται από πρόσωπα και συνθήκες; Αν ναι, ποιοι είναι αυτοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διατροφή του;
- ✓ Ποιο είναι το βασικό κριτήριο με βάση το οποίο κανείς αποφασίζει τι θα φάει;
- ✓ Πού φαίνεται μέσα στο κείμενο ότι ο άνθρωπος πρέπει να τρώει με μέτρο; Βρείτε συγκεκριμένη φράση που το δείχνει.
- ✓ Τι κερδίζει τρώγοντας με μέτρο;

- ✓ Γιατί είναι σημαντικό να ακολουθεί κανείς σωστή διατροφή από την παιδική ηλικία;
- ✓ Τι σημαίνει για το θέμα της διατροφής το ότι η Ελλάδα είναι μια «οικονομικά αναπτυγμένη χώρα»;

➢ **Αντικαθιστούμε τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου με την κατάλληλη λέξη από τον παρακάτω πίνακα.**

γιατί (1)	Επειδή	λόγω
όταν (1)	Όποτε	αφού
όταν (2)	Αν	όποτε
ενώ	αν και	ακόμα και αν
ότι	Που	πως
γιατ ί (2)	Διότι	εξαιτίας
Σε περίπτωση που	Αν	Μόλις

Προσπαθούμε τώρα με βάση τις απαντήσεις που δώσαμε να φτιάξουμε το δικό μας κείμενο για τη διατροφική συμπεριφορά και τις διαιτητικές συνήθειες του ανθρώπου.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- **Διαβάζοντας το παρακάτω κείμενο συμπληρώνουμε τα κενά με τις εξής λέξεις:**

  από(2), ότι(2), με (3), κατά, για(2)

Ο ύπνος ενισχύει τη μάθηση

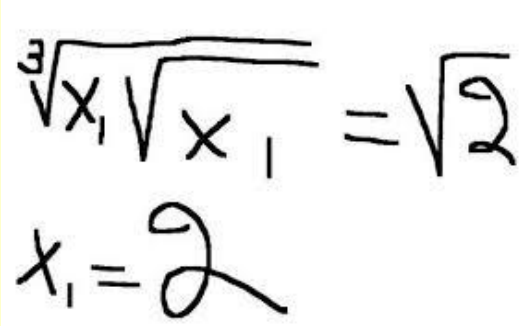

Πόσα τραγούδια και νανουρίσματα έχουν γραφτεί για να βοηθήσουν τα παιδιά να αφεθούν στα χέρια του θεού Ύπνου –ενός θεού νέου, όμορφου, _____ φτερά στους ώμους που αποκοιμίζει όλους τους κουρασμένους, θεούς και ανθρώπους. Όλα αυτά σύμφωνα _____ την αρχαία ελληνική μυθολογία. Μήπως όμως όλες αυτές οι μυστηριώδης θεραπευτικές δυνάμεις του θεού Ύπνου δεν ήταν και τόσο τυχαίες τελικά;

Είναι εξαιρετικά σημαντικό _____ τα παιδιά να κοιμούνται καλά και αρκετές ώρες. Βάσει ερευνών, όταν τα παιδιά κοιμούνται, οι εγκέφαλοί τους μετατρέπουν το υποσυνείδητο υλικό που έχουν μάθει σε ενεργή γνώση –μια διαδικασία που είναι πολύ πιο αποτελεσματική στα παιδιά _____ό,τι στους ενήλικες.

Είναι γεγονός _____ τα παιδιά κοιμούνται περισσότερο και πιο βαθιά _____ τους ενήλικες, και λαμβάνουν καθημερινά τεράστιο όγκο πληροφοριών. Σε έρευνα που μελετούσε την επίδραση του ύπνου στη μνήμη και στη μάθηση σε παιδιά ηλικίας 8 ως 11, βρέθηκε ότι μετά από μια νύχτα ύπνου τα παιδιά μπορούσαν να θυμούνται περισσότερα πράγματα και να κατακτούν καλύτερα τη νέα γνώση σε σύγκριση _____ τα παιδιά που έμειναν ξύπνια στο μεσοδιάστημα.

Οι ερευνητές κατέληξαν σε δύο σημαντικά συμπεράσματα. Το πρώτο είναι _____ η πιο αποτελεσματική κατάκτηση της γνώσης επιτυγχάνεται κατά τη διάρκεια του ύπνου, και το δεύτερο είναι ότι οι εξαιρετικές ικανότητες των παιδιών συνδέονται με την ποσότητα του ύπνου που λαμβάνουν _____τη διάρκεια της νύχτας.

Συγκεκριμένα, τα παιδιά που κοιμούνται καλά και αρκετά τη νύχτα μπορούν και συγκεντρώνονται περισσότερο τη μέρα. Επιπλέον, τα παιδιά που κοιμούνται περισσότερο είναι πιο κοινωνικά, πιο ευχάριστα _____ παρέα και λιγότερο απαιτητικά. Αντίθετα, τα παιδιά που κοιμούνται λίγο είναι πιο υπερκινητικά και ανήσυχα. Δεν είναι τυχαίο, επομένως, ότι για τα παιδιά με διάσπαση προσοχής και υπερκινητικότητα, ο ύπνος είναι ιδιαίτερα ωφέλιμος, γιατί βελτιώνει τις κοινωνικές τους σχέσεις και τη σχολική απόδοση.

http://www.parentshelp.gr (με αλλαγές)

- **Συγκεντρώνουμε *τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν για τα παιδιά μέσα από έναν καλό ύπνο* φτιάχνοντας ολοκληρωμένες προτάσεις όπως στο παράδειγμα:**

  η θεραπευτική λειτουργία του ύπνου → *Ο ύπνος λειτουργεί θεραπευτικά*

  - ✓ η χαλάρωση του σώματος →

  _____

  - ✓ η μετατροπή των υποσυνείδητων πληροφοριών σε ενεργές πληροφορίες κατά τη διάρκεια του ύπνου →

  _____

  - ✓ η αποτελεσματική κατάκτηση της γνώσης →

  _____

  - ✓ η ανάπτυξη ιδιαίτερων ικανοτήτων μέσω ενός συστηματικά καλού ύπνου →

  _____

  - ✓ η αύξηση της κοινωνικότητας και της αποδοχής του ατόμου από τις παρέες →

  _____

  - ✓ η μείωση της ανησυχίας και της υπερκινητικότητας →

  _____

  - ✓ η βελτίωση της σχολικής απόδοσης →

  _____

Φτιάχνουμε τώρα ένα σύντομο κείμενο για τα πλεονεκτήματα του καλού ύπνου χρησιμοποιώντας και οργανώνοντας τις παραπάνω προτάσεις με τη βοήθεια των παρακάτω λέξεων / φράσεων:

επιπλέον, επίσης, τέλος, έτσι, παράλληλα, εκτός αυτού, καταρχάς

_____

_____

_____

_____

❖ Οικιακή Οικονομία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 4, *Αγωγή υγείας - πρόληψη ατυχημάτων*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 65)

Υγιεινός ύπνος – Εργασία και ξεκούραση – Ένταση και τρόποι εκτόνωσης

Ο ύπνος οξύνει το νου και ηρεμεί το νευρικό σύστημα. Βοηθά στη σωστή σωματική ανάπτυξη και ψυχική υγεία του ανθρώπου, ξεκουράζει, αναζωογονεί όλο το σώμα και έχει μεγάλη θεραπευτική δύναμη. Ο υγιεινός τρόπος ζωής, το καθημερινό ντους, η γυμναστική και ο βαθύς και κανονικής διάρκειας ύπνος ηρεμούν, δραστηριοποιούν και ομορφαίνουν το άτομο. Αντίθετα, η αϋπνία επιδρά αρνητικά στην υγεία και εξαντλεί κυρίως το νευρικό σύστημα του ανθρώπου. Τα παιδιά χρειάζονται περισσότερες ώρες ύπνο από τους ενήλικες. Οι ενήλικες έχουν ανάγκη 7-8 ώρες, ενώ τα παιδιά 8-10 ώρες ύπνου.

Ανάπτυξη θετικών στάσεων πριν από τον ύπνο:

αποφυγή άγχους, χαλάρωση

αποφυγή φαγητού και καφεΐνης

ένα φλιτζάνι τσαγιού χλιαρό γάλα

ένα ντους

θετικές σκέψεις

ανάγνωση ευχάριστων κειμένων

αγαπημένα μουσικά ακούσματα.

- **Στο παραπάνω κείμενο του σχολικού βιβλίου –εκτός από τον ύπνο–αναφέρονται και άλλες πρακτικές / συνήθειες που έχουν ευεργετική επίδραση στον άνθρωπο. Ποιες είναι αυτές;**

  _____

  _____

- **Παρουσιάζουμε σε μορφή κειμένου τις *θετικές στάσεις που πρέπει κανείς να αναπτύξει, ώστε να έχει έναν καλό και αναζωογονητικό ύπνο,* σύμφωνα με το κείμενο.**
  Μπορούμε να προσθέσουμε και ό,τι άλλο έχουμε παρατηρήσει ότι μας βοηθάει, ώστε να κοιμόμαστε εύκολα και ήρεμα.

Ανάπτυξη θετικών στάσεων πριν από τον ύπνο

✓ **αποφυγή άγχους**	**π.χ.** ***Αποφεύγουμε οτιδήποτε μας προκαλεί άγχος***
✓ χαλάρωση	
✓ αποφυγή φαγητού και καφεϊνης	
✓ ένα φλιτζάνι τσαγιού χλιαρό γάλα	
✓ ένα ντους	
✓ θετικές σκέψεις	
✓ ανάγνωση ευχάριστων κειμένων	
✓ αγαπημένα μουσικά ακούσματα	
✓ *κάτι άλλο*	

Τεχνολογία

Μικροί επιχειρηματίες εν δράσει σε εικονικές εταιρείες

Το πώς λειτουργεί μία επιχείρηση –έστω και εικονική– είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν μαθητές μέσα από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Εικονική Επιχείρηση» του Σωματείου «Επιχειρηματικότητα Νέων» –Junior Achievement Greece. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 65 μαθητικές επιχειρήσεις πανελλαδικά, με 1.100 μαθητές, από **τις οποίες** διακρίθηκαν τρεις.

Ρολόγια από αναμορφωμένους δίσκους βινυλίου, ατομικά φακελάκια γαλλικού καφέ μίας χρήσεως, γυναικείες τσάντες από παλιά μπλουζάκια αλλά και οικολογικάκοσμήματα από ανακυκλώσιμα υλικά. Κι αναυτά τα προϊόντα παραπέμπουνσε εταιρείες, **οι οποίες** κάνουνεκατομμύρια ευρώ ετήσιο τζίρο,δεν είναι παρά ιδέες **που** υλοποίησαν μαθητές–επιχειρηματίες εικονικών εταιρειών.

Κάποιοι για παράδειγμα, πήγαν στο Μοναστηράκι, έψαξαν για παλιούς δίσκους βινυλίουκαι βρήκαν το προϊόν **που** θα«λάνσαρε» η εικονική τους επιχείρηση. Πρόκειται για τους μαθητές της Α' Λυκείου των Εκπαιδευτηρίων «Παλλάδιο», **οι οποίοι**αναμόρφωσαν τους δίσκους, τουςζωγράφισαν και κατασκεύασαν… ρολόγια τοίχου. Η παραγωγή τους,μάλιστα, ξεπέρασε τα 102κομμάτια, μιας και η ζήτηση ήταν πολύ μεγάλη.

Η εταιρεία Wonder8 με τους 16άρηδες υπαλλήλους του Αριστοτελείου Κολεγίου Θεσσαλονίκης, έβγαλε στην παραγωγή το «Morning Delight» **που** δεν είναι τίποτε άλλο από ατομικά φακελάκια γαλλικού καφέ μίας χρήσεως. Πρόκειται για ένα καινοτόμο προϊόν, τόσο για τα δεδομένα τηςελληνικής όσο και της ευρωπαϊκής αγοράς.

Οι μαθητές πάλι από το Κολέγιο Ψυχικού θέλησαν να λανσάρουν ένα προϊόν **που** θα συνδυάζει την ευαισθησία για το περιβάλλον αλλά και το καλό γούστο. Γι' αυτό και έφτιαξαν και πούλησαν 52 γυναικείες τσάντες από παλιά μπλουζάκια.

www.tanea.gr (23.6.2011) (με αλλαγές)

- **Διαλέγουμε τη σωστή απάντηση.**

Το κείμενο μιλάει

α. για τις πρωτότυπες ιδέες νεαρών επιχειρηματιών.

β. για την επιτυχία των μικρών επιχειρήσεων.

γ. για τα επιτυχημένα προϊόντα που λάνσαραν μαθητές στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για την επιχειρηματικότητα των νέων.

δ. για τις επιτυχημένες ιδέες που έδωσαν οι μαθητές ορισμένων σχολείων σε πραγματικούς επιχειρηματίες, ώστε οι επιχειρήσεις τους να είναι φιλικές προς το περιβάλλον.

- **Βρίσκουμε στο κείμενο λέξεις που έχουν την ίδια περίπου σημασία με τις παρακάτω λέξεις / φράσεις.**

<u>1η παράγραφος</u>

- *μη πραγματική =*
- *ξεχώρισαν =*

<u>2η παράγραφος</u>

- *αυτά που μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν μετά από κατάλληλη επεξεργασία =*
- *έχουν σχέση με, αναφέρονται σε =*
- *πραγματοποίησαν =*

<u>3η παράγραφος</u>

- *θα παρουσίαζε για πρώτη φορά =*
- *βελτίωσαν τη μορφή =*
- *το ενδιαφέρον των καταναλωτών / αγοραστών =*

<u>4η παράγραφος</u>

- *νέο, φτιαγμένο με μοντέρνες και πρωτοποριακές μεθόδους =*
- *γνωστή κατάσταση που ισχύει σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο =*

<u>5η παράγραφος</u>

- *θα διαθέτει σε αρμονία τουλάχιστον δύο στοιχεία / χαρακτηριστικά =*

- **Προσπαθούμε να καταλάβουμε πού (σε ποια λέξη) αναφέρονται οι λέξεις του κειμένουμε έντονα γράμματα.**

1η παράγραφος: ***(από) τις οποίες*** → _____

2η παράγραφος: ***οι οποίες*** → _____

που → _____

3η παράγραφος: ***που*** → _____

οι οποίοι → _____

4η παράγραφος: ***που*** → _____

5η παράγραφος: ***που*** → _____

- **Προσπαθούμε να διατυπώσουμε τις παραπάνω φράσεις χρησιμοποιώντας στη θέση του "που" τον κατάλληλο τύπο των "ο οποίος, η οποία, το οποίο" και το αντίθετο,<u>όπου και όπως είναι δυνατό</u>.**

<u>Παραδείγματα:</u>

- *Τα υλικά **που** έφερες είναι άχρηστα → Τα υλικά **τα οποία** έφερες είναι άχρηστα.*
- *Το πρόγραμμα **στο οποίο** συμμετείχαν ορισμένα σχολεία της χώρας ονομάζεται "Εικονική Επιχείρηση"→ Το πρόγραμμα **που** συμμετείχαν ορισμένα σχολεία της χώρας ονομάζεται "Εικονική Επιχείρηση"*:

Σε αυτή την περίπτωση δεν μπορούμε στη θέση του "στο οποίο" να βάλουμε το "που". Γιατί; Τι είναι αυτό που εμποδίζει την αντικατάσταση; Υπάρχει τέτοια περίπτωσηστο κείμενό μας;

_____

_____

_____

_____

_____

❖ Τεχνολογία: Β΄Γυμνασίου (κεφ. 3, *Οργάνωση των σύγχρονων παραγωγικών μονάδων*)

Σκεφτόμαστε λέξεις που να συνδέονται με το θέμα «Επιχείρηση και Περιβάλλον».
π.χ. *ανακύκλωση... ... ...*

➢ **Αντιστοιχίζουμε τώρα τις λέξεις της αριστερής στήλης με λέξεις της δεξιάς, ώστε να σχηματιστούν νοηματικά σύνολα που είναι πιθανό να συναντήσουμε σε ένα κείμενο σχετικό με το θέμα «Επιχείρηση και Περιβάλλον».**
Προσοχή! Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει δυνατότητα για παραπάνω από μία επιλογές.

1.	πρόληψη	α.	κρίση
2.	εφαρμογή	β.	φυσικών πόρων
3.	ανακύκλωση	γ.	κατάλληλης τεχνολογίας
4.	αύξηση	δ.	προστασία
5.	εξάντληση	ε.	βιομηχανικής παραγωγής
6.	ατμοσφαιρική	ζ.	οικοδομικών υλικών
7.	πράσινες	η.	ρύπανση
8.	οικολογική	θ.	φυσικών καταστροφών
9.	περιβαλλοντική	ι.	επιχειρήσεις
10.	καταστροφή	κ.	του φυσικού περιβάλλοντος

1		2		3		4		5		6		**7**		**8**		**9**		**10**	

- **Διαβάζοντας το παρακάτω κείμενο του βιβλίου μας συμπληρώνουμε τα κενά με τις κατάλληλες παράγωγες λέξεις των ρημάτων στις παρενθέσεις.**

- **κείμενο σχολικού βιβλίου 1 (σελ. 21)**

Επιχείρηση και Περιβάλλον

Οι σύγχρονες βιομηχανικές _____ **(επιχειρώ)**χρησιμοποιούν περισσότερους φυσικούς πόρους από ποτέ. Η _____ **(αυξάνω)** της βιομηχανικής παραγωγής δημιουργεί προβλήματα _____ **(εξαντλώ)** των πόρων, _____ **(ρυπαίνω)** και _____ **(καταστρέφω)** του φυσικού περιβάλλοντος. Όλα αυτά οδήγησαν στην παγκόσμια οικολογική κρίση. Η αρχή της _____ **(προλαμβάνω)** είναι σημαντική για την περιβαλλοντική _____ **(προστατεύω)**. Η αειφόρος ανάπτυξη (που δεν εξαντλεί τους πόρους που χρησιμοποιεί) είναι ο τύπος της ανάπτυξης που επιδιώκεται σήμερα σε όλους τους τομείς _____ **(παράγω)**. Μπορεί να επιτευχθεί με την _____ **(εφαρμόζω)** της κατάλληλης τεχνολογίας. Υπάρχουν βιομηχανίες που χρησιμοποιούν τεχνολογίες που δεν ρυπαίνουν το περιβάλλον (αντιρρυπαντική τεχνολογία, _____ **(ανακυκλώνω)**, φίλτρα προστασίας, χρήση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας). Οι βιομηχανίες που εφαρμόζουν αυτές τις τεχνολογίες ονομάζονται «πράσινες επιχειρήσεις».

- ***Σωστό*(Σ) ή *Λάθος* (Λ); Δικαιολογούμε την απάντησή μας με βάση το κείμενο.**

1. Οι βιομηχανίες της σημερινής εποχής εκμεταλλεύονται τα φυσικά αγαθά περισσότερο απ΄ό,τι παλαιότερα. **(Σ / Λ)**

κείμενο: _____

2. Ευτυχώς η μεγάλη χρήση των φυσικών πόρων από τις βιομηχανίες δεν κρύβει κινδύνους για το περιβάλλον. **(Σ / Λ)**

κείμενο: _____

3. Η πρόληψη είναι σημαντική στην περίπτωση της προστασίας του περιβάλλοντος, και επιτυγχάνεται σήμερα με ένα συγκεκριμένο είδος ανάπτυξης. **(Σ / Λ)**

κείμενο: _____

4. Οι επιχειρήσεις, αν και γνωρίζουν τη σημασία της προστασίας της φύσης, δεν έχουν ακόμα στη διάθεσή τους τεχνολογίες που σέβονται το περιβάλλον. **(Σ / Λ)**

κείμενο: _____

- **Τι ακριβώς είναι η *αειφόρος ανάπτυξη* που αναφέρεται στο κείμενο του βιβλίου μας και ποια η σχέση της με την *ανακύκλωση*;**
  Ποια από τις δύο λέξεις σημαίνει τον *στόχο*και ποια τον *τρόπο* με τον οποίο θα φτάσουμε στον στόχο;

  Τα εργαλεία μας:
  - ***αεί***= πάντα, για πάντα → ***αει****κίνητος άνθρωπος,* ***αει****θαλές δέντρο,* ***αεί****μνηστος μουσικός:* **Μπορούμε να καταλάβουμε τη σημασία των λέξεων;**
  - ***ανά*** = ξανά → ***ανα****νέωση ενέργειας,* ***ανα****καίνιση ενός κτηρίου,* ***ανα****βαθμολόγηση ενός γραπτού:* **Μπορούμε να καταλάβουμε τη σημασία των λέξεων;**

- **Συμπληρώνουμε στο παρακάτω κείμενο τα δύο κενά με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων "αειφορία" και "ανακύκλωση".**

Στο θεατρικό έργο της Ματούλας Τόλκα, "Η κυρία Ανακύκλωση και οι φίλοι της", τα μπουκάλια, τα τενεκεδάκια και τα χαρτιά, όταν πρωτοεμφανίζονται στη σκηνή έχουν μεγάλη στεναχώρια:γιατί όλα τους, έτσι όπως είναι χρησιμοποιημένα και πεταμένα, αισθάνονται πλέον άχρηστα, μέχρι που η εφημερίδα φέρνει τα καλά νέα... _____! Αυτό, λοιπόν, είναι η λύση για να ταξιδέψουν και να ζήσουν στον κόσμο της _____και να ζήσουν για πάντα.!

κείμενο σχολικού βιβλίου 2 (σελ. 21)

Οι γνώσεις και οι δεξιότητες των εργαζομένων στη σύγχρονη παραγωγική μονάδα

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από εργαζόμενους που να έχουν την ικανότητα

- ✓ να προγραμματίζουν και να χειρίζονται το **σύγχρονο**εξοπλισμό,
- ✓ να επιλύουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που δημιουργούνται στην παραγωγή,
- ✓ να έχουν ειδικές τεχνολογικές γνώσεις,
- ✓ να εργάζονται μεθοδικά,
- ✓ να συνεργάζονται αρμονικά με τους υπόλοιπους εργαζόμενους και
- ✓ να αναπτύσσουν και να ενσωματώνουνκαινοτομίες για βελτίωση των προϊόντων και αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

➢ **Ξαναγράφουμε το παραπάνω κείμενο διατυπώνοντας με άλλο τρόποτις ικανότητες που πρέπει να έχουν όσοι εργάζονται στις σύγχρονες επιχειρήσεις.**

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από εργαζόμενους που να έχουν την ικανότητα:

- ✓ προγραμματισμού και _____ του σύγχρονου εξοπλισμού,
- ✓ αποτελεσματικής _____ των προβλημάτων που δημιουργούνται στην παραγωγή,
- ✓ μεθοδικής _____,
- ✓ αρμονικής _____ με τους υπόλοιπους εργαζόμενους και
- ✓ της _____ και _____ καινοτομιών για βελτίωση των προϊόντων και αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

- **Ποιος τρόπος διατύπωσης είναι πιο οικονομικός; Αυτός που χρησιμοποιεί *ρήματα* ή αυτός που χρησιμοποιεί *ουσιαστικά*;**

  _____

- **Αντιστοιχίζουμε τις λέξεις της αριστερής στήλης με τους ορισμούς τους στη δεξιά στήλη. Προσοχή! Η σημασία που θα επιλέξουμε (μόνο μία για κάθε λέξη) πρέπει να είναι σύμφωνη με τη σημασία που έχουν οι λέξεις μέσα στο κείμενο.**

να χειρίζονται (χειρίζομαι) ____	1. χρειάζομαι
σύγχρονο (σύγχρονος) __5__	2. ταυτόχρονος, αυτός που συμβαίνει την ίδια στιγμή με κάτι άλλο
εξοπλισμό (εξοπλισμός, ο) ____	3. το σύνολο των όπλων και του πολεμικού υλικού που χρειάζεται κάποιος (π.χ. ο στρατός μιας χώρας)
αρμονικά (αρμονικός) ____	4. η εφαρμογή μιας πρωτότυπης, καινούργιας ιδέας
να ενσωματώνουν (ενσωματώνω) ____	5. αυτός που έχει γίνει σύμφωνα με τις νέες μεθόδους
καινοτομίες (καινοτομία,η) ____	6. χρησιμοποιώ κάτι ρυθμίζοντας τη λειτουργία του με τα χέρια
	7. η εξαιρετική ιδέα
	8. το σύνολο των αντικειμένων που είναι απαραίτητα για τη σωστή λειτουργία κάποιου χώρου
	9. αποδέχομαι, υιοθετώ κάποιον/κάτι
	10. αυτός που βρίσκεται σε καλή σχέση με κάποιον/κάτι

- **Έχοντας διαβάσει το κείμενο "Μικροί επιχειρηματίες εν δράσει σε εικονικές εταιρείες" και τα δύο κείμενα του βιβλίου μας σχετικά με το θέμα "Επιχείρηση και Περιβάλλον" είμαστε έτοιμοι να βάλουμε τα θεμέλια για τη δική μας... *πράσινη* επιχείρηση! Βρίσκουμε πρώτα την *ιδέα* και μετά τους *συνεργάτες* μας. Πρώτα απ΄όλα, όμως, πρέπει να θέσουμε τους *στόχους* μας και τα *κριτήριά* μας.**
  Θα τα βρούμε συμπληρώνοντας τον πίνακα με λέξεις από την ίδια οικογένεια με αυτές στις παρενθέσεις:

πράσινη ανάπτυξη

Στόχοι
✓ να έχει το προϊόν που θα λανσάρουμε μεγάλη _____ *(ζητώ),* ✓ να μη χρησιμοποιήσουμε πόρους που εξαντλούνται και επιβαρύνουμε, έτσι, το περιβάλλον, ✓ να πετύχουμε, δηλαδή, _____ *(αειφορία)* ανάπτυξη της παραγωγής μας, ώστε να μπορούμε να χαρακτηριστούμε "πράσινη" επιχείρηση.

κριτήρια επιλογής	
ιδέα	**Συνεργάτες**
✓ Πρέπει να λανσάρουμε ένα προϊόν από _____ υλικά (ανακυκλώνω), ώστε να είναι _____*(οικολογία).* ✓ Το προϊόν θα πρέπει να είναι καινοτόμο για τα δεδομένα της ελληνικής τουλάχιστον _____ *(αγοράζω).* ✓ Οι τεχνολογίες που θα χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή του προϊόντος θα πρέπει να είναι φιλικές προς το περιβάλλον: _____ *(ανακυκλώνω)*υλικά, φίλτρα _____ *(προστατεύω),* χρήση _____ *(ανανεώνω)* πηγών ενέργειας κ.λπ.	Πρέπει να είναι ικανοί: ✓ να χειρίζονται το σύγχρονο _____ *(εξοπλίζω),* ✓ να έχουν ειδικές τεχνολογικές _____ *(γνωρίζω),* ✓ να αντιλαμβάνονται και να αναπτύσσουν _____ *(καινοτομώ),* ✓ να συνεργάζονται με αρμονικό τρόπο.
Έχουμε μήπως καμία πρωτότυπη ιδέα;	

➢ **Συμπληρώνουμε το παρακάτω κείμενο με τις λέξεις του πίνακα.**

σκεύος, σκεύη, επιτεύγματα, υλικά, εργαλεία, συστήματα

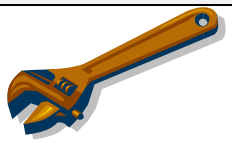

Η τεχνολογία προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις τέχνη και λόγος, αλλά σημαίνει κάτι ευρύτερο από αυτές τις λέξεις. Η τεχνολογία μπορεί να αναφέρεται σε _____ αντικείμενα, όπως μηχανές ή _____, αλλά και σε κάποια _____. Οι πρώτοι άνθρωποι ξεκίνησαν τη σχέση τους με τη τεχνολογία μετατρέποντας τις φυσικές πρώτες ύλες σε απλά _____. Για εκείνη την εποχή τεχνολογία ήταν η ανακάλυψη της φωτιάς ή το να φτιάξουν ένα μαγειρικό _____. Πράγματα που τα θεωρούμε σήμερα δεδομένα, για την εποχή που ανακαλύφθηκαν ήταν σημαντικά τεχνολογικά _____. Στις μέρες μας υπάρχει η τάση αυτή η έννοια να αναφέρεται μόνο στην τεχνολογία υπολογιστών ή σημαντικών μηχανημάτων, ενώ τεχνολογία μπορεί να είναι και ένα μηχανικό μολύβι. Η τεχνολογία χρησιμοποιείται τόσο για ειρηνικούς σκοπούς, προσφέροντας ανέσεις στην ανθρωπότητα, τόσο και για πολεμικούς σκοπούς, κατασκευάζοντας καταστροφικά όπλα και συστήματα.

http://www.protypa.gr/frontend (με αλλαγές)

➢ **Στον παρακάτω πίνακα ενώνουμε τις λέξεις της αριστερής στήλης με αυτές τις δεξιάς, ώστε να σχηματιστούν νοηματικά σύνολα. Υπάρχουν παραπάνω από μια επιλογές!**

σκεύη	Α	επιστήμης
επιτεύγματα	Β	ανακύκλωσης
υλικά	Γ	οφέλη
εργαλεία	Δ	μαγειρικά
συστήματα	Ε	αγαθά
	Ζ	ήχου
	Η	χειρουργικά
	Θ	τεχνολογίας
	Ι	δουλειάς
	Κ	έγχρωμης τηλεόρασης
	Λ	μέσα

- **Απαντάμε σύμφωνα με το κείμενο. Ξεκινάμε την απάντησή μας με τον τρόπο (λέξη / φράση) που μας δίνεται αξιοποιώντας τις φράσεις στις παρενθέσεις.**

1. Πώς ξεκίνησε η σχέση του ανθρώπου με την τεχνολογία;

→ Η σχέση του ανθρώπου με την τεχνολογία ξεκίνησε με _____ *(μετατρέποντας τις φυσικές πρώτες ύλες σε απλά εργαλεία)*

2. Για τους πρώτους ανθρώπους η τεχνολογία είχε τηνίδια σημασία με αυτή που έχει σήμερα; Τι μπορούσε να αποτελέσει τεχνολογικό επίτευγμα για εκείνη την εποχή;

→ Τεχνολογικό επίτευγμα για τους πρώτους ανθρώπουςήταν το _____ *(η ανακάλυψη της φωτιάς)*

3. Με ποιους τομείς και ποια είδη συνδέεται η τεχνολογία στη σημερινή εποχή;

→ Η τεχνολογία στη σημερινή εποχή συνδέεται κυρίως _____*(υπολογιστές, σημαντικά μηχανήματα)*

4. Τελικά η τεχνολογία έχει μόνο θετικό πρόσωπο; Αναφέρετε ορισμένα από τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά της.

→ Το βασικό της πλεονέκτημα είναι η _____ και ένα από τα σημαντικότερα μειονεκτήματά της είναι η _____*(προσφέρει ανέσεις στην ανθρωπότητα, κατασκευάζει καταστροφικά όπλα και συστήματα)*

❖ Τεχνολογία: Α΄Γυμνασίου (κεφ. 1, *Τεχνολογία και Επιστήμη*)

κείμενο σχολικού βιβλίου (σελ. 10)

Επιπτώσεις της τεχνολογίας

Αν κρίνουμε την τεχνολογία με βάση τα επιτεύγματά της και τη συμβολή της στην εξέλιξη του ανθρώπου, θα διαπιστώσουμε σίγουρα ότι τα αποτελέσματά της υπήρξαν αξιοθαύμαστα. Με τη βοήθειά της ο άνθρωπος κατάφερε να ζει περισσότερα χρόνια και σίγουρα με καλύτερες συνθήκες. Καθημερινά χρησιμοποιεί ένα σύνολο από συσκευές που τον διευκολύνουν στην εργασία του, στις καθημερινές του ασχολίες ή τον ψυχαγωγούν.Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες εμφανίζονται όλο και συχνότερα γεγονότα που προέρχονται από την κακή χρήση της τεχνολογίας. Η πυρηνική απειλή, η ρύπανση του περιβάλλοντος, αλλά και η αξιοποίηση της τεχνολογίας για περιορισμό των ελευθεριών του ανθρώπου, θέτουν σήμερα ερωτήματα σχετικά με τα όριά της. Ο σημερινός άνθρωπος με τη βοήθεια της τεχνολογίας επεμβαίνει και τροποποιεί πολλούς τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, όπως είναι το περιβάλλον, η οικονομική ζωή, η κοινωνική οργάνωση, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός. Τα αποτελέσματα των επεμβάσεων αυτών είναι άλλες φορές θετικά και άλλες αρνητικά. Το ζητούμενο είναι ο άνθρωπος να καταφέρει να διευρύνει τις θετικές επιδράσεις, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις αρνητικές.

- **Σε *ποιο σημείο* του κειμένου και συγκεκριμένα με *ποια λέξη* γίνεται το πέρασμα από τις θετικές στις αρνητικές επιδράσεις της τεχνολογίας; Ποια άλλη λέξη θα μπορούσαμε να βάλουμε στη θέση της;**

- **Βρίσκουμε λέξεις μέσα στο κείμενο που έχουν την ίδια περίπου σημασία με τις παρακάτω:**
  - ✓ κριτήριο (1η σειρά) →
  - ✓ τη συμμετοχή (1η σειρά) →
  - ✓ εργασίες (5η σειρά) →
  - ✓ διασκεδάζουν (5η σειρά) →
  - ✓ προκύπτουν (6η σειρά) →
  - ✓ εκμετάλλευση (7η σειρά) →
  - ✓ μείωση (8η σειρά) →
  - ✓ αλλάζει (10η σειρά) →
  - ✓ αυτό που ενδιαφέρει (12η σειρά) →
  - ✓ να επεκτείνει (13η σειρά) →

- **Αντιστοιχίζουμε τώρα τις φράσεις της αριστερής στήλης με αυτές της δεξιάς, για να διατυπώσουμε και να συγκεντρώσουμε τις ευεργετικές επιδράσεις αλλά και τις επιπτώσεις της τεχνολογίας.**
  Προσοχή! Μια φράση της δεξιάς στήλης περισσεύει και στην ομάδα των θετικών και στην ομάδα των αρνητικών επιδράσεων της τεχνολογίας!

οι ευεργετικές επιδράσεις της τεχνολογίας	
1. η βελτίωση	α. του σωματικού μόχθου
2. η αύξηση	β. μετάδοσης γνώσεων και ιδεών
3. η μείωση	γ. του βιοτικού επιπέδου
4. η ελάττωση της προσπάθειας και	δ. του μέσου όρου ζωής
5. η εξέλιξη των τρόπων	ε. των προβλημάτων υγείας
	ζ. του χρόνου εργασίας
οι επιπτώσεις της τεχνολογίας	
1. η απειλή	α. εργασία
2.η ρύπανση	β. ανεργία
3. η αυξημένη	γ. και οι νευρώσεις
4. οι παράνομες	δ. και η μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος
5. η αποξένωση	ε. μιας μεγάλης ή και καθολικής καταστροφής
6. το άγχος, η ψυχική φθορά	ζ. ενέργειες
	η. των ανθρώπων

1		2		3		4		5			
1		2		3		4		5		6	

- **Στο παρακάτω κείμενο συμπληρώνουμε τα κενά βάζοντας τα ρήματα στις παρενθέσεις στον κατάλληλο τύπο.**

Μία φορά και έναν καιρό …

… περίπου πριν από δύο χιλιάδες χρόνια _____ **(ξυπνάω)** το τζίνι του λυχναριού και _____ **(αρχίζω)** να μετράει τον χρόνο. Τον _____ **(μετράω)** με τα όνειρα, τον _____ **(μετράω)** με την αγάπη. Και οι άνθρωποι _____ **(κάνω)** το όνειρο πραγματικότητα και _____ **(πετάω)** με φτερά, _____ **(μιλάω)** από μακριά, _____ **(βλέπω)** το φεγγάρι από κοντά, _____ **(πλησιάζω)** και μετά _____ **(πηγαίνω)** μακριά ο ένας από τον άλλο, _____ **(προχωρώ)** και τελικά γύρισαν πάλι πίσω. Χιλιάδες χαμόγελα και χιλιάδες δάκρυα, γενιές ολόκληρες που _____ **(φτιάχνω)** ιστορία, τέχνη, τεχνολογία.

Και το τζίνι του λυχναριού ακόμα μετράει τον χρόνο με την ευχή τα επόμενα χρόνια να είναι καλύτερα. Με την ευχή τα επόμενα χρόνια να είναι ευτυχισμένα.

Και _____ **(ζω)** αυτοί καλά κι εμείς καλύτερα …

- **Ας δούμε τι καταλάβαμε από τη μικρή αυτή ιστορία:**

  - ✓ Για ποιο όνειρο γίνεται λόγος στο κείμενο;
  - ✓ Ποια ήταν τα επιμέρους επιτεύγματα των ανθρώπων που έφερε ο χρόνος;
  - ✓ Πώς κατέληξε το όνειρο που οι άνθρωποι παρακάλεσαν το τζίνι να πραγματοποιήσει;
  - ✓ Τι σημαίνει αυτή η κατάληξη; Πώς συνδέεται με την αρνητική επίδραση της τεχνολογίας στον άνθρωπο και τη ζωή του;